

Zezi tuntuɓna bam
ṬṬUḤA Ṭoɓo
Zezi tuntuɓna bam Ṭuṭuɓa
Ṭoɓo kum na bri dibam kulɓ
tun mu tuntu

Luki puɓuɓu twaanu tile mu. Dayigə ɓoɓo kum mu yi «We taani dilu Luki na puɓuɓu tin». Ku bri Zezi na ki te yi o ŋoɓu kulɓ luɓu baɓa ni tun. Ṭuṭuɓa Ṭoɓo kum nan bri wəənu tilu na kia, Zezi na diini We soɓo tun kwaga ni tun mu. O karabiə daa ba na-o di yiə, Zezi nan wu ba tee ni di We Joro kum o na tuɓi ba tee ni tun, yi We Joro kum kuntu mu pe Zezi kəgɔ kum dam, si ku jagi ku yi je maama.

Luki titi dɛɛn tɔgi di Pooli o tuɓi We tituɓa yam (Ṭuṭuɓa Ṭoɓo 16:10).

Ṭoɓo kum bri ni, Pantukoti de dum ni We Joro kum tu di dam mu Zezi karabiə bam baɓa ni ku pa Zezi kəgɔ kum puli Zeruzalem ni (pɔɔrum 1-7).

Zezi kwərə kam laan ma jagi ka yi Zude di Samari luɓu kum maama (pɔɔrum 8-12).

Zezi tuntuɓnu Pooli di Zezi karabiə badaara laan ma vu ba yi tuntu dilu na kaagi na-fara bam tun, yi ba vu ba yi tu-kamunu kulɓ yiri na yi Rom tun, ba tooɓi Zezi kwər-ywəɓə kam, yi dwi-gɛ tiinə balu maama na ki ba wu-didba di Zezi tin di na We Joro kum dam (pɔɔrum 13-28).

Zezi kəgɔ kum ne cam di yaara zanzan. We Joro kum nan zəni-ba, ku bri-ba ba na wó ki te,

yɪ kʊ guli-ba Zezi na yɪ wʊlʊ, dɪ o na kɪ kʊlʊ, dɪ o na ŋɔɔnɪ kʊlʊ tɪn.

Wəənu tɪlʊ maama na pʊpʊnɪ Tɪtʊŋa Tɔno kʊm wʊnɪ tɪn brɪ nɪ, Wɛ nɔɔna bam maŋɪ sɪ ba tɔɔlɪ Zezi Krisi kwərə kam mʊ, sɪ kʊ yɪ lʊgʊ baŋa je maama.

Zezi na kɪ kʊlʊ yɪ o laan joori Wɛ-sɔŋɔ tɪn

¹ A cilonɔ Teofili, a maŋɪ a da yigə a pʊpʊnɪ tɔno a pa nmʊ. Tɔno kʊm kʊntʊ wʊnɪ mʊ a pʊpʊnɪ wəənu tɪlʊ maama Zezi dɛɛn na kɪ tɪn, yɪ a kwəri a pʊpʊnɪ o na yəni o brɪ nɔɔna te tɪn, kʊ na sɪŋɪ maŋa kalʊ o na puli o tɪtʊŋa yam

² sɪ kʊ vu kʊ yɪ dɛ dɪm Wɛ na kwe-o DI ja di DI sɔŋɔ tɪn. Kʊ na wʊ loori sɪ o di Wɛ-sɔŋɔ kʊntʊ tɪn, o laan ma brɪ o tɪntʊŋna balʊ o na kuri tɪn dɪ Wɛ Joro dam, yɪ o brɪ-ba ba na maŋɪ sɪ ba kɪ kʊlʊ tɪn.

³ O tʊbɪnɪ dɪm kwaga nɪ o ma joori o ba o brɪ o tɪtɪ o nɔɔna bam tee nɪ kuni zanzan, sɪ kʊ brɪ-ba lanyɪranɪ nɪ o sɪnɪ o bi o yagɪ tʊbɪnɪ. O dɛɛn brɪ o tɪtɪ o tɪntʊŋna bam da fiinna mʊ, yɪ o ŋɔɔnɪ Wɛ paari dɪm taanɪ o brɪ-ba.

⁴ Dɛ didwɪ Zezi na wɔra o brɪ-ba kʊntʊ tɪn, o ma kaanɪ-ba o wɪ, ba yɪ zaŋɪ ba nuŋɪ Zeruzalem wʊnɪ, sɪ ba taa cəgi wʊlʊ wʊm o Ko na goni ni sɪ o ba ba te tɪn, nɪ o na maŋɪ o ta dɪ ba te tɪn.

⁵ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Zan dɛɛn yəni o miisi nɔɔna na wʊnɪ mʊ, da finfin nan na wəli da, Wɛ wʊ miisi abam DI Joro kʊm wʊnɪ.»

⁶ Zezi dɪ o tɪntʊŋna bam dɛɛn na kikili daanɪ kʊntʊ tɪn, ba ma bwe-o ba wɪ: «Dɪbam Yuutu,

ku yɪ lele kɔntʊ mʊ n lagɪ n pa dɪbam Yisurayeli tiinə bam joori dɪ di paaru na?»

⁷ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ daɪ sɪ abam lwarɪ maŋa kalɔ Wɛ na li dɪdaani Dɪ tɪtɪ ni sɪ wəənu tɪntʊ kɪ tɪn.

⁸ Wɛ Joro kɔm nan wɔ ba abam yuu ni ku pa á jɔŋi dam dɪlɔ na nuŋi Wɛ tee ni tɪn. Abam laan wɔ ji a maana tiinə sɪ á brɪ nɔɔna amɔ cɪga kam je maama ni, ku na sɪŋɪ dɪ Zeruzalem dɪ Zude dɪ Samari tɪnɪ dɪm maama, dɪ lɔgɔ baŋa je maama ni.»

⁹ Zezi dɛɛn na ŋɔɔni kɔntʊ dɪ ba o ti tɪn, o ma zaŋɪ o maa diini Wɛ-sɔŋɔ, yɪ ba zɪgɪ ba nii-o. Kunkwəənu ma ba tɪ kwəl-o ku pa ba daa warɪ ba na-o.

¹⁰ O na maa diini kɔntʊ tɪn, ba daa ta ma kwəni ba nii wɛyuu ni. Ba na zɪgɪ ba nii kɔntʊ tɪn, nɔɔna bale ma da ba ba ba zɪgɪ ba tee ni. Ba zɔ gwar-pwəənu mʊ.

¹¹ Ba ma ta dɪ ba ba wɪ: «Galile tiinə-ba, bɛɛ mʊ yɪ á zɪgɪ yoba á kwəni á nii wɛɛni? Abam na nɛ kulɔ tɪn, ku yɪ Wɛ mʊ kwe Zezi Dɪ ja di Dɪ sɔŋɔ. Wɔntʊ tɪtɪ nan ta wɔ joori o ba kɔntʊ doŋ, ni abam na nɛ-o o na maa diini te tɪn.»

¹² Zezi tɪntʊŋna bam laan ma zɪgɪ piu kɔm ba ya na wɔ ku yuu ni tɪn, ba joori ba vu Zeruzalem tɪv kɔm wɔ. Piu kɔm kɔntʊ yɪrɪ mʊ Olivi piu, yɪ ku batwarɪ dɪdaani tɪv kɔm nɪnɛni kilometri dɪdɔa.

¹³ Ba ma vu ba zɔ tɪv kɔm ba ke ba vu sɔŋɔ kulɔ ba na maŋɪ ba zɔɔrɪ da tɪn, ba di wɛyuu digə kam. Nɔɔna bam kɔntʊ yɪ Pɪyɛrɪ dɪ Zan dɪ Zakɪ dɪ Andre, ku wəli dɪ Filipi dɪ Toma, dɪdaani Batelemi dɪ Matiyu, ku wəli dɪ Zakɪ wɔlɔ na yɪ

Alifti bu tin, di Simɔn wɔlɔ na yi Zeloti nɔɔna bam wɔ nɔɔnɔ tin, didaani Zudasɔ wɔlɔ na yi Zakɔ bu tin.

¹⁴ Maŋa maama bantu deen yɔni ba wɔ daani di wɔbɔŋ-dɔdwi mu, yi ba warɔ We. Kaana badonnɔ didaani Zezi nu Mari di Zezi nyaana di tɔgi ba wɔra di ba.

Ba na kuri nɔɔnɔ wɔdɔŋ sɔ o lani Zudasɔ yuu ni te tin

¹⁵ De didwi balɔ maama na yi ko-biɛ Zezi ŋwaani tin ma kikili daani jɛgɛ didua, ba yi ni nɔɔna bi di fiinle (120). Ba na wɔra kuntu tin, Pɔyɛeri ma zaŋi ba wɔni o zigi weeni sɔ o ŋɔɔni.

¹⁶ O maa wi: «A ko-biɛ-ba, ku na yi Zudasɔ wɔlɔ na bri Zezi dɔna bam cwɛŋɛ sɔ ba ja-o tin, We Joro kum deen maŋi ku pa Pe Davidi ŋɔɔni wɔntu taani faŋa faŋa. Kulɔ na pɔpɔni ku tini We tɔnɔ kum wɔni wɔntu ŋwaani tin mu maŋi sɔ ku ba ku ki.

¹⁷ Zudasɔ deen tɔgi o wɔ dɔbam kɔgɔ kum wɔni mu, yi o tɔgi o tɔŋi We tituŋa yam.»

¹⁸ Zudasɔ na ki te tin, o deen kwe sɛbu kulɔ o na jɔni o kɛm-balɔrɔ kum baŋa ni tin o ma yɛgi tɔga mu. O daari o tɔ tɔga ni o ti. O pugɛ ma baŋi yi o lɔrɔ pi ti nuŋi.

¹⁹ Nɔɔna balɔ maama na zɔuri Zeruzalem ni tin ma ni kulɔ na ki-o tin, kuntu ŋwaani mu ba bɛŋi tɔga kam kuntu ni Akɔlɔdama di ba titi taani. Ku kuri mu Jana tɔga.

²⁰ Pɔyɛeri ta ma ta o wi: «Ku nan pɔpɔni We lɛŋ-ŋwi tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«We wɔ pa wɔntu sɔŋɔ kum ba ku cɔgi, sɔ nɔɔn-nɔɔnɔ daa yi daari ku wɔni.»

Ku daa ta puɔɔni ku wɪ:

«Wɛ wɔ pa noɔno wɔdon lani wuntu yuu ni o taa tɔŋi o tituŋa yam.»

21-22 Ku nan maŋi si noɔno wɛli dɔbam Zezi tintuŋna bam wɔni o ji maana tu, si o taa ŋɔɔni dɔ Yuutu Zezi cɔga kam di o na bi o yagi tɔɔni te tin. Kuntu tu nan maŋi si o taa yi wɔɔ dɛen na tɔgi o wɔ dɔbam kɔgɔ kɔm wɔni maŋa maama dɔ Yuutu Zezi dɛen na tɔgi di dɔbam o beeri tin mu, ku siŋi maŋa kam Zan na miisi Zezi na wɔni tin, si ku vu ku yi maŋa kam Zezi na yagi dɔbam te yi o di Wɛ-soŋɔ tin.»

23 Pɔyɛɛri na tagi kuntu o ti tin, ba ma li noɔna bale. Didɔa mu yi Zuzɛfu wɔɔ ba na bɛ ni Basaba yi ba daa ta bɛ-o ni Zusitu tin. Wɔdon wɔm maa yi Matiasɪ.

24 Ba laan ma loori Wɛ ba wɪ: «Dɔ Yuutu, nmu maŋi n ye noɔno maama wɔɔɔna na yi te tin. Kuntu ŋwaanɪ dɔ loori nmu tee ni si n bri dɔbam noɔna bantɔ bale wɔni nmu na kuri wɔɔ si o ji nmu tintuŋno tin,

25 si o taa tɔŋi tituŋa yalɔ Zudasɪ na kwe o yagi yi o daari o vu o na maŋi si o vu mɛ tin.»

26 Ba na loori Wɛ ba ti tin, ba ma ta jɔɔ si ba kuri noɔna bale bam kuntu wɔni. Ba na tagi ba kuri wɔɔ tin mu yi Matiasɪ. Ba laan ma pa o tɔgi o yi Zezi tintuŋno o wɛli ba fugɔ-didɔa kam wɔni.

2

Wɛ Joro kɔm na tu ku zani Zezi karabiɔ bam te tin

¹ Dɛ dɪm Zwifə bam na yəni ba di ba candiə kalɔ yɪri na yɪ Pantikoti tɪn ma ba ka yɪ. Zezi karabiə bam maama maa wɔ daanɪ jəgə dɪdɔa.

² Sɔɔ ma da kɔ nuŋi weyuu nɪ nɪnɛnɪ vu-dɪv na fufugi te tɪn. Sɔŋɔ kɔm ba na je kɔ wɔnɪ tɪn maama ma su dɪ sɔɔ kɔm kɔntɔ.

³ Ba ma na wəənu nɪ min-vwɪ te, yɪ tɪ pwe pwe tɪ jəni ba dɪdɔa dɪdɔa yuu nɪ.

⁴ Wɛ Joro kɔm ma ba ba maama tee nɪ dɪ dam, yɪ ba sɪŋɪ sɪ ba taa ŋɔɔnɪ taana dwi dwi, nɪnɛnɪ Wɛ Joro kɔm na pɛ-ba dam sɪ ba ŋɔɔnɪ taanɪ dɪv tɪn.

⁵ Kantɔ maŋa kam nɪ, Zwifə zanzan dɛɛn mu tu ba wɔ tɪv kɔm nɪ. Ba maa yɪ balɔ na kwari Wɛ lanyiranɪ tɪn, yɪ ba nuŋi je maama mu lɔgɔ baŋa nɪ.

⁶ Balɔ na wɔra tɪn dɛɛn ma ni sɔɔ kɔm na kɪ te tɪn, yɪ kɔgɔ zanzan laan ma ba kɔ la daanɪ jəgə kam nɪ. Ba ma ni Zezi karabiə bam na zɪgɪ ba ŋɔɔnɪ taana dwi dwi. Kɔ ma sɔ-ba, bɛŋwaanɪ ba maama dɛɛn ni Zezi karabiə bam na ŋɔɔnɪ ba dɪdɔa dɪdɔa dwi taanɪ.

⁷ Ba yɪra ma sɔɔri yɪ kɔ kɪ-ba yəəu. Ba ma ta ba wɪ: «Nii, bantɔ maama yɪ Galile tiinə mu, yɪ ba zɪgɪ ba ŋɔɔnɪ taana yantɔ doŋ.

⁸ Kɔ nan kɪ ta mu yɪ dɪbam maama ni ba na ŋɔɔnɪ dɪbam dɪdɔa dɪdɔa dwi taanɪ?

⁹ Dɪbam nuŋi je dwi təri təri mu. Dɪbam badonnə nuŋi Parɪtɪ dɪ Meedi dɪ Elam, kɔ wəli dɪ Mesopotami dɪ Zude dɪ Kapadɔsɪ, dɪdaanɪ Pɔn dɪ Azi tɪnɪ dɪm maama.

¹⁰ Dɪ badonnə dɪ ma nuŋi Friizi dɪ Pamfili dɪ Ezipi dɪ Liibi tɪnɪ dɪv na batwari dɪ Sirɛnɪ tɪn. Dɪ badonnə maa nuŋi Rom.

¹¹ Dɔbam yɪ Zwifə mu, kɔ wəli dɪ dwi-ge tiinə balu na tɔgi cullu tɔlu Wɛ na pɛ dɔbam Zwifə bam tɪn. Dɔbam badonnə maa nunji Kretɪ dɪ Arabi. Dɪ kuntu dɪ, dɔbam maama nan ta ni ba na mai dɔbam didɔba didɔba dwi taani ba ŋɔɔni wo-kamunnu tɔlu Wɛ na ki tɪn.»

¹² Nɔɔna bam na yɪ yəəu yɪ ba wɔbɔŋa vugimi daani kuntu tɪn, ba maa bwe daani ba wɪ: «Kəm dɪntu kuri mu bɛɛ?»

¹³ Ba badaara laan maa jigi Zezi tintɔŋna bam ba mwana, yɪ ba tɛ ba wɪ: «Nɔɔna bantɔ nyɔgi sana mu ba su.»

Piyɛɛri na tɔɔli Wɛ kwərə Pantikoti de ni te tɪn

¹⁴ Piyɛɛri laan ma zaŋi wɛɛni didaani o donnə fugə-didɔba kam. O ma ŋɔɔni dɪ kwərə-dia o ta dɪ nɔn-kɔgɔ kum o wɪ: «A badonnə-ba, Zwifə-ba dɪ abam balu maama na zɔɔri Zeruzalem ni tɪn, cɔgi-na sɪ a ta kəm dɪntu kuri a bri abam.

¹⁵ Abam na buŋi ni nɔɔna bantɔ nyɔgi sana mu ba su tɪn, kɔ nan dai kuntu. Kɔ daa ta yɪ tituti mu, wɪa ta wɔ biɔ sɪ ba nyɔ sana.

¹⁶ Kɔ nan yɪ kulɔ Wɛ nijonnu Zɔwɛli dɛɛn na ŋɔɔni kɔ taani tɪn mu.

¹⁷ O tagɪ sɪ Baŋa-Wɛ wɪ:

«Lɔgɔ tiim maŋa na yiə,

amɔ wɔ pwəri a Joro kum sɪ kɔ taa wɔ nabiinə maama tee ni.

Kuntu nan wɔ pa abam biə dɪ á bukwa ŋɔɔni amɔ yiyiu-ŋwɛ.

Aá pa abam nɔn-dɔnnu na vurum,
kɔ daari sɪ á nankwɪn dwe dɪndwɪa.

¹⁸ Kɔ yɪ cɪga sɪ da yam kuntu ni,
kɔ na yɪ a tintɔŋ-baara dɪ kaana dɪ,

aá pwəri a Joro kum a pa ba maama,
 si ba ŋɔɔni amu yiyiu-ŋwe.

19 A ta wú pa wo-kinkagila taa ki weyuu ni,
 yi a daari a ki wænu tɔɔ na bri a dam tin tɔga
 baŋa ni.

Kantu maŋa kam ni jana wú ta wɔra di mini di
 nyɔa kalɔ na tiini ka zwərə tɔn.

20 Wɔa kam wú ji lim, yi cana kam di wú ji
 nasuŋu ni jana te,

ku na wú loori si amu Baŋa-Wɛ sariya de
 kamunu kulɔ na jigi zulə ba di yi tɔn.

21 De dim kuntu ni,

wɔɔ maama na wú bəŋi di Yuutu yiri o ma loori
 zənə tɔn,

oó na vrɔm.>

22 A badonnə Yisɔrayeli tiinə-ba, cəgi-na a na
 lagɔ a ta kulɔ tɔn. A lagɔ a ta Zezi wɔɔ na yi
 Nazareti tu tin taani mu a bri abam. Baŋa-Wɛ
 tagɔ wuntu ŋwaani mu DI ki wo-kamunnu di wo-
 kinkagila di wænu tɔɔ na bri DI dam tin, si ku
 bri abam ni o sɔni o nuŋi wɔm Baŋa-Wɛ te mu.
 Abam titi maŋi á ye kuntu, beŋwaani wænu tim
 kuntu maŋi ti ki abam titari ni.

23 Wɛ maŋi DI ye ku na wú ta yi te tɔn. DI deen
 ma li wɔɔba si abam ja Zezi á ki nɔn-balwaarɔ
 jɔŋa ni, si ba pa-o tɔɔn-dagara baŋa ni. A ki
 kuntu mu á ma á gɔ-o.

24 Wɛ nan mu bi-o DI pa o yagɔ tɔɔni. DI ma
 jɔŋ-o tɔɔni yaara yam wɔni DI yagɔ. Beŋwaani
 tɔɔni deen wɔ wanti di cəŋ-o di yagɔ yibeeli dim
 wɔni.

25 Faŋa faŋa tɔn, Pe Davidi deen tagɔ wuntu
 taani o wɔ:

◁A nai a Yuutu Wε a yigə ni maŋa maama.

Dɪ wɔ a jazim ni,
sɪ Dɪ zəni-nɪ sɪ a yɪ tɔ.

²⁶ Mɔ kɔ kuri a jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ,
yɪ a ni-taanɪ dɪ jɪgɪ ywəəni.

Dɪ a yɪra bwəni dɪm maama
a nan ta jɪgɪ tɪna nmɔ Wε tee ni.

²⁷ Bɛŋwaanɪ, a na tɪga,
nmɔ Baŋa-Wε bá yagɪ-nɪ sɪ a maŋɪ curu ni.

Nmɔ bá sɛ sɪ n tɪtɪ Wɔ-pɔŋɔ Tu wɔm yɪra pɔ.

²⁸ Nmɔ pɛ a lwarɪ cwe sɪɔ na yɪ ŋwɪa cwe tɪn sɪ
a taa tɔga.

Nmɔ wó pa a na ywəəni zanzan nmɔ tee ni. >

²⁹ A ko-biə-ba, mɔ kɔɔɔ dɪbam nabaarɔ Davidi
dɛɛn na tagɪ tɪn. A nan lagɪ a ŋɔɔnɪ wɔntɔ taanɪ
mɔ jaja a bri abam ni o tɪga, yɪ ba kwe-o ba kɪ.
O yibeeli ta wɔra dɪ zɪm maama.

³⁰ O dɛɛn nan yɪ Wε niŋɔŋnu mɔ, yɪ o guli Wε
na goni ni Dɪ pa-o Dɪ wɪ, Dɪ wó pa o dwi tiinə
bam dɪdɔa zaŋɪ o di paarɪ o jəŋə kam je ni.

³¹ Davidi nan maŋɪ o da yigə o lwarɪ kɔɔɔ Wε
na wó kɪ tɪn. Kɔ yɪ Krisi wɔm Wε na tɔŋɪ tɪn
tɔɔnɪ biim wɔŋɔ mɔ o tagɪ o wɪ: <Wε wɔ sɛ sɪ
Dɪ yag-o curu ni. O yɪra yam dɪ nan wɔ pɔgɪ.>

³² Cɪga tɪn, Baŋa-Wε mɔ joori Dɪ pa Zezi wɔɔɔ
a ya na tagɪ tɪn ŋwɪa, yɪ dɪbam maama yɪ maana
tiinə dɪ bri nɔɔna cɪga kam kɔntɔ.

³³ Wε na bi-o tɪn, Dɪ zəŋ-o Dɪ jəni Dɪ jazim ni.
Zezi laan ma jɔŋɪ Wε Joro kɔm o Ko Wε tee ni,
ni Wε na maŋɪ Dɪ go ni sɪ Dɪ wó pa-o te tɪn, yɪ o
pwəri-kɔ dɪbam baŋa ni. Mɔ kɔɔɔ abam zɪm na
nai yɪ á kwəri á ni tɪn.

34 Kɔ daɪ Davidi tuti mu diini We-sɔŋɔ. Wuntu nan tagi o wi:

‹Yuutu Baŋa-We tagi di a Yuutu DI wi:

Ba n jɔni a jazim ni,

35 si aá ki nmu dɔna maama n ne kuri ni, si n no-ba ni tɪga te.›

36 Kuntu tin, Yisɪrayeli dwi maama nan manɪ si ba lwarɪ lanyuranɪ ni, Zezi wɔlɔ abam na pagɪ tɔun-dagara baŋa ni á gu tin, ku yi wuntu titi nɔɔ mu We laan pe si o taa yi Krisi wɔm, yi o kwəri o yi dɪbam Yuutu.›

37 Nɔɔna bam na ni Pɪyɛɛɪ na tagi kulɔ kuntu tin, ku ma tiini ku cɔgi ba wɔrɔ zanzan. Ba ma bwe Pɪyɛɛɪ di Zezi tuntɔŋna badonnə bam ba wi: «Dí ko-biə-ba, dí nan wó ki ta mu?»

38 Pɪyɛɛɪ ma ləri-ba o wi: «Abam maama manɪ si á ləni á wɔrɔ á yagi kəm-balwaarɔ tum, si á daari á pa ba miisi abam na wɔni Zezi Krisi yiri ŋwaani, si We wó yagi á lwarim DI ma ce abam. We laan wó pa DI Joro kum taa wɔ abam tee ni.

39 Mu We na goni ni si DI ki te tin. DI goni ni dɪntɔ DI pa abam di á biə, ku wəli di balɔ maama na baŋwe tin. Ku yi balɔ maama dɪbam Yuutu Baŋa-We na wó bəŋi si ba taa tɔg-o tin mu.›

40 Pɪyɛɛɪ ma joori o fɔgi o ma bitari dwi dwi o bri-ba We cɪga kam, yi o kaani-ba o wi: «Se-na si Baŋa-We vri abam zum non-balwaarɔ tum titari ni.›

41 Nɔɔna bam zanzan ma se o taani dɪm, yi ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔni We ŋwaani. De dɪm kuntu ni nɔɔna zanzan mu tu ba zɔ ba

wɛli Zezi karabiə kɔgɔ kum wɔnɪ, ba yi nɪnɛnɪ nɔɔna murr-tɪtɔ (3.000) te.

⁴² Ba ma tiini ba kwaanɪ ba pa Zezi tɪntɔŋna bam brɪ-ba Wɛ cwəŋə kam. Ba maama maa wɛli daanɪ dɪ ni dɪdɔa, yɪ ba kwəri ba tɔgɪ daanɪ ba di wɔdiu nɪ Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ dɪm o pa o karabiə bam yɪ ba di te tɪn. Ba ma kwəri ba tɔgɪ daanɪ ba warɪ Wɛ maŋa maama.

⁴³ Fɔbɔnɪ ma zɔ nɔɔna bam maama, bɛŋwaanɪ Wɛ dɛɛn pɛ Zezi tɪntɔŋna bam kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wəɛnu zanzan na brɪ Baŋa-Wɛ dam tɪn.

⁴⁴ Zezi karabiə bam maama dɛɛn yəni ba wɔ jəgə dɪdɔa mɔ, yɪ wəɛnu tɪlɔ ba na jɪgɪ tɪn yɪ ba maama nyɪm.

⁴⁵ Ba maa yəni ba kwe ba jɪjɪgɪrɔ dɪ ba zɪla ba yəgə, yɪ ba maŋɪ tɪ səbu kum ba pa daanɪ, kɔ maŋɪ nɪ nɔɔnɔ maama na lagɪ zənə te tɪn.

⁴⁶ Dɛ maama ba yəni ba la daanɪ Wɛ-di-kamunu kum wɔnɪ. Ba ma tɔgɪ daanɪ ba di wɔdiu da sam nɪ, kɔ nyɪ dɪ Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ o pa karabiə bam te tɪn. Ba maa maŋɪ ba wɔdiiru ba pa daanɪ, yɪ ba jɪgɪ wɔpolo lanyɪranɪ dɪdaanɪ wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ.

⁴⁷ Ba maa zuli Wɛ maŋa maama, yɪ ba jɪgɪ zulə nɔɔna maama yibiyə nɪ. Dɛ maama dɪ Yuutu wɔm maa paɪ balɔ na nɛ vrɪm tɪn tui ba wɛli ba kɔgɔ kum wɔnɪ.

3

Kɔrɔ na nɛ yazurə Zezi dam ŋwaanɪ te tɪn

¹ Dɛ dɪdɔwɪ mɔ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan dɛɛn zanɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kum, maŋa kalɔ nɔɔna na yəni

ba ve ba warɪ Wɛ tɪn. Kɔ yɪ wɛ-gunim maŋa nɪ mʊ.

² Ba ma vu ba yi digə kam ni dɪɬ ba na bæ nɪ Ni-laa tɪn. Nɔɔnʊ wɔdɔŋ dɛɛn mʊ wɔra, o yɪ kɔɔ mʊ kɔ na puli o lɔra kam maŋa nɪ. O nɔɔna maa yəni ba zɪŋ-o ba vu ba jəni da dɛ maama, sɪ o taa loori sɛbiə nɔɔna balɔ na tui ba tɔŋi da ba zʊ Wɛ-di-kamunu kʊm wʊ tɪn tee nɪ.

³ Nɔɔnʊ wɔm ma na Pɪyɛɛɪ dɪ Zan na maa zʊʊɪ Wɛ-digə kam. O ma loori-ba sɪ ba pa-o wɔŋo.

⁴ Ba ma nii-o ziin. Pɪyɛɛɪ laan ma ta dɪd-o o wɪ: «Nii dɪbam seeni.»

⁵ O ma sɪni o nii-ba yɪ o jɪŋi tɪna sɪ baá pa-o wɔŋo.

⁶ Pɪyɛɛɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «A ba jɪŋi sɛbu sɪ a pa-m. A nan wɔ pa nmʊ a na jɪŋi kʊɬ tɪn. Dɪ Nazareti tu Zezi Krisi yɪɪ ŋwaanti, zaŋi n ta n veə.»

⁷ Pɪyɛɛɪ na tagɪ kʊntʊ tɪn, o laan ma ja o jazɪm o zən-o o pa o zaŋi wɛɛni. O na zaŋi kʊntʊ bɪdwɪ baŋa nɪ tɪn, mʊ o nɛ sɪm dɪ o nakwælu tɪm maama kɪ dam lanyɪranɪ.

⁸ Nɔɔnʊ wɔm ma faŋi wɛɛni o joori o ba o cwi o nɛ baŋa nɪ yɪ o sɪŋi vəŋə. O ma tɔŋi-ba o zʊ Wɛ-di-kamunu kʊm wʊ. O maa veə yɪ o faŋa wɛɛni yɪ o zuli Wɛ.

⁹ Nɔn-kɔɔ kʊm ma na o na veə yɪ o zuli Wɛ.

¹⁰ Ba ma lwarɪ nɪ nɔɔnʊ wɔm kʊntʊ mʊ yɪ looru wɔɬ ya na je Wɛ-di-kamunu kʊm Ni-laa kʊm nɪ tɪn. Kɔ ma tiini kʊ sɔɔɪ-ba, yɪ kʊ kɪ-ba yəəu dɪ kʊɬ na kɪ tɪn.

Pɪyɛɛɪ na tɔɔli Wɛ kwərə Wɛ-di-kamunu kʊm wɔni te tɪn

11 Nɔɔnɔ wɔm ma yɔɔri o mæli Pɩyɛɛri dɩ Zan. Nɔɔna bam maama maa yi yæu. Ba ma zaŋi ba duri ba vu ba te, kunkɔlɔ kulɔ na jigi pwɛŋɔ yi ba maa bæ ni Salɔmɔn kunkɔlɔ tɩn ni.

12 Pɩyɛɛri na ne nɔɔna bam kuntu tɩn, o ma ta dɩ ba o wɩ: «A badonnɔ Yisɩrayeli tiinɔ-ba, beŋwaanɩ mu yi abam yi yæu dɩ kulɔ na ki tɩn? Bɛɛ mu yi abam yɔɔri á nii dɩbam kuntu? Abam buŋi si ku yi dɩbam tɩti dam mu pɛ o zaŋi o ve na? Á buŋi ni ku yi dɩbam na kwarɩ Wɛ lanyɩranɩ tɩn ŋwaanɩ mu pɛ o zaŋi o ve na?

13 Ku nan na yi te tɩn, dɩbam nabaara Abraham dɩ Yizaki dɩ Zakɔbi Baŋa-Wɛ laan mu pɛ Dɩ tintuŋnɔ Zezi jɔŋi paari dɩ zulɔ. Abam jaanɩ wuntu mu á pa ba gu-o. Pilatɩ dɛɛn buŋi si o yag-o yi abam wɔ sɛ.

14 Zezi Kriɩ yi wɔ-ponɔ tu mu dɩ ciɔa tu. Abam nan vi-o, yi á daari á loori Pilatɩ si o yagi nɔn-gurɔ mu o pa abam.

15 Abam na ki te tɩn, á gu wulɔ na yi ŋwɩa tu tɩn mu, yi Wɛ joori Dɩ bi-o Dɩ pa o yagi tɩtɩni. Dɩbam yi maana tiinɔ dí brɩ nɔɔna ciɔa kam kuntu.

16 Ku yi Zezi Kriɩ yɩri dam dɩm ŋwaanɩ, dɩ dí na ki dí wɔ-dɩdɔa dɩd-o tɩn mu pɛ nɔɔnɔ wulɔ abam na ne yi á ye tɩn na dam. Ku yi o na ki o wɔ-dɩdɔa dɩ Zezi tɩn mu pɛ o na yazurɔ abam maama yigɔ ni.

17 A ko-biɔ-ba, abam dɩ á yigɔ tiinɔ bam na ki Zezi te tɩn, a ye ni abam ya yəri wonɔ kulɔ á na ki tɩn mu.

18 Faŋa faŋa tɩn, Wɛ dɛɛn pɛ Dɩ nijɔŋnɔ bam maama tɔɔli Dɩ kwɛrɔ ba brɩ nɔɔna ni Kriɩ wɔm

DI na tɔŋi tɔn maŋi si o yaari mu. Abam na ki-o te tɔn mu pe WE taani dum siɔni di ki.

¹⁹ Kɔntɔ ŋwaani, nan lani-na á wɔru á yagi kəm-balwaarɔ, si á daari á pipiri á taá tɔgi WE, si WE wó yagi á lwarɔm DI ma ce abam.

²⁰ Kɔntɔ tɔn, dí Yuutu Baŋa-WE wó pa abam wɔru taa zurə maŋa di maŋa, yi DI daari DI tɔŋi Kriŋi wɔm DI na maŋi DI kuri si DI pa abam tɔn. Wɔntɔ mu yi Zezi.

²¹ O maŋi si o taa wɔ WE-sɔŋɔ ni mu, si ku taa ve maŋa kalɔ WE na wó fɔgi DI kwe wəənu maama tɔn, ni WE na maŋi DI pa DI nijɔŋnə bam tɔɔli DI kwərə faŋa faŋa te tɔn.

²² Ku yi nɔnɛni Moyisi deen na tagi o wi: <Abam Yuutu Baŋa-WE wó pa abam dwi tu didɔa mu zaŋi o taa yi WE nijɔŋnu abam titari ni, ni DI na tɔŋi amɔ Moyisi te tɔn. Wɔntɔ nan na tuə, abam maŋi si á se taani dilɔ maama o na wó ta o bri abam tɔn.

²³ Wɔlɔ maama nan na wɔ se kulɔ WE nijɔŋnu wɔm na wó bri tɔn, ba maŋi si ba li ku tu mu WE nɔɔna bam wɔni ba gu.> Mu kulɔ Moyisi deen na tagi tɔn.

²⁴ Ku na puli di Samuweli di balɔ maama na saŋi o kwaga tɔn, WE nijɔŋnə balɔ maama na tɔɔli WE kwərə tɔn deen bri kulɔ na wó ki da yantɔ wɔni tɔn mu.

²⁵ WE kwərə kam DI deen na pe DI nijɔŋnə bam si ba tɔɔli tɔn yi abam ŋwaani mu. WE ni dum DI deen na goni DI pa dɔbam nabaara bam tɔn di daa ta yi abam ŋwaani mu. DI deen goni ni di Abraham DI wi: <Nmɔ dwi dum ŋwaani amɔ wó ki lugu baŋa dwi tiinə maama lanyiranɔ.>

26 Kɔntu ŋwaanɩ Baŋa-Wɛ de yigə Dɩ tɔŋɩ Dɩ tɩntɔŋɩ wɔm abam tee ni mu, si o ki abam lanyiranɩ dɩ o na pa abam dɩdɩba dɩdɩba yagɩ á kəm-balwaarɩ tɩm.»

4

Ba na jaanɩ Pɩyɛɛɩ dɩ Zan te tɩn

1 Pɩyɛɛɩ dɩ Zan dɛɛn na wɔra ba ŋɔɔnɩ kɔntu donɩ ba bri nɔɔna bam tɩn, Zwifə bam kaanɩm tiinə dɩdaanɩ Wɛ-di-kamunu kɔm yɩrina bam yigə tu wɔm dɩ Sadustan tiinə badonnə ma zaŋɩ ba ba ba te.

2 Ba bana tiini ya zaŋɩ dɩ Pɩyɛɛɩ dɩ Zan dɩ ba na ŋɔɔnɩ te ba wɩ, Zezi bi o yagɩ tɔbɩ, yɩ kɔntu bri ni twa dɩ wó wani ba bi ba yagɩ tɔbɩ tɩn.

3 Ba ma ja Pɩyɛɛɩ dɩ Zan ba ki pɩna digə ni. Tɩga na yɩ tɩn ŋwaanɩ, ba ma yagɩ-ba da si tɩga pɔɔɩ.

4 Kɔ daari kɔgɔ kɔm nɔɔna zanzan ma se taanɩ dɩɩ ba na ni tɩn, yɩ ba ki ba wɔ-dɩdɩba dɩ Zezi. Balɩ na se tɩn kɔgɔ kɔm dɛɛn yɩ nɩnɛɛnɩ nɔɔna mɔrr-tɩnu (5.000).

5 Tɩga na pɔɔɩ tɩn, Zwifə yigə tiinə bam dɩ ba nakwa bam dɩ ba cullu karanyɩna tiinə bam ma la daanɩ Zeruzalem ni.

6 Ba ma jeeri dɩdaanɩ Annɩ wɔɩ na yɩ ba kaanɩm yuutu tɩn, dɩ Kayifu dɩ Zan dɩ Alesandri, dɩ balɩ na tɔgɩ ba yɩ kaanɩm yuutu wɔm sɔŋɔ tiinə tɩn.

7 Ba ma pa Pɩyɛɛɩ dɩ Zan ba ba zɩgɩ ba yigə ni. Ba ma bwe-ba ba wɩ: «Kɔ yɩ dɩ bɛɛ dam mu, dɩ wɔɔ yɩŋ ŋwaanɩ mu, abam mɛ á ki kɔntu?»

⁸ We Joro kum laan ma ba Piyeyeri te di dam. O ma leri-ba o wi: «Tu kum yigə tiinə di nakwa-ba,

⁹ abam zım na bwe dibam kulɔ taanı tın, ku na yi dibam na zəni kɔɔ kum yi ku na yazurə tın,

¹⁰ dí wó pa abam di Yisrayeli dwi tiinə bam maama lwarı ku na ki te. Á taá ye ni Nazareti tu Zezi Krisi yırı dam ɲwaanı mu pe noonu wuntu na yazurə, yi o laan ba o zigi abam yigə ni. Abam nan pagı Zezi Krisi tɔun-dagara baɲa ni á gu, yi We joori DI bi-o DI pa o yagi tɔuni.

¹¹ Wuntu mu yi wɔɔ We tɔno kum na maɲi ku ta o taanı ni:

«Kandwe dilu abam lwarı bam na vin tın laan mu joori di ba di ji kandwe dilu na pa soɲo kum dana tın.»

¹² Yırı didonj daa təri lugu baɲa ni We na pe nabiinə si di wantı di pa ba na vrım. Ku na dai Zezi Krisi yıranı mu wat o vri noona o yaga.»

¹³ Zwifə nakwa bam na ne Piyeyeri di Zan na jigi baarı di ba na ɲoonı te tın, ku ma ki-ba yəu di ba na yi noona balu na yəri kulokulu yi ba dai yi-puri-nyina tın ɲwaanı. Ba ma lwarı ni bantı deen togi ba wu di Zezi mu.

¹⁴ Ba na ne kɔɔ kum na zigi Piyeyeri di Zan tee ni yi ku jigi yazurə tın, ba maa warı kulokulu si ba daa ta.

¹⁵ Ba ma ta di ba ba wi, ba nunji da ba taanı dim jəgə kam ni si ba daarı. Ba laan maa wɔra ba bwe daanı, si ba nii ba na wó ki te tın.

¹⁶ Ba ma bwe daanı ba wi: «Dí nan wó ki noona bantı ta mu? Noona balu maama na

zɔɔri Zeruzalem ni tin lwarɪ ni bantɔ mu kɪ wo-
kɪnkagɪɪ dɪm kɔntɔ. Dɪ daa bɑ wani dɪ ta ni
vwan.

¹⁷ Dɪ nan na lagi sɪ kɛm dɪntɔ yɪ jagɪ dɪ vu yigɛ
tin, dɪ manɪ sɪ dɪ kaanɪ nɔɔna bam mu, sɪ ba daa
yɪ ŋɔɔnɪ Zezi woŋo dɪ nɔɔn-nɔɔnɔ.»

¹⁸ Ba laan ma joori ba bɛŋi-ba, yɪ ba zɔ. Ba ma
ta dɪ ba ba wɪ, ba ba jɪgɪ cwɛŋɛ sɪ ba daa ŋɔɔnɪ
Zezi woŋo, naa sɪ ba taa brɪ nɔɔna dɪ wɔntɔ yɪrɪ.

¹⁹ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan ma lɛri-ba ba wɪ: «Abam tɪtɪ
bɔŋi-na ɑ nii. Kɔɔ mu lana Wɛ yigɛ ni? Kɔ manɪ
sɪ dɪ sɛ abam dɪ dwɛni Baŋa-Wɛ na?»

²⁰ Dɪbam nan bɑ wani dɪ yagɪ kulɔ dɪ na nɛ yɪ
dɪ kwɛri dɪ ni tin ŋwana.»

²¹ Zwifɛ nakwa bam laan ma fɔgɪ ba kaanɪ-ba
zanzan, yɪ ba daari ba yagɪ-ba ba pa ba viiri. Ba
dɛɛn wɔ nɛ kulɔ kɔm ba na wɔ vanɪ ba zwa kɔ
baŋa ni tin, bɛŋwaanɪ tɪv kɔm nɔɔna maama
tiini ba zuli Wɛ dɪ woŋo kulɔ na kɪ tin.

²² Bɛŋwaanɪ nɔɔnɔ wɔlɔ wo-kɪnkagɪɪ dɪm na
kɪ o baŋa ni yɪ o na yazurɛ tin dwe bɪna finna
o ya na yɪ kɔrɔ.

*Zezi karabiɔ bam na tɔŋɪ dɪ Wɛ Joro dam te
tin*

²³ Ba na yagɪ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan kɔntɔ tin, ba ma
joori ba vu ba kɔgɔ kɔm te. Ba ma ta dɪ ba Zwifɛ
kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba tɪv kɔm nakwa bam
na tagɪ kulɔ tin.

²⁴ Ba na ni kɔntɔ tin, ba maama ma wɛli daanɪ
ba warɪ Wɛ yɪ ba wɪ: «Yuutu Baŋa-Wɛ, nmɔ mu
kɪ wɛyuu dɪ tɪga baŋa dɪ na-fara dɪ wɛɛnu tɪlɔ
maama na zɔɔri tɪ wɔnɪ tin.

25 Dí nabaaru Davidi deen mu yi nmu tuntuhnu. Nmu deen ma pa n Joro kum pa o ta nmu kwere kam o wi:

«Bee mu yi lugu bana tiine dwi tere tere bana zani yi ba buni wubuni-yooru?»

26 Ba pwa bam ti ba yige si ba ki jara.

Ba yum tiine di ma la daani si ba ki jara didaani
Bana-We di Kisi wum Di na tuni tin.»

27 Ku suni ku ki kontu mu. Tu kontu ni mu Erodi di Ponsi Pilati jeni daani di Yisrayeli tiine di dwi-ge tiine, si ba ja di nmu tuntuh-num Zezi wub nmu na kuri tin.

28 Ba na bwe daani kontu tin, ba ki ku man di nmu na man ni li wubuna di n dam dim si kul wu ki tin mu.

29 Dí Yuutu We, nii ba na lagi ba yaari dibam te tin! Dibam nan yi nmu tuntuhna mu. Nan pa dibam dam, si di wani di taá tooli nmu kwere kam di baari.

30 Nan twi n ji-dia kam n pa noona taa nai yazure, si n pa wo-kinkagila di wenu tlu na bri n dam tin taa ki nmu tuntuh-num Zezi yiri dim hwaani.»

31 Ba na wari We ba ti tin, jage kam ba na lagi daani me tin ma sisho. We Joro kum laan ma ba ba maama te di dam, yi ba hooni We kwere kam di baari.

32 Zezi karabie bam kogo kum maama wubuna di ba hwa maama deen yi bidwi mu. Ba wubwub wu tagi ni wum yirani mu te o wenu. Wenu tlu ba na jigi tin yi ba maama nyum mu.

33 Zezi tuntuhna bam maa jigi dam kamunu, yi ba fogi ba bri di Yuutu Zezi ciga kam ni o suni

o bi o yaɣi tɔɔni. Wɛ ma zɛni ba maama di Di zaani diɔm lanyɔranɔ.

³⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ tɛri ba kɔgɔ kɔm wɔni o na yi yinigɛ tu. Balɔ na jigi kari naa sam tin yɛni ba yɛgi-ti mɔ,

³⁵ yi ba daari ba kwe sɛbu kɔm ba ja ba ba pa Zezi tintɔŋna bam. Ba laan ma maɔi sɛbu kɔm ba pa daani, kɔ maɔi di wɔlɔ maama na lagi zɛnɛ te tin.

³⁶ Kɔntɔ, Zɔzɛfɔ wɔlɔ ba na maa bɛ ni Ban-abasi, kɔ kuri mɔ kwiɛ tu, yi o yi Leviti tu wɔlɔ na nunji Sipri tin,

³⁷ o dɛɛn yɛgi o kara yi o kwe sɛbu kɔm o pa Zezi tintɔŋna bam.

5

Ananiya di Safira

¹ Kɔ daari nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn mɔ wɔra, o yiri mɔ Ananiya, o kaani yiri mɔ Safira. Nɔɔnɔ wɔm ma kwe ba kara o yɛgi.

² O ma twɛri sɛbu kɔm wɔni si o ta jiga, yi o kaani di ye kɔ ni ni. O laan ma kwe kulɔ na daari tin o ja vu o pa Zezi tintɔŋna bam.

³ O na ki kɔntɔ tin, Piyɛɛri ma ta did-o o wi: «Ananiya, bɛɛ mɔ ki yi nmɔ pa sutaani wani nmɔ kɔntɔ dɔŋ, yi n fɔ vwan di Wɛ Joro kɔm di nmɔ na twɛri kara kam sɛbu kɔm wɔni si n ta n jigi tin?

⁴ Maɔa kam nmɔ ta na wɔ yɛgi kara kam tin, ka ya yi nmɔ nyɔm mɔ. Nmɔ nan na kwe n yɛgi tin, sɛbu kɔm ta yi nmɔ nyɔm mɔ. Bɛɛwaani mɔ n bɔɔi n wɔ ni, yi nmɔ ki kɛm diɔm kɔntɔ? Nmɔ

na fɔgi vwan kuntu tun, n fɔgi n pa We mu, si ku dai nabiinæ.»

⁵ Ananiya na ni kuntu tun, o ma tu tɔga ni o ti. Ku deen ma pa fɔni ja balu maama na lwaru ku ni ni tun.

⁶ Non-dɔnnu ma zaŋi ba vu ba pri tu wum ba ja nuŋi ba ki.

⁷ Ku na ke ni luu tito te tun, o kaani wum di daa ma ba o zu Piyeri-ba te. O ma daa ta wu lwaru kulu na ki tun.

⁸ Piyeri ma ta did-o o wi: «Ta n bri-ni, mu sɔbu kulu maama nmu di n baru wum na jɔŋi á kara kam ŋwaanu tun na?» O ma se o wi: «Een, ku maama mu kuntu.»

⁹ Piyeri laan ma bwe-o o wi: «Beŋwaanu mu nmu di n baru wum ki ni daanu si á maŋi Yuutu Baŋa-We Joro kum á nii? Noona balu na kwe n baru wum ba ki tun ta zigi digə kam ni ni lele kuntu. Ba nan wú zɔŋi nmu di ba ja nuŋi.»

¹⁰ O na tagi kuntu o ti tun, bidwi baŋa ni mu kaani wum tu tɔga ni Piyeri yigə ni o ti. Non-dɔnnu tum ma ba ti yi di o tɔga. Ba ma kwe-o ba ja nuŋi ba ki o baru wum tikəri ni.

¹¹ Fɔni deen ma ja Zezi kɔgɔ kum di noona balu maama di na ni kulu na ki tun.

¹² We deen pe Zezi tintuŋna bam ki wəənu tɔlu na bri DI dam tun di wo-kunkagila zanzan noona titari ni. Zezi noona bam maama deen yəni ba jeeri daanu di wɔbuŋ-didwi mu faŋa faŋa Pe Salomon kunkolo kum ni.

¹³ Balu na dai ba kɔgɔ kum wu noona tun, ba wɔlwɔlu wu de o wəli ba wɔni. Ku daari tu kum noona bam maama ma tee Zezi noona bam.

14 Baara dɪ kaana zanzan dɛɛn tu ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ dɪ Yuutu Zezi. Ba ma tɔgɪ ba wɛli o kɔgɔ kɔm wɔnɪ.

15 Zezi nɔɔna bam na yɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔna maa zɪŋɪ yawɪna ba nuŋɪ ba tɪŋɪ cwe niə nɪ. Ba dɛɛn tɪŋɪ-ba sari dɪ gungwɛlu baŋa nɪ mɔ, sɪ Pɪyɛɛrɪ na maa tɔgɪ da o kɛa, sɪ o lulunɔ kɔm má wanɪ kɔ tɔgɪ ba badonnə baŋa.

16 Nɔɔna zanzan maa yəni ba nuŋɪ Zeruzalem sa-tɪnɪ dɪm maama wɔnɪ ba jaanɪ yawɪna dɪ balɔ ciciri na jɪgɪ-ba sɪ yaari tɪn ba tui, yɪ ba maama nɛ yazurə.

Ba na jɪgɪ Zezi tɪtʊŋna bam ba yaari te tɪn

17 Zwifə bam kaanɪm yuutu wɔm dɪ o nɔɔna bam maama na tɔgɪ ba yɪ Sadusɪan tiinə kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna tɪn dɛɛn ma na kɔlɔ na kɪ tɪn. Ba maa tiini ba jɪgɪ wɔ-gɔrɔ dɪ Zezi tɪtʊŋna bam.

18 Ba laan ma zanɪ ba ja-ba ba ja vu ba kɪ pɪna digə nɪ.

19 Tɪga na yɪ tɪn, Baŋa-Wɛ maleka ma ba ka pɔrɪ pɪna digə kam niə yam, yɪ ka pa Zezi tɪtʊŋna bam nuŋɪ. Ka ma ta dɪ ba ka wɪ:

20 «Ve-na á zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm, sɪ á taá brɪ nɔɔna bam Wɛ ŋwɪ-dɔŋa kam na yɪ te tɪn maama.»

21 Ba ma se Wɛ maleka kam ni. Tɪga na pɔrɪ tɪtʊtɪ tɪn, ba ma vu ba zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm ba wɔra ba brɪ nɔɔna bam.

Kaanɪm yuutu wɔm dɪ o nɔɔna bam laan ma bəŋɪ Zwifə sariya-dirə nakwa dɪ Zwifə nakwa bam kɔgɔ kɔm maama sɪ ba kikili daanɪ. Ba ma daari ba tɔŋɪ nɔɔna sɪ ba vu ba li Zezi tɪtʊŋna bam pɪna digə kam nɪ ba ja ba ba pa-ba.

22 Ba nɔɔna bam na yi da tɪn, mu ba wɔ nɛ Zezi tɪntuŋna bam pɪna digə kam nɪ. Ba ma joori ba vu Zwifə nakwa bam te yɪ ba wɪ:

23 «Dí na yi da tɪn, pɪna digə kam niə yam pɪ mu lanyɪranɪ. Nɔɔna balɔ na wɔra ba yɪra sɪ pɪna bam yɪ lu tɪn maa zɪgɪ da. Dí nan na purɪ digə kam tɪn, dí wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnɔ ka wɔnɪ.»

24 Wɛ-di-kamunu kɔm yɪrɪna bam yigə tu wɔm dɪdaanɪ kaanɪm yigə tiinə bam na ni kɔntɔ tɪn, ba wɔbɔŋa vugimi daanɪ yɪ ba yəri kɔlɔ na kɪ Zezi tɪntuŋna bam tɪn.

25 Nɔɔnɔ wɔdɔŋ laan ma ba o zɔ ba na wɔ mɛ tɪn o ta dɪ ba o wɪ: «Nii-na, nɔɔna balɔ abam ya na jaanɪ á kɪ pɪna digə kam nɪ tɪn, bam mu wɔ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ ba zɪgɪ da ba bri nɔɔna.»

26 Yɪrɪna bam yigə tu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o dɪ o nɔɔna bam ma joori ba vu ba ja Zezi tɪntuŋna bam ba ba. Ba daa wɔ jaanɪ-ba dɪ dam, bɛŋwaanɪ ba kwarɪ fɔbɪnɪ sɪ nɔɔna bam wú dɔlɪ-ba dɪ kandwa.

27 Ba laan ma pa ba zɔ ba zɪgɪ sarɪya-dirə nakwa bam yigə nɪ. Kaanɪm yuutu wɔm laan ma bwe-ba o wɪ:

28 «Bɛŋwaanɪ mu á kɪ kɔntɔ? Dɪbam manɪ dí kaanɪ abam sɪ á daa yɪ taá bri nɔɔna dɪ yɪrɪ dɪntɔ. Nii abam na kɪ te. Á pɛ abam zaasɪm dɪm yɪranɪ mu jagɪ Zeruzalem maama wɔnɪ, yɪ á ta lagɪ sɪ wɔntɔ caa kɔm tɔgɪ dɪbam.»

29 Pɪyɛrɪ dɪ o donnə tɪntuŋna bam ma ləri ba wɪ: «Dɪbam manɪ sɪ dí sɛ Wɛ ni mu kɔ dwəni nabiinə ni.

³⁰ Zezi wɔɓɔ abam na jaani á pa tʊn-dagara baŋa ni á gu tɪn, Baŋa-We dɪɓ dɪbam nabaara bam na tɔgi tɪn mu pe o bi o yaɣi tʊni.

³¹ Ku yi wuntu mu Baŋa-We zəŋ-o DI jəni DI jazim ni, si o taa yi dɪbam Pe di dí Vɪrɔ, si o pa Yisɪrayeli tiinə na cwəŋə ba ləni ba wɔɓɔ, si We laan yaɣi ba lwarim DI ma ce-ba.

³² Dɪbam di We Joro kulɔ We na pe balɔ maama na se DI ni tɪn yi cɪga kantɔ maana tiinə.»

³³ Zwifə nakwa bam na ni Zezi tɪntʊŋna bam na te kulɔ tɪn, ba bana ma tiini ya zaŋi di ba, yi ba lagi si ba gu-ba.

³⁴ Sariya-dirə nakwa bam didɔ ma zaŋi ba tɪtari ni, o yiri mu Gamaliyelɪ. O yi Farizian tu yi o ta yi We cullu tɪm karanyɪn-kamunu. Nɔɔna maama maa pa-o zulə. O na zaŋi ba kɔgɔ kum wɔni tɪn, o maa wi, ba ja Zezi tɪntʊŋna bam ba nɔŋi pooni si ba cəgi fiɪn.

³⁵ O ma daari o ta di sariya-dirə nakwa bam o wi: «Yisɪrayeli tiinə-ba, á cɔ-na á tɪti di á na bɔŋi si á ki nɔɔna bantɔ te tɪn.

³⁶ Ku ta wɔ daani nɔɔnɔ wɔɔɔŋ mu zaŋi dɪbam lɔgɔ ni, o yiri mu Tɪɔdasɪ. O maa pa o yi nɔn-kamunu yi nɔɔna zanzan dɛen tɔgi o kwaga, ba yi nɪnɛenɪ nɔɔna biə-yana (400) te. Ba dɛen gu-o mu yi o karabiə bam jagi da yigə ni. Nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ daari.

³⁷ Kuntɔ kwaga ni Galile tu wɔɔɔŋ di daa ma zaŋi o yiri mu Zudasɪ. Maŋa kam ba dɛen na wɔra ba garɪ dí lɔgɔ kum nɔn-biə tɪn, mu o zaŋi o la kɔgɔ o ki o kwaga ni. Ba ma gu wuntu di. O di kwaga nɔɔna bam maama ma jagi da yigə ni.

³⁸ Kuntɔ ɲwaanɪ mɔ a lagɪ a ta abam sɪ á yɪ zanɪ á kɪ nɔɔna bantɔ kulɔkulɔ. Yagɪ-na-ba, beɲwaanɪ ba wobɔŋa yam dɪ ba tɪtɔŋa yam maama na yɪ nabiinə nyɪm mɔ, yaá ba ya ji kafe mɔ.

³⁹ Kɔ nan na yɪ Wɛ nyɪm mɔ, abam bá wanɪ á cɪ-ba. Yɪrɪ-na á tɪtɪ sɪ á yɪ ba á ja dɪ Baŋa-Wɛ.»

Gamaɲyehɪ na tagɪ kuntɔ o ti tɪn, ba ma sɛ o taanɪ dɪm.

⁴⁰ Ba ma bəŋɪ Zezi tɪtɔŋna bam sɪ ba joori ba zɔ ba te. Ba ma magɪ-ba dɪ balaara, yɪ ba daari ba kaanɪ-ba sɪ ba daa yɪ ɲɔɔnɪ kulɔkulɔ dɪ Zezi yɪrɪ. Ba laan ma yagɪ-ba yɪ ba viiri.

⁴¹ Zezi tɪtɔŋna bam ma nunɪ sariya-dirə nakwa bam tee nɪ, yɪ ba jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ dɪ ba na manɪ sɪ ba na yaara Zezi yɪrɪ ɲwaanɪ tɪn.

⁴² Dɛ maama ba maa yəni ba jeeri daanɪ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ, yɪ ba daari ba tɔlɪ sam ba brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam. Ba ma tɔɔlɪ Wɛ kwərywəŋə kam, nɪ Zezi mɔ yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn.

6

Ba na li nɔɔna barɛ tɪtɔŋa yam ɲwaanɪ te tɪn

¹ Maŋa kam kuntɔ nɪ Zezi karabiə bam kɔgɔ kɔm maa wɔra kɔ pulə zanzan. Ba kɔgɔ kɔm wɔnɪ Zwifə balɔ na yɪ vərə yɪ ba ɲɔɔnɪ Grɛkɪ tiinə taanɪ dɪm tɪn maa jɪgɪ balɔ na ɲɔɔnɪ ba tɪtɪ Zwifə taanɪ dɪm tɪn ba pɔɔna, dɪ ba na ba paɪ ba kadənə kulɔ na manɪ sɪ ba pa-ba ba ni-wɔdiu ɲwaanɪ dɛ maama tɪn.

² Zezi tɔntɔŋna fugə-bale bam ma bəŋi ba kɔgɔ kum maama ba kɪ daani, yɪ ba ta ba wɪ: «Kɔ wɔ maŋi sɪ dɪbam yaɣi Wɛ taani dɪm zaasɪm, sɪ dɪ daari dɪ taá maŋi wɔdiiru.

³ Dɪ ko-biə-ba, á maŋi sɪ á lɪ nɔɔna barpe mu á wɔni, sɪ dɪ pa ba taa nii wəənu tɔntɔ baŋa ni. Ba nan maŋi sɪ ba taa yɪ nɔɔna balɔ nɔɔna maama na ye ni ba yɪ nɔn-ŋɔna yɪ Wɛ Joro kum wɔ ba tee ni lanyɪrani yɪ ba jɪɣi wɔbɔŋ-ŋɔna tɪn.

⁴ Sɪ dɪbam dɪ daari dɪ kwaani dɪ nii Wɛ warɪm dɪ Dɪ taani dɪm zaasɪm baŋa ni.»

⁵ Ba na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma poli ba kɔgɔ kum maama wɔ. Ba ma kuri nɔɔnɔ wɔdɔŋ, o yɪri mu Etiyeni. Wɔntɔ jɪɣi wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi yɪ Wɛ Joro kum wɔ o tee ni. Ba ma wəli Filipi dɪ Prokori dɪ Nikano dɪ Timɔn dɪ Pamuna dɪ Nikola wɔlɔ na nuŋi Antɔsɪ, o yɪ dwi-ge tu yɪ o ba o tɔɣi cullu tɪlɔ Wɛ na pe dɪbam Zwifə bam tɪn.

⁶ Ba ma lɪ-ba ba ja vu ba zɪɣi Zezi tɔntɔŋna bam yigə ni. Ba ma warɪ Wɛ ba pa-ba yɪ ba danɪ ba jɪa ba baŋa ni.

⁷ Wɛ kwərə kam dɛen ma fɔɣi ka jagɪ ka ve yigə yɪ nɔɔna sɛ-ka. Zezi karabiə bam kɔgɔ kum maa pulə zanzan Zeruzalem ni. Zwifə kaanɪm tiinə zanzan dɪ dɛen ma ba ba sɛ Zezi cɪga kam.

Ba na jaani Etiyeni te tɪn

⁸ Etiyeni dɛen yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ Wɛ na pe-o zaani dɪ dam zanzan tɪn. O maa tiini o kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wəənu tɪlɔ na brɪ Wɛ dam tɪn nɔɔna tɪtari ni.

⁹ Nɔɔna badonnə maa zanɪ ba magɪ kantɔgɔ dɪd-o. Bantɔ nuŋi Zwifə kɔgɔ kulɔ ya na yɪ gambɛ yɪ ba laan ba ba te ba tɪtɪ tɪn wɔni mu. Ba

dɛɛn nuŋi Sirɛɛnɪ dɪ Alesandrɪ mʊ. Ba ma tɔgɪ ba wɛli dɪ Zwifə badaara na nuŋi Silisi dɪ Azi tɪn.

¹⁰ Ba na magɪ kantɔgɔ did-o tɪn, o ma ŋɔɔnɪ dɪ buŋɪm dam nɪ Wɛ Joro kʊm na pɛ-o te tɪn, kʊ pa ba daa warɪ o taanɪ ba ləri.

¹¹ Ba laan ma nuŋi ba kɪ ni dɪdaanɪ nɔɔna badonnə, sɪ ba fɔ vwan ba ta wɪ: «Dɪbam ni nɔɔnʊ wɔntʊ na ŋɔɔnɪ o twɪ Moyisi dɪ Wɛ.»

¹² Ba ma pa tɪv kʊm nɔɔna dɪ ba nakwa bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam bana zanɪ, yɪ ba ja Etiyɛnɪ ba ja vu ba sarɪya-dirə nakwa bam yigə sɪ ba dɪ o taanɪ.

¹³ Ba ma pa nɔɔna badonnə zʊ ba fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba ta ba wɪ: «Maŋa maama nɔɔnʊ wɔntʊ sunɪ o ŋɔɔnɪ ta-balwaarʊ mʊ o paɪ dɪbam Wɛ-di-kamunu kʊm dɪ Wɛ cullu tɪv Dɪ na kɪ Moyisi jɪŋa nɪ dɪbam ŋwaanɪ tɪn.

¹⁴ Dɪ ma ni o na tagɪ o wɪ, Nazaretɪ tu Zezi mʊ wɔ ba o cɔgɪ Wɛ-di-kamunu kʊm, yɪ o pipiri mʊv kʊlʊ maama Moyisi dɛɛn na brɪ dɪ nabaara sɪ dɪ taá tɔgɪ tɪn.»

¹⁵ Zwifə nakwa balʊ maama na je da tɪn laan maa yɔɔrɪ ba nii Etiyɛnɪ cɔɔn. Ba ma nii ba na o yibiyə na ləni nɪ maleka yibiyə te.

7

Etiyɛnɪ na tɔvɪ o kwəɾə te tɪn

¹ Zwifə kaanɪm yuutu wɔm ma zanɪ o bwe Etiyɛnɪ o wɪ: «Wəənu tɪv ba na tagɪ ba pa nmʊ tɪn yɪ cɪga mʊ naa vwan mʊ?»

² Etiyɛnɪ laan ma ləri o wɪ: «A kwə-ba dɪ a ko-biə-ba, cəgi-na amʊ na lagɪ a ta wɔŋo kʊlʊ tɪn. Faŋa faŋa tɪn Paarɪ-Zulə Tu Baŋa-Wɛ mʊ tu

dɪbam nabaaru Abraham te. Kantu maŋa kam ni, Abraham deen ta zuuri Mesopotami ni mu. O daa ta wu ve si o taa zuuri Aaran ni.

³ We deen ma ta did-o DI wi: <Yagi n titi tu kum di n soŋo tiine, si n daari n vu tu kulɔ amu na wu bri nmu tin.>

⁴ O ma suni o zaŋi o nuŋi Kalɪdan tiine tu kum ni o vu o yi Aaran o zuuri da. O na wu daani tin, o ko ma ti. We ma pa o daa nuŋi o foori o vu o yi tu kuntu abam na zuuri zim tin.

⁵ We nan wu pe Abraham tɔga yo seeni si o taa te, di funfun di. We deen goni ni mu did-o DI wi, wum wu pa-o tɔga kantu si o taa te, yi o na tigi o daari, si o dwi tiine ta ta te-ka. We na goni DI ni dim tin, Abraham ta ba jigi bu.

⁶ Mu We na tagi kulɔ did-o tin mu tintu: <Abraham, nmu dwi tiine wu vu ba taa zuuri tɔgaa ni. Baá ta yi gambe mu tu kum kuntu ni, yi noona wu beesu-ba taan bina biə-yana (400).>

⁷ Amu We nan wu di balu na fi-ba si ba tuŋi gambeem tituŋa tin taani si ba na cam. Kuntu kwaga ni, ba laan wu nuŋi tu kum kuntu ni ba ba, ba taa zuli amu jəgə kantu ni.>

⁸ Baŋa-We ma daari DI go ni DI pa Abraham DI wi, Abraham dwi tiine taa goni ba bəkəri si ku bri ni ba se DI ni. Kuntu, Abraham na lugi Yizaki tin, da nana de ni o ma go-o. Yizaki di deen ma ba o lu Zakobi, o di ma go-o. Zakobi ma lu dí nabaara fugə-bale bam yi o go-ba di.

⁹ Nabaara bam didua yiri mu Zuzefu. O curru tum deen maa jigi wu-guru did-o. Kuntu ŋwaan mu ba jaan-o ba yəgi ba pa o vu Ezipi si o taa yi gambia. We ta maa wura did-o.

¹⁰ Dɪ ma pa o nuŋi cam maama wɔnɪ dɪ yazurə. Zɔzɛfɔ na tu o zɪgɪ Ezɪpi pa-farɔ wɔm yigə nɪ tɪn, Wɛ pɛ-o wɔbɔŋ-ŋɔna yɪ pɛ wɔm yɪ su Zɔzɛfɔ lanyɪranɪ. Pɛ wɔm ma pa o jɪ o sɔŋɔ kɔm tu dɪ Ezɪpi tɪv kɔm maama yuutu.

¹¹ Kana dɛɛn ma ba ka wɔ Ezɪpi dɪ Kanaan tɪnɪ dɪm maama nɪ. Kɔ ma tiini kɔ cɛ ba yɪra nɪ. Dɪ nabaara bam maa warɪ sɪ ba na wɔdiu ba dɪ.

¹² Zakɔbɪ dɛɛn ma ni nɪ wɔdiu wɔ Ezɪpi nɪ. O ma tɔŋɪ dɪ nabaara bam sɪ ba vu ba yəgɪ.

¹³ Kɔntɔ kwaga nɪ ba daa ma joori ba vu ba kɪ bɪle. Zɔzɛfɔ laan ma pa o currɔ tɪm lwar-o. Ezɪpi pa-farɔ wɔm dɪ laan ma ba o lwarɪ Zɔzɛfɔ dwi dɪm na nuŋi mɛ tɪn.

¹⁴ Zɔzɛfɔ ma daari o tɔŋɪ ni o pa o ko Zakɔbɪ, sɪ o dɪ o sɔŋɔ tiinə bam maama ba o te Ezɪpi nɪ. Ba maama dɛɛn yɪ nɔɔna fusɪrɛ-banu mɔ (75).

¹⁵ Zakɔbɪ ma sɪnɪ o zanɪ o vu Ezɪpi. Dáanɪ mɔ wɔntɔ tɪga. Dɪbam nabaara bam dɪ ma ba ba tɪ.

¹⁶ Ba ma ja ba yɪra yam ba joori ba vu Sisɪm ba kɪ-ba yibeeli dɪlɔ Abraham na yəgɪ dɪ sɛbu Emori biə bam tee nɪ tɪn nɪ.

¹⁷ Maŋa kam ma twe sɪ Baŋa-Wɛ sɪnɪ Dɪ kɪ kɔlɔ Dɪ dɛɛn na goni ni dɪ Abraham tɪn. Maŋa kam kɔntɔ nɪ dɪbam nɔɔna balɔ na wɔ Ezɪpi nɪ tɪn maa tiini ba wɔra ba puli zanzan.

¹⁸ Pa-farɔ wɔdɔŋ dɪ daa ma zanɪ sɪ o taa te Ezɪpi. O maa yəri Zɔzɛfɔ ni nɪ.

¹⁹ O dɛɛn maa jɪgɪ dɪbam nabaara bam o bɛɛsa. O dɛɛn kɪ swan mɔ o fɪ-ba sɪ ba kwe ba bu-sɪsɪn ba jaanɪ ba ve ba yaga, sɪ ba taa tɔa.

²⁰ Kantɔ maŋa kam nɪ mɔ ba lɔgɪ Moyisi. O dɛɛn maa yɪ bu-ŋɔm Wɛ yibiyə nɪ. Ba maa jɪg-o

ba kɔna o ko sɔŋɔ nɪ canɪ sɪtɔ.

²¹ Ba laan ma ja-o ba nunɪ ba vu ba yaɣɪ. Pa-farɔ wɔm bukɔ ma kwe-o o jɪɣɪ o niə, nɪ o yɪ o tɪtɪ bu mɔ te.

²² Ba ma brɪ Moyisi Ezipi tiinə yi-pɔrɔ kɔm maama. O ma ji nɔn-babɪa o ni-taanɪ dɪ o kəm maama banja nɪ.

²³ Moyisi dɛɛn na yi bɪna finna tɪn, o ma lɪ wɔbɔŋa sɪ o vu o nii o ko-biə Yisɪrayɛlɪ tiinə bam na yɪ te.

²⁴ O na ve tɪn, o ma na Ezipi tu wɔdonɔ na jɪɣɪ Yisɪrayɛlɪ tu o maga. Moyisi ma vu sɪ o wɛli o tɪtɪ dwi tu wɔm jara yam wɔnɪ. O ma magɪ Ezipi tu wɔm o gɔ.

²⁵ O dɛɛn ya bɔŋɪ nɪ o tɪtɪ dwi tiinə bam wɔ lwarɪ nɪ Wɛ lagɪ Dɪ pa wɔntɔ mɔ jonɪ-ba Ezipi tiinə bam jɪŋa nɪ o yaɣɪ. Ba nan wɔ lwarɪ.

²⁶ Tɪga na pɔrɪ tɪn, o daa ma na Yisɪrayɛlɪ tiinə bale na jɪɣɪ daanɪ. O ma kwaanɪ sɪ o lo-ba, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: <A ko-biə-ba, abam yɪ cɔrrɔ mɔ daanɪ. Bɛɛ mɔ kɪ yɪ abam daa jɪɣɪ daanɪ?>

²⁷ O na tagɪ dɪ ba kɔntɔ tɪn, mɔ wɔlɔ wɔm na dana tɪn ma yigi Moyisi o yaɣɪ daa nɪ, yɪ o daari o bwe Moyisi o wɪ: <Wɔɔ mɔ pɛ nmɔ ni sɪ n ta n yɪ dɪbam yuutu sɪ n daari n ŋɔɔnɪ dɪbam taanɪ?>

²⁸ Nmɔ lagɪ sɪ n gɔ amɔ dɪ mɔ, nɪ n diin na gɔ Ezipi tu wɔm te tɪn na?>

²⁹ Moyisi na ni kɔntɔ tɪn, o laan ma duri o nunɪ Ezipi nɪ o vu o zɔrɪ Madɪan tɪv nɪ. Dáanɪ mɔ o di kaanɪ yɪ ba lɔ biə bale.

³⁰ Bɪna finna dɛɛn na kɛ tɪn, Wɛ maleka ma ba Moyisi te kagɔa wɔnɪ Sinayi piu kɔm tɪkəri nɪ.

O ma na min-vuɔɔ na jigi puŋu ku di, yi maleka kam wu mini dum wonu.

³¹ Moyisi yira ma soori di o na ne kulɔ tun. O ma foori o yi mini dum te si o nii. O laan ma ni Baŋa-We kwere na hooni did-o ka wi:

³² <Amu yi nmɔ nabaara bam Baŋa-We. Amu mu yi Abraham Baŋa-We, di Yizaki di Zakobi Baŋa-We.> Moyisi yira maa sai, yi o daa warɔ o nii.

³³ Baŋa-We ma ta did-o DI wi: <Li n natra yam, si jage kalɔ nmɔ na zigɔ da tin yi amu titi jage mu.>

³⁴ We daa ma ta DI wi: <A ne a noona bam na wu Ezipi ni ba yaara te tin, yi a kwere a ni ba na kuni te tin. Amu nan tu si a joni-ba mu a yagi. Kuntu tin, a lagi a tɔŋi nmɔ si n joori n vu Ezipi.>
»

³⁵ Etiyeni ta ma ta o wi: «Moyisi deen yi wulu Yisrayeli tiine bam na vi-o tun. Ba deen bwe-o ba wi: <Woo mu pe nmɔ ni, si n ta n yi dibam yuutu si n daari n hooni dibam taani?> Moyisi wuntu mu We tɔŋi si o vu o taa te DI noona bam, si o daari o joni-ba o yagi. We ma tɔŋi DI maleka, yi ka nuni o yige ni puŋu wonu ka bri-o kuntu maama.

³⁶ Moyisi deen ma ki wo-kinkagila di wəənu tɔɔ na bri We dam tin Ezipi ni, yi o wanti o ja noona bam o nuni. Ba ma tɔgi nɔnɔ-sɔŋu kum ba be, yi ba daari ba beeri kagba kam wonu taan bina finna, yi Moyisi deen ta ki wo-kinkagila zanzan ba tee ni.

³⁷ Moyisi daa ta mu yi wulu na tagi di Yisrayeli tiine bam o wi: <We wo pa abam dwi tu didua zani o taa yi We nijonnu abam titari ni, ni DI na

tɔŋɪ amɔ Moyisi te tɪn.>

³⁸ Moyisi mɔ yɪ wɔɓɔ dɛɛn na wɔra dɪ Yisɪrayɛɪ tiinɛ kɔgɔ kɔm kagɔa kam wɔnɪ tɪn, yɪ o wɔra dɪdaani dɪbam nabaara bam, dɪ maleka kalɔ na ŋɔɔnɪ dɪd-o Sinayi piu kɔm yuu nɪ tɪn. Wɔntɔ mɔ jɔŋɪ Wɛ bitari sɪɓɔ na paɪ ŋwɪa tɪn o pa dɪbam.

³⁹ Dɪ kɔntɔ maama, dɪ nabaara bam dɛɛn ba lagɪ sɪ ba sɛ Moyisi ni. Ba ma vɪ-o, yɪ ba daari ba buŋɪ sɪ ba joori ba vu Ezipi.

⁴⁰ Ba ma ta dɪ Aarɔn ba wɪ: <Mɔ jwɛnɛ n pa dɪbam sɪ ya taa tɔgɪ dɪ yigɛ, sɪ Moyisi wɔɓɔ na jaani dɪbam o nunɪ Ezipi nɪ tɪn, dɪ yɛri wɔŋo kɔɓɔ na kɪ-o tɪn.>

⁴¹ Maŋa kam kɔntɔ nɪ ba ma sɪnɪ ba mɔ kamɔgɔ kɔ nyɪ dɪ nɔa, yɪ ba pa kɔ yɪ ba jwɛni. Ba maa jigɪ-dɪ ba kaana. Ba ma daari ba kɪ wɔpɔlo dɪ ba tɪtɪ na mɛ ba jɪa ba ma mɔ kɔɓɔ tɪn.

⁴² Ba na kaani jwɛni dɪm kɔntɔ tɪn, Wɛ ma pipiri Dɪ kwaga Dɪ ya-ba. Dɪ ma yagɪ-ba sɪ ba taa zuli calɔcwɪ sɪɓɔ na wɔ wɛyuu nɪ tɪn. Kɔ kɪ nɪnɛɛnɪ kɔ na maŋɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ nijɔŋnɛ bam tɔno kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

<Abam Yisɪrayɛɪ dwi tiinɛ-ba,
á dɛɛn na gɔ vara á ma kaani jwɛnɛ kagɔa kam
wɔnɪ bɪna fiinna tɪn,
kɔ daɪ amɔ mɔ á kaani á pa kɔntɔ.

⁴³ Kɔ nan yɪ Moloki jwɛni dɪm vwe mɔ abam dɛɛn zɪŋɪ,

dɪdaani calɔcɔa kalɔ na yɪ abam jwɛni Rifanɪ tɪn. Tɪntɔ maama nan yɪ kamwarɔ tɪɓɔ á na kɪ sɪ á taá zuli-tɪ mɔ.

Kɔntɔ ŋwaaɪ amɔ wɔ pa nɔɔna zɛli abam

ba ja vu ba gaalt Babilɔni na wɔ me tɪn.>

⁴⁴ Dɪbam nabaara bam na beeri kagɔa kam wɔni tɪn, ba dɛɛn jɪgti Wɛ vwe dɪlɔ na brɪ ni Wɛ wɔ ba tee ni tɪn mu. Wɛ dɛɛn brɪ Moyisi o na wɔ ki te si o ma pu vwe dɪm tɪn. Ba dɛɛn sɪni ba ki-di ni Wɛ na brɪ si ba ki te tɪn mu.

⁴⁵ Kɔ kwaga seeni tɪn, dɪbam nabaara bam mu jɔŋi vwe dɪm ba kwɔ tee ni ba zɪŋi-di ba ja tɔgti Zozwe kwaga. Ba ma vu ba wanɪ tɪni dɪlɔ Wɛ na lagɪ DI pa-ba si ba taa zɔɔri da tɪn. Wɛ dɛɛn zɔli je sɪm nɔɔna bam DI yagɪ ba yigɔ ni. Vwe dɪm maa wɔra taan, kɔ ba kɔ yi Davidi na zanɪ o ji pɛ maŋa kalɔ tɪn.

⁴⁶ Wɛ wɔ ma poli di Davidi, yi o loori Wɛ si DI pa-o cwɛŋɔ si o lo digɔ o ma lɔni vwe dɪm yuu ni, si Wɛ taa zɔɔri da si DI taa wɔ Zakɔbi dwi tiinɔ bam tee ni.

⁴⁷ Kɔ nan yi Davidi bu Salɔmɔn mu logɪ digɔ kam o pa Wɛ.

⁴⁸ Baŋa-Wɛ dɪlɔ na yi kamunu tɪn nan ba zɔɔra di sɪlɔ nabiinɔ na logɪ tɪn wɔni. Wɛ nijɔŋnu didɔa dɛɛn mu tagɪ o wɪ:

⁴⁹ <Yuutu Baŋa-Wɛ wɪ:

Weyuu mu yi amɔ jɔŋɔ je,

kɔ daari tɪga baŋa maa yi amɔ nɛ cwiim je.

Digɔ kɔɔ dwi mu abam wɔ wanti á lo á pa amɔ?

Jɔgɔ kɔɔ mu amɔ wɔ vu a pɔni da a sin?

⁵⁰ Kɔ dai amɔ tɪti jɪŋa mu ki wɛɛnu tɪntɔ maama na?> »

⁵¹ Etiyeni daa ta ma ta di Zwifɔ nakwa bam o wɪ: «Abam yi vɪna zanzan. Á wɔbɔŋa di nyɪ di balɔ na ba tɔgti Wɛ tɪn wɔbɔŋa. Abam zwa mu kwarɪmi yi á ba ni Wɛ kwɛrɔ kam. Abam ba

sɛ Wɛ Joro kum na brɪ cɪga kalɔ tɪn. Abam dɪ á nabaara bam kikiə maama yɪ bɪdwɪ mɔ.

⁵² Wɛ nijonə bam wɔnɪ wɔlɔwɔlɔ tərə abam nabaara bam na wɔ bɛɛs-o. Ba dɛɛn gɔ balɔ na brɪ nɪ Wɛ wɔ tɔŋɪ Cɪga Tu wɔm sɪ o ba tɪn. Lele kuntɔ abam nan mɔ jaanɪ wɔntɔ á kɪ nɔɔna jɪŋa nɪ, yɪ á kɪ daanɪ á gɔ-o.

⁵³ Abam yɪ balɔ na jonɪ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na tɔgɪ malɛsɪ jɪŋa Dɪ pa abam tɪn mɔ. Dɪ kuntɔ dɪ á ta wɔ sɛ-tɪ.»

Ba na gɔ Etiyeni te tɪn

⁵⁴ Etiyeni na tagɪ kuntɔ o ti tɪn, kɔ ma pa Zwifə nakwa bam bana zanɪ dɪd-o zanzan, yɪ ba dɔnɪ ba yələ.

⁵⁵ Wɛ Joro kum maa wɔ Etiyeni tee nɪ lanyɪranɪ. O ma kwəni o yuu wɛɛnɪ o nii Wɛ-sɔŋɔ seeni yɔɔrɔ-tɔtɔ, yɪ o na Wɛ paari-zulə na dagɪ te. O ma daari o nii o na Zezi na zɪgɪ Baŋa-Wɛ jazɪm nɪ.

⁵⁶ O laan ma ta o wɪ: «Nii-na, amɔ nɛ Wɛ-sɔŋɔ ni na pɔrɪ yɪ Nabiin-bu wɔm zɪgɪ Baŋa-Wɛ jazɪm nɪ.»

⁵⁷ Zwifə nakwa bam kɔgɔ kum maama na ni kuntɔ tɪn, ba ma kaasɪ dɪ kwər-dɪa, yɪ ba pu ba zwa sɪ ba daa yɪ taa ni o taanɪ dɪm. Ba maama ma duri bɪdwɪ baŋa nɪ ba vu ba ja-o.

⁵⁸ Ba ma van-o ba pa o nuŋɪ tɪv kum daa. Ba laan ma daari ba jɪg-o ba dɔlɪ dɪ kandwa sɪ ba gɔ. Balɔ na dɔl-o dɪ kandwa tɪn ma lɪ ba gwaaru ba pa nɔn-dɔŋɔ kɔdɔŋ sɪ o ta niə. Nɔɔnɔ wɔm yɪrɪ mɔ Sooli.

⁵⁹ Ba na jɪgɪ Etiyeni ba dɔlɪ kuntɔ tɪn, o ma loori Wɛ o wɪ: «A Yuutu Zezi, jonɪ a joro.»

⁶⁰ O laan ma kuni doonə tɪga nɪ o kaasɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «A Yuutu, yɪ kwe ba taalɪ ba kəm-balɔɔ kuntɔ ɲwaanɪ.» O na tagɪ kuntɔ tɪn, o laan ma tɪ.

8

¹ Sooli na nɛ ba na kɪ te ba gɔ Etiyɛnɪ tɪn, o ma sɛ nɪ kɔ manɪ.

Zezi karabiə bam na nɛ yaara te tɪn

Dɛ dɪm kuntɔ nɪ nɔɔna puli sɪ ba yaari Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn zanzan. Ba maama ma jagɪ ba duri ba zɔ tɪnɪ dɪlɔ maama na wɔ Zude dɪ Samari nɪ tɪn wɔnɪ. Kɔ daari Zezi tɪntʊŋna fugə-bale bam yɪranɪ mɔ wɔ tɔgɪ ba duri.

² Nɔɔna balɔ na kwarɪ Wɛ tɪn ma kwe Etiyɛnɪ yɪra yam ba kɪ, yɪ ba daari ba keeri zanzan o tɔbɪnɪ dɪm ɲwaanɪ.

³ Sooli maa kwaanɪ sɪ o cɔgɪ Zezi kɔgɔ kum maama. O maa yɛni o tɔlɪ sam dɪm wɔnɪ o jaanɪ baara dɪ kaana balɔ na tɔgɪ Zezi tɪn o ve o kɪ pɪna digə nɪ.

Wɛ kwər-ywəŋə kam na jagɪ te tɪn

⁴ Zezi karabiə balɔ na duri ba jagɪ tɪn maa yɛni ba ve je maama ba tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam.

⁵ Filipi ma zanɪ o vu Samari tɪv kɔdonɪ o tɔɔlɪ Kriisi wum Wɛ na tɔŋɪ tɪn kwərə o brɪ nɔɔna bam.

⁶ Nɔn-kɔgɔ kum maama maa kwaanɪ ba cɔgɪ Filipi na ɲɔɔnɪ kulɔ tɪn. Ba maama cɔgɪ o taanɪ dɪm, yɪ ba kwəri ba na wo-kɪnkagɪla yalɔ o na kɪ tɪn.

⁷ Ba ma na ciciri na nuŋi si yaɣi noona zanzan yi si kaasa di kwær-dɛ. Kwaaru zanzan di gwanu di ma na yazurɛ.

⁸ Kuntu ŋwaanu wɔpolo dɛɛn maa tiini ku wu tu kuntu wɔni.

⁹ Tu kum kuntu ni noonu dɛɛn ya wɔra, o yiri mu Simɔn. O dɛɛn jigi liri mwaanu mu o kia. Ku maa pa Samari tiinɛ bam yi yɛu did-o. O maa bri o titi ni o yi non-kamunu mu.

¹⁰ Tu kum noona maama maa kwaanu ba cɛgi o taanu lanyirani, didɛera di nabwɛnɛ maama. Ba maa pa We dam mu wu o tee ni, yi ba jig-o ba bɛ ba wɔ Dam-fɔrɔ tu.

¹¹ O dɛɛn ya pa ba yi yɛu di o liri mwaanu tum taan yi ku daanu zanzan. Kuntu ŋwaanu mu ba kwaanu ba cɛg-o lanyirani.

¹² Filipi laan ma ba o tɔɔli We kwɛrɛ o bri-ba We paari dum taanu di Zezi Kriŋi yiri dum. O na bri-ba kuntu tin, noona bam ma sɛ o taanu dum. Ba pa ba miisi-ba na wɔni Zezi yiri ŋwaanu, baara di kaana maama.

¹³ Simɔn titi di ma sɛ, yi o daari o pa ba miis-o na wɔni. O ma tɔgi didaani Filipi yi o nai wokinkagila di wɛnu tɔɔ na bri We dam tin. O na nɛ kuntu tin, ku ma sɔ-o.

¹⁴ Zezi tintuŋna balu na wu Zeruzalem ni tin ma ni ni Samari tiinɛ bam sɛ We taanu dum. Ba ma tuŋi Pɔyɛri di Zan ba tee ni.

¹⁵ Ba na ve ba yi da tin, ba ma loori We ba pa balu na sɛ Zezi tin si ba wanu ba jonu We Joro kum.

¹⁶ Bɛŋwaanu We Joro kum daa ta wu tu bantu wɔwɔwɔ te. Ba dɛɛn pɛ ba miisi-ba na wɔni di Yuutu Zezi yiri ŋwaanu má mu.

17 Pɩyɛɛri dɩ Zan laan ma danɩ ba jia ba baŋa ni, yɩ ba joŋi Wɛ Joro kum ba bicara ni.

18 Zezi tintuŋna bam na danɩ ba jia noona bam baŋa ni yɩ ba joŋi Wɛ Joro kum kuntu tin, yɩ Simɔn na ne ku na ki te tin, o ma kwe sɛbu o ma loori Pɩyɛɛri dɩ Zan o wi:

19 «A lagɩ si á pa amɩ dɩ taa jigi dam duntu don, si a na kwe a jia a danɩ noonu wɩb baŋa ni, si kuntu tu dɩ joŋi Wɛ Joro kum.»

20 Pɩyɛɛri ma lɛr-o o wi: «Wɛ wú cɔgi nmu dɩ n sɛbu kum maama, dɩ nmu na buŋi si ní wani n ma n sɛbu n yɛgi Wɛ pɛɛri dɩm tin ŋwaanɩ.

21 Nmu wɩbuŋa ba tɔgi cɩga Wɛ yigə ni. Kuntu tin, n bá na cwəŋə si n tɔgi dɩ dɩbam n tuŋi Wɛ tituŋa yam.

22 Nan lani n wɩ si n yagi wo-balwaarɩ tɩb nmu na buŋi si n ki tin, si n daari n loori dí Yuutu Wɛ si, DI na sɛ, si DI yagi n lwarim DI ma cɛ-m.

23 Bɛŋwaanɩ a ne si n jigi pu-sɩŋa zanzan, yɩ n wɩ lwarim gambɛɛm wɩni.»

24 Simɔn ma ləri o wi: «Nan loori-na Wɛ á pa-ni, si wəənu tɩb maama á na tagɩ amɩ baŋa ni tin yɩ ba ti cɔgi-ni.»

25 Pɩyɛɛri dɩ Zan dɛɛn ma ŋɔni dí Yuutu Zezi taani dɩm ba bri noona bam. Ba laan ma joori ba maa ve Zeruzalem. Ba na maa joori tin, ba ma tɩli Samari ti-niə yam wɩni ba tɔli Wɛ kwə-ywəŋə kam.

Filipi na pɛ didɛɛrɩ lwarɩ Wɛ taani te tin

26 Baŋa-Wɛ maleka ma ba Filipi te ka ta did-o ka wi: «Zanɩ n da jagwiə seeni n vu n da

cwəŋə kalɔ na zɪɣɪ Zeruzalem nɪ ka ve Gaaza tɪn.» Cwəŋə kam kuntu tɔɣɪ kagɔa wɔ mɔ ka veə.

²⁷ Filipi ma zaŋɪ o maa kea. Etiyopi tu dɪ dɛɛn maa wɔ cwəŋə kam nɪ o maa ve sɔŋɔ. Wɔntɔ mɔ tɔŋɪ o paɪ ba tɪv kɔm pa-kana kalɔ ba na bə ba wɪ Kandaasi tɪn. O yɪ dɪdɛɛrɔ wɔlɔ na nii o jɪɣɪgɪrɔ tɪm maama baŋa nɪ. O dɛɛn ya ve Zeruzalem mɔ sɪ o zuli Wɛ,

²⁸ yɪ o laan maa joori o ve sɔŋɔ dɪ tərɪko kulɔ sise na vaɪ tɪn. O na maa ke dɪ o tərɪko kɔm kuntu tɪn, o maa je o karɪmɪ tɔno kulɔ Wɛ nijonnu Ezayi na pɔpɔnɪ faŋa faŋa tɪn.

²⁹ Wɛ Joro kɔm ma brɪ Filipi kɔ wɪ: «Ve n ta n tɔɣɪ dɪ tərɪko kɔm.»

³⁰ O ma duri o vu o yɪ tərɪko kɔm yɪ kɔ veə. O ma ni nɔɔnɔ wɔm na jɪɣɪ Wɛ nijonnu Ezayi tɔno kɔm o karɪma. O ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ ni n na karɪmɪ kulɔ tɪn kuri na?»

³¹ O ma ləri o wɪ: «A nan wɔ kɪ ta mɔ a ni kɔ kuri, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ maŋɪ-kɔ o brɪ-nɪ?»

O laan ma loori Filipi sɪ o dɪ tərɪko kɔm baŋa o jəni o tee nɪ.

³² O na wɔra o karɪmɪ wəənu tɪlɔ tɔno kɔm wɔnɪ tɪn mɔ tɪntɔ:

«Wɔntɔ dɛɛn mɔ nɪ dɪ piə kalɔ nɔɔnɔ na vaŋɪ o ja o vu sɪ ba gɔ tɪn.

O ta nɪ dɪ pəlbu wɔlɔ ba na faɪ o kɔrɔ yɪ o wɔ kɪ sɔɔ tɪn.

O nan wɔ purɪ o ni o ta kulɔkulɔ.

³³ Nɔɔna maa goon-o, yɪ ba wɔ dɪ o taanɪ dɪ cɪga. Wɔɔn wɔ wanɪ o ŋɔɔnɪ wɔntɔ dwɪ dɪm ŋwana? Bɛŋwaanɪ ba lɪ o ŋwɪa lɔgɔ baŋa nɪ.»

³⁴ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma ta dɪ Filipi o wɪ: «A lagɪ a bwe a nii, wɔɔ taanɪ mɔ Wɛ nijɔŋnu wɔm tɛa, o tɪtɪ mɔ o tɛ naa nɔɔnɔ wɔɔɔŋ mɔ?»

³⁵ Filipi ma joori o puli nɔɔnɔ wɔm na karɪmɪ mɛ tɪn o brɪ-o kɔ kuri, yɪ o daari o ta Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam maama o brɪ-o.

³⁶ Ba na tɔŋɪ cwɛŋɛ kam ba maa kɛ kɔntɔ tɪn, ba ma vu ba yɪ bugɛ. Dɪdɛɛrɔ wɔm ma ta o wɪ: «Nii, na wɔ yo seeni. N bá wantɪ n miisi-nɪ na wɔnɪ na?»

[
³⁷ Filipi ma lɛr-o o wɪ: «Nɪmɔ na sɛ Wɛ cɪga kam dɪ n wɔ maama, aá wantɪ a miisi-m na wɔnɪ.» O ma lɛri o wɪ: «A sɛ sɪ Zezi Krisi yɪ Baŋa-Wɛ Bu mɔ.»]

³⁸ Dɪdɛɛrɔ wɔm laan ma pa tɛriko kɔm zɪŋɪ. O dɪ Filipi ma tu tɪga ba vu ba zɔ na bam wɔ, yɪ Filipi miis-o na bam wɔnɪ.

³⁹ Ba ma nunɪ na bam wɔnɪ. Ba na nunɪ tɪn, dɪ Yuutu Wɛ Joro kɔm ma kwe Filipi kɔ ja viiri. Dɪdɛɛrɔ wɔm ma daa wɔ nɛ-o. O ma joori o kwe cwɛŋɛ o maa kɛa, yɪ o jɪŋɪ wɔpɔlo zanzan.

⁴⁰ Filipi ma na nɪ o wɔ Azoti nɪ mɔ. O ma tɔlɪ tɪnɪ dɪm maama o tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kam taan, o vu o yɪ Sezaari.

9

*Sooli na lɛni o wɔbɔŋa o sɛ Zezi te tɪn
(Tɪtɔŋa Tɔno 22:4-16, 26:9-18)*

¹ Sooli dɛɛn maa kwaana o yaari dɪ Yuutu Zezi karabiɛ bam, yɪ o lagɪ sɪ o gɔ-ba. O ma zanɪ o vu Zwifɛ bam kaanɪm yuutu wɔm tɛ.

2 O ma loor-o si o pupɔnti twaanɔ o pa Zwifɛ Wɛ-di sɔm na wɔ Damasi ni tɔn, ni wɔm na ne nɔɔna balɔ na tɔgi Zezi cwɛŋɛ kam, oɔ ja baara di kaana o ja vu o ki piina digɛ ni Zeruzalem ni.

3 O na ne twaanɔ tum tɔn, o ma zaŋi o maa ve Damasi. O na twe tɔ kɔm tɔn, pooni ma da di nunji weyuu di pipɔli di gilim-o.

4 O ma tɔ tɔga ni, yi o ni kwɛrɛ na bɛŋi o yiri ka wɔ: «Sooli, Sooli, bɛŋwaanɔ mɔ n jigi amɔ n bɛɛsi kɔntɔ?»

5 O ma bwe o wɔ: «A tu, nmɔ yi wɔɔ mɔ?»

Kwɛrɛ kam ma ta ka wɔ: «Amɔ yi Zezi wɔlɔ nmɔ na jigi n bɛɛsi tɔn mɔ.

6 Nan zaŋi n zɔ tɔ kɔm wɔ. Nmɔ na yi da, ba laan wɔ ta kulɔ nmɔ na maŋi si n ki tɔn.»

7 Nɔɔna balɔ na tɔgi di Sooli tɔn maa zigi da, yi ba warɔ kulɔkulɔ si ba ta. Ba dɛɛn ni kwɛrɛ kam, yi ba nan wɔ ne nɔɔn-nɔɔnɔ.

8 Sooli ma zaŋi weɛnti o puri o yiɛ yi o daa ba nai. Ba ma ja-o o jɔŋa ni, ba van-o ba ja zɔ Damasi wɔ.

9 Kɔ dɛɛn jigi da yato mɔ o yiɛ na dwe. Maŋa kam kɔntɔ ni o wɔ di, o nan wɔ nyɔgi.

10 Zezi karabu wɔdonɔ dɛɛn maa wɔ Damasi ni, o yiri mɔ Ananiya. O ma na vurim wɔnti di Yuutu wɔm na ŋɔɔnti did-o. O ma bɛŋi o yiri o wɔ: «Ananiya!»

O ma lɛri o wɔ: «A yuutu, nii-ni.»

11 Di Yuutu wɔm ma ta did-o o wɔ: «Zaŋi n vu Zudasi sɔŋɔ, kɔ na zigi cwɛŋɛ kalɔ yiri na yi <Yɔɔrɔ-tɔtɔ> tɔn ni ni. Nmɔ na yi da, si n bwe nɔɔnɔ wɔlɔ yiri na yi Sooli tɔn bwɛɛ. O yi Tarisi tu mɔ. Nmɔ wɔ na o na wɔra o warɔ Wɛ.

12 Vuurim wɔnɩ mɔ o nɛ nɔɔnɔ, o yiri mɔ Ananiya. O ma na-o yi o ba o danɩ o jia o baŋa ni, si o yiə yam joori ya taa nai.»

13 Ananiya na ni kɔntɔ tɩn, o ma ləri o wɩ: «A yuutu, nɔɔna zanzan maŋɩ ba ta nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ taanɩ ba bri amɔ, dɩ o na kɩ wo-balwaarɔ tɩɔ maama o ma cɔgi nmɔ nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem ni tɩn.

14 O nan tu yo dɩ ni dɩɔ o na jɔŋi Zwifə kaanɩm yigə tiinə bam tee ni tɩn mɔ, si o ma ja balɔ maama na bə nmɔ ni ba Yuutu tɩn.»

15 Dí Yuutu wɔm ma ta did-o o wɩ: «Nan ve, beŋwaanɩ wɔntɔ mɔ yi wɔɔ amɔ na kuri si o taa tɔŋɩ o pa-nɩ, si o daari o pa amɔ yiri dɩm zaŋɩ Yisrayelɩ tiinə bam tee ni didaanɩ dwi-ge tiinə dɩ ba pwa dɩ tee ni.

16 Amɔ titɩ nan wɔ bri-o yaara yalɔ maama o na maŋɩ si o na amɔ yiri ŋwaanɩ tɩn.»

17 Ananiya laan ma zaŋɩ o vu o yi sɔŋɔ kɔm o zɔ. O ma na Sooli yi o danɩ o jia o baŋa ni o wɩ: «A ko-bu Sooli, dí Yuutu Zezi titɩ mɔ tɔŋɩ amɔ nmɔ tee ni. Wɔntɔ ya mɔ bri o titɩ nmɔ yigə ni maŋa kalɔ n ya na wɔ cwəŋə ni n maa n biɩnɩ tɩn. O tɔŋɩ-nɩ si a ba a pa n joori n ta n nai mɔ, si n daari n jɔŋi Wɛ Joro kɔm dam.»

18 Ananiya na tagɩ kɔntɔ tɩn, bɩdwɩ baŋa ni mɔ wəənu dwanɩ Sooli yiə ni ti tɔ tɩga ni nɩnɛnɩ ŋwam-pɔrrɔ te ti daari, yi o laan nai. O ma zaŋɩ o zigɩ wɛenɩ. O ma pa ba miis-o na wɔnɩ Zezi yiri ŋwaanɩ.

19 O laan ma di wɔdiu yi o dam joori dɩ ba. O ma maŋɩ Zezi karabiə bam tee ni Damasi ni da finfɩn.

20 Sooli dɛɛn na wɔ Damasi ni kuntu tin, o maa yɛni o vu Zwifɛ bam Wɛ-di sɔm o brɪ-ba Zezi taani. O maa tɛ o wɪ: «Zezi yɪ Wɛ Bu mu.»

21 Kɔ ma sɔ nɔɔna balɔ maama na ni o zaasɔm dɪm tin. Ba ma bwe daani ba wɪ: «Kɔ dai nɔɔnɔ wɔntɔ dɛɛn mu wɔ Zeruzalem ni o cɔgi balɔ na ma Zezi ba bɛ ni ba Yuutu tin na? Kɔ nan dai kuntu ŋwaani mu o tu yo seeni, sɪ o taa jaani Zezi karabiɛ o ve o paɪ Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam na?»

22 Sooli dɛɛn maa ve yigɛ dɪ baari zanzan, yɪ o brɪ nɔɔna bam ni Zezi mu sɔni o yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tin. Kɔ ma paɪ Zwifɛ balɔ na zɔɔrɪ Damasi ni tin daa warɪ o ni-taani ba lɛri.

23 Da zanzan na kɛ tin, Zwifɛ bam ma kɪ ni daani sɪ ba gɔ Sooli.

24 O ma lwarɪ ba na buɪ sɪ ba kɪ-o kulɔ tin. Dɛ maama wɪa dɪ titɪ ba zɪgɪ ba yɪrɪ tɪv kɔm niɛ yam mu, sɪ Sooli na tu sɪ o da da, sɪ ba laan gɔ-o.

25 Dɛ didwɪ titɪ ni mu o karabiɛ bam ma pa o zɔ titɔgɔ wɔ, yɪ ba lɛ ŋɔna kɔ ni ni ba pa o da kɛbrɛ o tu tɪga yɪ o lu.

26 Sooli laan ma vu Zeruzalem. O maa kwaanɪ sɪ o tɔgɪ o wɛli Zezi karabiɛ bam wɔni. Ba maama maa fɔna did-o, yɪ ba ba buɪ ni o sɔni o ji Zezi karabu.

27 Banabasi ma vu o zɛn-o, yɪ o ja-o o vu Zezi tintɔŋna bam te. O ma ta o brɪ-ba Sooli na nɛ dɪ Yuutu Zezi cwɛŋɛ ni yɪ o ŋɔɔni did-o te tin. O ta ma ta o brɪ-ba Sooli na kwaanɪ o ŋɔɔni dɪ baari o pa balɔ na wɔ Damasi ni tin lwarɪ Wɛ cɪga kam dɪ Zezi yɪrɪ te tin.

28 Sooli ma maŋi Zezi karabiə bam tee ni, yi o tulu Zeruzalem ni maama o toolu We kwərə di di Yuutu Zezi yiri o bri noona.

29 O maa yəni o ɲoɲu di Zwifə balu na ɲoɲu Greki tiinə taani tin, yi o magi kantogo di ba. Ba laan maa kwaanɪ si ba gu-o.

30 Zezi karabiə bam na lwarɪ kuntu tin, ba ma ja-o ba ja vu Sezaari, yi ba pa o ke o vu Tarisi.

31 Zezi kogo kum noona balu maama na wu Zude di Galile di Samari je sum ni tin deen ma na siun di ba yaara yam. Ba kogo kum ma fogu ku pulə ku wəli da, We Joro kum na zəni-ba tin ɲwaanɪ. Ba maa togi di Yuutu yi ba se-o ba ɲwɪa maama wɔni.

Ene na ne yazurə te tin

32 Piyeri deen yəni o beeri o ve je maama mu o nii Zezi karabiə bam. De didwi o daa ma zaŋi o vu si o nii karabiə balu na zɔuri Lidi ni tin.

33 O na yi da tin, o ma na noonu o yiri mu Ene. O deen yi koro mu, yi o tigi bina nana o wari o zaŋi weeni.

34 Piyeri na ne-o tin, o ma ta did-o o wi: «Ene, Zezi Krisi wɔ pa-m yazurə. Nan zaŋi weeni si n pri n sara kam n tiji.» O na tagi kuntu bidwi banɪ ni tin, mu Ene zaŋi weeni.

35 Noona balu maama na zɔuri Lidi ni di Saron je sum maama ni tin ma na Ene na ne yazurə. Ba laan ma ba ba togi di Yuutu Zezi.

Tabita na joori o bi te tin

36 Kaani wɔdonɲ deen mu wu Zope ni, o yiri mu Tabita. (O yiri didaani Greki tiinə taani mu yi

Dɔrkasi, dɪ kuri mu fɛrɛ.) O maa yɪ Zezi karabu. O maa kɪ lanyɪranɪ yɪ o wɛli yinigɛ tiinɛ zanzan.

³⁷ Maŋa kam kɔntɔ nɪ, o ma ba o ba jɪgɪ yazurɛ yɪ o tɪ. Nɔɔna ma kwe-o ba swɛ, yɪ ba ja-o ba di wɛyuu digɛ ba tinɪ da.

³⁸ Zope nan batwarɪ dɪdaanɪ Lidi. Kɔntɔ tɪn, Zezi karabiɛ balɔ na wɔ Zope nɪ tɪn ma lwarɪ nɪ Pɪyɛɛrɪ tu Lidi o wɔra. Ba ma tɔŋɪ nɔɔna bale o tee nɪ. Ba ma vu ba loor-o ba wɪ: «Popo, kɪ lɪla n ba dɪbam tɪv kɔm.»

³⁹ Pɪyɛɛrɪ ma zanɪ o tɔgɪ dɪ ba o kɛ. O na yɪ Zope tɪn, ba ma ja-o ba di wɛyuu digɛ kam. Kadɛnɛ bam maama maa zɪgɪ ba gilim-o yɪ ba keerɛ. Ba ma brɪ-o gwaarɔ tɪv maama Dɔrkasi ya na ŋwɪ yɪ o nyaanɪ-tɪ o pa-ba tɪn.

⁴⁰ Pɪyɛɛrɪ laan ma pa ba maama nuŋɪ pooni ba daar-o. O ma kuni doonɛ tɪga nɪ o warɪ Wɛ. O laan ma pipiri o nii tɔ wɔm yɪ o wɪ: «Tabita, zanɪ wɛɛnɪ.» O ma purɪ o yɪɔ o na Pɪyɛɛrɪ. O ma zanɪ o je.

⁴¹ Pɪyɛɛrɪ ma twɪ o jɪŋa o ja-o o pa o zanɪ wɛɛnɪ o zɪgɪ. O laan ma bɛŋɪ kadɛnɛ bam dɪ Zezi karabiɛ bam maama. O ma pa Tabita zɪgɪ ba yigɛ nɪ yɪ o brɪ-ba sɪ o ŋwɪ.

⁴² Zope je sɪm nɔɔna bam maama ma ni kɛm dɪm kɔntɔ ŋwa. Kɔ ma paɪ nɔɔna zanzan kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ dɪ Yuutu Zezi.

⁴³ Pɪyɛɛrɪ ma maŋɪ Zope nɪ taan da zanzan. O dɛɛn zɔvɪ tɔn-gɔgɔ kɔdɔŋ tee nɪ mu, o yɪrɪ mu Simɔn.

10

Dwi-gɛ tu na lwarɪ Wɛ cɪga kam te tɪn

¹ Nɔɔno wɔdon deen mu wɔra, o yiri mu Korineeli. O maa zɔɔri Sezaari ni. O deen yi Rom pamaŋna didɛɛɛɛ mu. Pamaŋna kɔgɔ kulɔ o na tɔgi o wɔ ku wɔni tin yiri mu Yitali tiinɛ kɔgɔ.

² O deen kwarɛ We, yi o di o sɔŋɔ tiinɛ maama zuli We lanyiranɛ. O maa ki wɛnu zanzan o wɛli Zwifɛ yinigɛ tiinɛ bam. O maa yɛni o warɛ We maŋa maama.

³ De didwi we na guni maŋa kalɔ tin, o ne viirum. O ma na We maleka na tu ka bɛŋi o yiri ka wi: «Korineeli!»

⁴ O maa nii maleka kam yi fɔɔni jig-o. O ma ta o wi: «Ku yi ta, a tu.»

Maleka kam ma lɛr-o ka wi: «Nmɔ na yɛni n warɛ We yi n kwɛri n wɛli yinigɛ tiinɛ tin, ku yi Baŋa-We wɔɔɔɔɔ. Di nan guli nmɔ gulɛ.

⁵ Laan nan tɔŋi nɔɔna si ba vu Zope ba bɛŋi nɔɔno wɔdon, o yiri mu Simɔn Piyɛɛri.

⁶ O yi vɛru mu o wɔ Simɔn wɔɔ na yi tɔn-gɔgɔ tin sɔŋɔ ni, nɔɔɔ kum ni ni.»

⁷ Maleka kam na tagi did-o kuntu ka ti tin, ka ma viiri. Korineeli ma bɛŋi o sɔŋɔ kum tintɔŋna bale di pamaŋno didwa wɔɔ na tɔŋi o pa-o yi o di kwarɛ We tin.

⁸ O ma ta kulɔ maama na ki tin o bri-ba, yi o daari o tɔŋi-ba si ba vu Zope.

⁹ Tɔga na pɔɔri yi nɔɔna bam wɔ cwɛŋɛ ni ba ma twe Zope tin, ku maŋi di Piyɛɛri di diini sɔŋɔ kum nayuu si o warɛ We wia titari ni.

¹⁰ Kana laan maa jig-o yi o lagi wɔdiu si o di. Ba na wɔra ba ki wɔdiu kum tin, We ma pa o na wo-kinkaguli ni dindwia mu te.

11 O ne weyuu na puri o banja ni, yi woŋo nunji da ku maa tu tɔga. Woŋo kum nyi di goɔɔ kamunu mu, yi ba jigi ku niə yana, yi ku maa tu tɔga.

12 Vara dwi maama mu wu ku wuni, didaani tɔga wo-vælu di zunə.

13 O na ne tin, o ma ni kwərə na ŋɔɔni did-o ka wi: «Piyeri, zaŋi n gu wənu tintu n di.»

14 Piyeri ma ləri o wi: «Amu tu, a bá se. A ta wu fɔgi a di dibam cullu woŋo naa kulɔ na wu maŋi di dim tin.»

15 O daa ta ma joori o ni kwərə kam na wi: «Yi zaŋi n culi woŋo kulɔ We na wi ku yi lanyirani tin.»

16 Ku ki kuntu mu kuni bitɔ. Wənu tum laan ma joori ti vaŋi ti di weyuu.

17 Piyeri maa bwe wo-kinkaguli dim o na ne tin kuri. Ka maŋa kam ni mu nɔɔna balɔ Korineeli na tɔŋi o tee ni tin bwe ba lwarɔ Simɔn sɔŋo kum je. Ba laan ma vu ba yi manɔŋo kum ba zɔga.

18 Ba ma bəŋi nɔɔnu ba bwe ba wi: «Nɔɔnu zɔɔri yo o yiri mu Simɔn Piyeri na?»

19 Piyeri daa ta na wura o bwe si o lwarɔ wo-kinkaguli dim kuri tin, We Joro kum ma ta did-o ku wi: «Nii, nɔɔna batɔ mu tu ba lagi nmu.

20 Zaŋi n tu tɔga. Yi ta n bwea, si n tɔgi di ba n vu, beŋwaani amu mu tɔŋi-ba.»

21 Piyeri ma tu tɔga, yi o ta di ba o wi: «Amu mu yi wulɔ abam na lagi tin. Beɛ mu jaani abam ku ba?»

22 Ba ma ləri ba wi: «Pamaŋna didɛɛru Korineeli mu tɔŋi dibam. O yi nɔn-ŋum mu yi

o kwarɪ Wɛ lanyɪranɪ. Zwifə bam maama maa zul-o. Wɛ maleka mu tagɪ did-o si o bəŋi nmu o sɔŋɔ ni, si o wani o ni kulɔ nmu na lagɪ n ta tin.»

²³ Pɪyɛɛɪ ma pa ba zɔ sɔŋɔ kum ba pəni.

Tɪga na puɪɪ tin o ma zani o tɔɪ di ba o vu. Zezi karabiə badaara di ma zani Zope ni ba tɔɪ did-o ba vu.

²⁴ Tɪga daa na puɪɪ tin mu o yi Sezaari. O yi da didaani Kɔriɲɛɛɪ di o sɔŋɔ tiinə di o badonnə balɔ o na bəŋi tin manɪ ba je ba cəg-o.

²⁵ Pɪyɛɛɪ na yi sɔŋɔ kum yi o maa zɔɪɪ tin, Kɔriɲɛɛɪ ma zani o nuŋi o jeer-o, yi o kuni doonə o yigə ni o jɔɔn-o.

²⁶ Pɪyɛɛɪ ma pa o zani wɛɛɪ o zɪɪ, yi o ta did-o o wɪ: «Amɔ di yi nabiinu mu.»

²⁷ O ta maa ŋɔɔni did-o yi ba maa zɔɪɪ sɔŋɔ kum. O ma na nɔn-kɔɔɔ na kikili da ba je.

²⁸ O ma ta di nɔɔna bam o wɪ: «Abam manɪ á ye ni kɔ culə si Zwifu taa zɔɪɪ didaani dwi-gɛ tiinə, naa o taa tɔɪ di ba. Wɛ nan mu bri amɔ ni kɔ wɔ manɪ si a taa culi nɔɔn-nɔɔnɔ naa a paɪ o taa yi nɔn-diku.

²⁹ Kuntɔ ŋwaani mu, abam na tɔŋɪ á bəŋi-nɪ tin, a wɔ vɪn yi a ba. A nan lagɪ a bwe a nii, bɛŋwaani mu á tɔŋɪ á bəŋi-nɪ?»

³⁰ Kɔriɲɛɛɪ ma ta o wɪ: «Zɪm mu jɪɪ da yana, kɔ manɪ di manɪ kantɔ ni wɛ na guni tin, di a wɔra a wari Wɛ a sɔŋɔ ni, nɔɔnɔ ma da o ba o zɪɪ a yigə ni. O zɔ gwaaru ti na nyɪna.

³¹ O ma ta di amɔ o wɪ: «Kɔriɲɛɛɪ, Wɛ mu jonɪ n loro kum. Nmu na wɛli yinigə tiinə tin mu Di guli nmu gulə.

³² Nan tuŋi nɔɔna sɪ ba vu Zope ba bɛŋi nɔɔnu wɔɔɔŋ, o yiri mu Simɔn Pɪyɛɛri. O yi vɛru mu, o wɔ Simɔn wɔɔɔ na yi tɔn-gɔgɔ tun sɔŋɔ ni. O zɔɔri nuɔɔ kɔm ni ni mu.»

³³ O na tagi kɔntu tin, a ma tuŋi nɔɔna lɪla sɪ ba vu ba bɛŋi nmu sɪ n ba. Nmu na tu tin, n ki cɪga. Dɪbam maama nan zɪgi Wɛ yigɛ ni mu dɪ cɛgi, sɪ dɪ ni kulɔ maama dɪ Yuutu wɔm na pɛ-m sɪ n ta tin.»

³⁴ Pɪyɛɛri laan ma zaŋi o ta o wɪ: «A zɪm lwarɪ ni ku yi cɪga mu sɪ Wɛ ba kuri nɔɔna daani.

³⁵ Wɛ jonɪ nɔɔnu wɔɔɔ maama na kwarɪ-Dɪ yi o ki kulɔ na lana tin mu, ku na maŋi ku yi dwi dɪɔ nɔɔnu.

³⁶ Abam maŋi á ye Wɛ na tagi Dɪ taani dɪm Dɪ brɪ Yisɪrayɛɪ tiinɛ bam, ni Zezi Krisi mu wat o jonɪ nɔɔna o fɔgi ba dɪ Wɛ daani. Wɔntu mu yi nabiinɛ maama Yuutu.

³⁷ Abam ta ye wo-kamunnu tɪɔ maama na ki Zude ni tin. Ku dɛɛn puli Galile ni mu, maŋa kam Zan na tɔɔɪ Wɛ kwɛrɛ dɪ nɔɔna sɪ ba miisi na wɔni tin kwaga ni.

³⁸ Abam maŋi á ye Wɛ na pɛ Dɪ Joro kɔm Nazareti tu Zezi yi Dɪ kwɛri Dɪ pa-o dam te tin. Wɛ na wɔ o tee ni kɔntu tin, o yɛni o ve je maama o ki nɔɔna lanyirani, yi o kwɛri o vɪ balɔ na wɔ sutaani jɪŋa ni tin o yaga.

³⁹ Dɪbam nan mu nɛ wɛɛnu tɪɔ maama o na ki Zeruzalɛm ni dɪ Zwifɛ tɪni dɪm maama ni tin, yi dɪ yi cɪga kantɔ maana tiinɛ. Ba dɛɛn jaan-o mu ba pa tɔɔn-dagara baŋa ni ba gɔ.

⁴⁰ Wɛ ma pa o joori o bi o yagi tɔɔni da yatɔ dɛ ni. Dɪ ma pa o brɪ o tɪti nɔɔna yigɛ ni sɪ ba na-o.

⁴¹ Kɔ nan dai ni nɔɔna maama mu ne-o, ku yi dɪbam balu We na maŋi DI kuri si dɪ taá yi o maana tiinə tin mu ne-o. Zezi na bi o yagi tɔɔni tin, dɪbam tɔgi did-o dɪ di wɔdiu yi dɪ nyɔ na.

⁴² O ma pa dɪbam ni si dɪ tɔɔli We kwərə kam dɪ bri nɔɔna, dɪ pa ba lwarɪ ni wɔm mu yi wɔlu We na tiŋi si o dɪ naŋɔna dɪ balu na tigi tin taani.

⁴³ Faŋa faŋa We nijonɔnə bam maama deen tagi wɔntu taani ba wi, nɔɔnu wɔlu maama na ki o wɔ-dɪdɔba did-o tin, We wɔ yagi kɔntu tu lwarim DI ma ce-o wɔntu yiri ŋwaani.»

⁴⁴ Pɪyɛɛɪ ta na wɔra o ŋɔɔni kɔntu tin, We Joro kɔm ma tu balu maama na je ba cɔgi o taani dɪm tin yuu ni.

⁴⁵ We na pe DI Joro kɔm dwi-ge tiinə dɪ tin, ku dari Zwifə balu na maŋi ba tɔgi Zezi yi ba da dɪ Pɪyɛɛɪ ba ba tin.

⁴⁶ Bɛŋwaani ba ni ba na ŋɔɔni ta-ge yi ba kwəri ba zuli We.

⁴⁷ Pɪyɛɛɪ laan ma ta o wi: «Nɔɔna bantɔ sɔni ba jonɪ We Joro kɔm ni dɪbam dɪ na jonɪ te tin mu. Kɔntu tin, dɪ wɔ wani dɪ ci ba yigə si ba yi miisi na wɔni dɪ Zezi yiri na?»

⁴⁸ O ma daari o pa ni si ba miisi-ba na wɔni Zezi Krisi yiri ŋwaani. Ba laan ma loori Pɪyɛɛɪ si o maŋi ba tee ni da finfin.

11

Pɪyɛɛɪ tɔli ku na ki te yi o vu dwi-ge tiinə te tin

¹ Zezi tintɔŋna bam dɪ o karabiə balu na zɔuri Zude ni tin ma ni ni dwi-ge tiinə dɪ laan se We kwərə kam.

² Pɩyɛɛɾɩ dɛɛn ma zaŋɩ o vu Zeruzalem. O na yi da tɩn, Zwifə balu na toɔɔ Zezi tɩn ma magɩ kantɔɔ dɩd-o.

³ Ba ma bwe-o ba wɩ: «Bɛɛ mu yi n vu n zu dwi-ge tiinə sɔŋɔ yi ba yi balu na ba goni ba bəkəri tɩn? Bɛɛ mu yi n di wɔdiu dɩ ba?»

⁴ Pɩyɛɛɾɩ ma zaŋɩ o tɔli kulɔ maama na kɩ tɩn o bri-ba o wɩ:

⁵ «A ya wɔ Zope nɩ mu a warɩ Wɛ. Wɛ ma pa a na vurɩm. A nɛ wo-kamunu na nunɩ weyuu kɔ maa tu tɩga. Kɔ nyɩ dɩ ɔɔɔ kamunu mu, yi ba jɩɔ kɔ niə yana ba pa kɔ maa tu tɩga. Kɔ ma ba kɔ zɩɔ a yigə nɩ.

⁶ A ma nii kɔ wɔnɩ yi a na vara na wɔra, sɔŋɔ vara dɩ ga-vara dɩ tɩga wo-vəəlu dɩ zunə.

⁷ A laan ma ni kwərə na ŋɔɔnɩ dɩ amɔ ka wɩ: <Pɩyɛɛɾɩ, zaŋɩ n ɔɔ n di.>

⁸ A ma ləri a wɩ: <A tu, aye a bá sɛ. A maŋɩ a wɔ dɩ dɩbam cullu woŋɔ naa kulɔ na wɔ maŋɩ dɩ dim tɩn.>

⁹ Kwərə kam daa ta ma joori ka zɩɔ weyuu nɩ ka ŋɔɔnɩ ka wɩ: <Yɩ zaŋɩ n culi woŋɔ kulɔ Wɛ na wɩ kɔ yi lanyɩranɩ tɩn.>

¹⁰ Kɔ ma kɩ kɔntɔ taan kuni bitɔ, yi wəənu tɩm maama joori tɩ vanɩ tɩ di weyuu.

¹¹ Maŋa kantɔ nɩ nɔɔna batɔ dɛɛn tu ba zɩɔ sɔŋɔ kulɔ amɔ na zɔvɩ da tɩn ni nɩ. Ba ya tɔŋɩ-ba Sezaari nɩ mu sɩ ba ba amɔ te.

¹² Wɛ Joro kɔm ma ta kɔ bri-nɩ kɔ wɩ, a yi taa bwea, sɩ a toɔɔ dɩ ba a vu. Dɩ ko-biə bantɔ bardɔ dɩ ma da amɔ ba vu. Dɩ maama ma vu dɩ yi Sezaari, yi dɩ vu dɩ zu Kɔrɩnɛɛli sɔŋɔ kɔm.

13 O ma ta o bɔɔ dɔbam o na ne We maleka na tu o sɔŋɔ ka zigɔ yi ka ta did-o ka wɔ: <Tuŋi nɔɔna sɔ ba vu Zope ba bɛŋi nɔɔnɔ wɔdɔŋ o yɔɔ na yi Simon Pɔyɛɛɔ tɔn sɔ o ba.

14 Wɔntɔ na tuə, o laan wɔ ŋɔɔni taani dɔlɔ na wɔ pa nmɔ dɔ n sɔŋɔ tiinə bam maama na vɔɔm tɔn.>

15 A na sɔŋi sɔ a ŋɔɔni dɔ ba tɔn, mɔ We Joro kɔm tu ba te nɔnɛɛni kɔ na maŋi kɔ tu dɔbam te pulim nɔ te tɔn.

16 A laan ma guli dɔ Yuutu Zezi dɛɛn na tagɔ te o wɔ: <Zan dɛɛn miisi nɔɔna bam na wɔni mɔ, We nan wɔ miisi abam Dɔ Joro kɔm wɔni mɔ.>

17 Kɔ sɔni kɔ yi cɔga mɔ nɔ We pɛ dwi-ge tiinə bantɔ Dɔ pɛɛɔ dɔm, nɔ Dɔ na maŋi Dɔ pa dɔbam dɔ, maŋa kalɔ dɔ na kɔ dɔ wɔ-dɔdɔba dɔ dɔ Yuutu Zezi Kɔri tɔn. Kɔntɔ tɔn, a nan yi wɔɔ mɔ sɔ a cɔ We yigə?>

18 Pɔyɛɛɔ na tagɔ kɔntɔ yi ba ni tɔn, ba ma yagɔ taani dɔm yi ba daari ba zuli We. Ba maa wɔ: «We sɔni Dɔ pa dwi-ge tiinə bam dɔ cwəŋə sɔ ba ləni ba wɔɔ, sɔ ba daari ba na Dɔ ŋwi-dɔŋa kam.»

Zezi kɔɔgɔ kɔlɔ na wɔ Antɔsɔ ni tɔn na kɔ te tɔn

19 Maŋa kam ba dɛɛn na gɔ Etiyeni tɔn, nɔɔna yaari Zezi karabiə bam kɔ pa ba jagɔ da-yigə nɔ. Balɔ na jagɔ tɔn badonnə ma vu ba yi Fenisi dɔ Sipri dɔ Antɔsɔ. Ba na jagɔ kɔntɔ tɔn, ba yəni ba tɔɔlɔ We kwərə kam ba bɔ Zwifə bam yɔɔɔni mɔ.

20 Kɔ daari Zezi karabiə badaara na nunɔ Sipri dɔ Sirɛɛni tɔn ma zanɔ ba vu Antɔsɔ ba tɔɔlɔ dɔ

Yuutu Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam ba brɪ dwi-gɛ tiinɛ dɪ.

²¹ Baŋa-Wɛ dam maa wɔ ba tee nɪ. Nɔɔna zanzan ma kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ dɪ Yuutu Zezi yɪ ba tɔg-o.

²² Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn ma ni kulɔ na kɪ tɪn. Ba ma tɔŋɪ Banabasɪ sɪ o vu Antɔsɪ o niɪ.

²³ O na ve o yi da tɪn, o ma na Wɛ na sɪnɪ Dɪ kɪ nɔɔna bam lanyɪranɪ te tɪn. O maa jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ. O ma kwe ba maama kwɪɔ yalɔ na wɔ pa ba taa tɔgɪ dɪ Yuutu wɔm dɪ ba wɔ maama sɪ ba yɪ zaŋɪ ba yaɣɪ tɪn.

²⁴ Banabasɪ dɛɛn yɪ nɔn-ŋɔm. O maa tiini o jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi, yɪ Wɛ Joro kɔm wɔ o tee nɪ dɪ dam. Nɔɔna zanzan dɛɛn ma ba ba tɔgɪ dɪ Yuutu wɔm, yɪ ba dɪ wɛli o kɔgɔ kɔm wɔnɪ.

²⁵ Banabasɪ laan ma zaŋɪ o vu Tarɪsɪ sɪ o beeri Sooli je.

²⁶ O na ve o na-o tɪn, o ma ja-o o joori Antɔsɪ. Ba na wɔra tɪn, ba maa yɔni ba wɛli daanɪ ba brɪ Zezi kɔgɔ kɔm Wɛ taanɪ. Ba kɪ kɔntɔ taan sɪ kɔ vu kɔ yi bɪm, yɪ nɔɔna balɔ ba na brɪ tɪn dagɪ zanzan. Kɔ yɪ Antɔsɪ nɪ mɔ ba puli sɪ ba bɛŋɪ Zezi karabiɔ bam nɪ Krisi biɔ.

²⁷ Da yam kɔntɔ nɪ Wɛ nijɔŋnɛ badonnɛ ma zɪgɪ Zeruzalem nɪ ba vu Antɔsɪ.

²⁸ Ba dɪdɔa yɪrɪ mɔ Agabusi. Wɛ Joro kɔm ma pa o ta Wɛ kwɛrɛ, nɪ kana lagɪ ka ba ka tiini ka zɔ lɔgɔ maama. (Kɔ dɛɛn sɪnɪ kɔ kɪ kɔntɔ mɔ maŋa kalɔ Kloodi na di paarɪ tɪn.)

²⁹ Zezi karabiɔ bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma lɪ wɔbɔŋa sɪ ba la sɛbu ba ma wɛli ba ko-biɔ balɔ

na zɔuri Zude ni tɪn. Ba ma se si ba didɔa didɔa wɔ pa ni ba na wɔ wani te tɪn.

³⁰ Ba ma siɪni ba ki kɔntɔ. Ba ma kwe sɛbu kulɔ ba na lagi tɪn ba ki Banabasɪ dɪ Sooli jɪŋa ni, si ba ja vu Zeruzalem ba pa Zezi kɔgɔ kum nakwa bam.

12

We maleka na vri Piyɛeri Erɔdi jɪŋa ni ka yagi te tɪn

¹ Maŋa kam kɔntɔ ni Pɛ Erɔdi ma zaŋi o ja Zezi kɔgɔ kum wɔ nɔɔna badonnɛ si o yaari-ba.

² O ma ja Zaki wulɔ na yi Zan zɪmbaarɔ tɪn o pa ba gu-o dɪ su-zɔɔ.

³ O na ki kɔntɔ yi o lwarɪ ni ku poli Zwifɛ bam wɔ lanyiranɪ tɪn, o daa ma ja Piyɛeri dɪ. Ku yi Zwifɛ bam candiɛ kalɔ ba na yɛni ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jigi dabɪli tɪn maŋa ni mu.

⁴ O na jaani Piyɛeri kɔntɔ tɪn, o ma ki-o pɪna digɛ ni, yi o pa pamaŋna bana bana kuri bɪna yɪr-o ba lɛni daani. Erɔdi dɛɛn maa lagi si Pakɪ candiɛ kam na kɛ ka daari, si o laan pa ba ja Piyɛeri ba nuŋi, si o di o taani nɔɔna bam maama yigɛ ni.

⁵ Kɔntɔ ŋwaani Piyɛeri maa wɔ pɪna digɛ kam ni taan, yi Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam tiini ba loori We o ŋwaani.

⁶ Ku dɛɛn yi titɪ dɪlɔ tɪga na wɔ pɔuri si Erɔdi pa Piyɛeri nuŋi pooni si o di o taani tɪn. Piyɛeri ya tigi pamaŋna bale titari ni mu o dɔa. Ba ya vɔg-o dɪ capɔnnu tile mu. Pamaŋna badonnɛ dɪ ma wɔ pɪna digɛ kam ni ni ba yira.

⁷ Baŋa-We maleka laan ma da ka tu ka zigi da. Pooni maa da zɛŋi digə kam wɔni. Maleka kam ma piɓagi Piyeeri tikəri ni ka pa o zaŋi, yi ka ta-o ka wi: «Kɪ lila n zaŋi wɛɛni!» Capɔnnɔ tum ma kɔ Piyeeri ja ni ti tɔ tɔga ni.

⁸ Maleka kam ma ta-o ka wi: «Fɔgi n vɔ n vɔɔrɔ tum si n zɔ n natra yam.» O ma sɔni o ki kɔntɔ. Ka daa ma ta ka wi: «Kwe n kasaa kum n zɔ, si n ta n tɔgi amɔ.»

⁹ Piyeeri ma tɔgi ka kwaga o nuŋi piɔna digə kam wɔni. O maa wɔ lwarɪ ni maleka kam na ki kulɔ tin yi cɪga. O maa buŋi ni kɔ yi dɪndwɪa mɔ.

¹⁰ Ba ma vu ba gaali dayigə yirina bam dɪ kwaga yirina bam. Ba laan ma vu ba yi luu-bor-zɔŋɔ kulɔ na pɔri kɔ yɔɔri tɔ kum wɔ tin. Boro kum titi ma pɔri, yi ba ke ba nuŋi. Ba ma kwe cwəŋə ba ve ba maa kea. Maleka kam laan ma da ka viiri ka daari Piyeeri.

¹¹ Kɔ laan ma ba Piyeeri wɔbuŋa. O ma ta o wi: «A laan lwarɪ ni kɔ yi cɪga mɔ. We mɔ sɔni DI tɔŋi DI maleka si ka ba ka jɔŋi-ni Erɔdi jɔŋa ni ka yagi, si Zwifə bam daa yi wanti ba ki amɔ ni ba na buŋi te tin.»

¹² Piyeeri na maani kɔ na yi te tin, o ma vu Mari-ba sɔŋɔ. Wɔntɔ yi Zan Mariki nu mɔ. Nɔɔna zanzan dɛɛn mɔ kikili daani sɔŋɔ kum ni ba wɔra ba wari We.

¹³ O ma vu o yi manɔŋo boro kum o magi, si ba pɔri si o zɔ. Ka-nyaani maa wɔ sɔŋɔ kum ni, o yiri mɔ Rɔdi. O ma vu si o nii, wɔɔ mɔ maga.

¹⁴ O na ve tin, o ma lwarɪ Piyeeri kwərə. O maa tiini o jigi wɔpolo zanzan kɔ pa o duri o

joori, yi o wɔ pɔri boro kum. O ma vu o ta di nɔɔna bam o wi: «Piyɛɛri mu zigi cicwɛnɛ ni.»

¹⁵ Ba ma lɛr-o ba wi, o co mu. O maa cim yi o ta o wi: «Kɔ sɔni kɔ yi ciga mu.» Ba daa ma lɛri ba wi: «Kɔ ga yi o ciru mu.»

¹⁶ Piyɛɛri daa ta maa zigi o magi boro kum taan. Ba laan ma ba ba pɔri. Ba na nɛ-o tin, kɔ ma tiini kɔ sɔ-ba.

¹⁷ O ma zɛŋi o jia o wi, ba cɛgi sɔɔ. O ma daari o maŋi di Yuutu wɔm na ki te o ja-o o nuŋi pɔna digɛ kam ni tin. O ta ma ta di ba o wi, ba ve ba ta kɔlɔ na ki tin ba bri Zaki di Zezi karabiɛ bam maama. O laan ma yagi-ba yi o vu jɛgɛ kadoŋ.

¹⁸ Tɔga na pɔɔri tituti tin, pamaŋna balɔ ya na yiri Piyɛɛri tin wɔbɔŋa vugimi. Ba ma bwe daani ba wi: «Bɛɛ mu ki yi Piyɛɛri tɛrɛ?»

¹⁹ Erɔdi ma pa ni si ba kwaani ba beeri o jɛgɛ. Ba ma beer-o taan ba ga. Erɔdi ma bwe pamaŋna bam o nii, ba ki ta mu yi Piyɛɛri nuŋi, yi o daari o pa ni si ba gɔ-ba.

Kuntu na ki kɔ ke tin, Erɔdi ma zanɔ Zude ni o vu Sezaari o zɔɔri da.

Kɔ na ki te yi Erɔdi ti tin

²⁰ Erɔdi bani dɛɛn tiini di zanɔ di Tiiri di Sidon tiinɛ. Je sɔm kuntu nɔɔna bam ma zanɔ ba la kɔgɔ si ba vu ba tɔ Erɔdi si o yagi. Erɔdi dɛɛn jigi didɛɛrɔ wɔlɔ na nii o sɔŋɔ kum baŋa ni, o yiri mu Bilasiti. Nɔɔna bam ma puli ba di cilɔŋo didaani wuntu, yi ba daari ba vu Erɔdi te ba ŋɔɔni did-o si o yagi o ban-zɔŋɔ kum. Ba dɛɛn lagi si ba ni daani, bɛŋwaani ba titi tɔv kum yɛni kɔ jɔŋi kɔ wɔdiiru pɛ wuntu tɔv kum ni mu.

²¹ Ba ma li de si ba jəni daanu ba ŋooni taanu dum.

De dum na yi tin, Erɔdi ma kwe o paari gwar-fwaarɔ o zu. O laan ma jəni o paari jangɔŋɔ kum baŋa ni si o ŋooni di noona bam.

²² O kwərə na zaŋi yi o ŋooni di ba kuntu tin, noona bam ma kaasi baŋa baŋa ba wɔ: «Kwərə kantɔ yi we kwərə mu si ka dai nabinzwənə nyim.»

²³ Erɔdi na se ba zulə yam yi o wɔ pe We Di zulə tin, Baŋa-We maleka ma pa yawɔ ja-o lila. Kanzwa ma zu o wɔ ya di-o ya gu.

²⁴ We kwərə kam deen maa jagi je maama, yi noona zanzan se-ka.

²⁵ Banabasi di Sooli ma ti tituŋi dilɔ ba na ve Zeruzalem si ba tuŋi tin. Ba laan ma ja Zan Mariki ba wəli ba titi ni, yi ba nuŋi Zeruzalem ba joori ba vu Antioxi.

13

Zezi kɔgɔ kum na li Banabasi di Sooli te tin

¹ Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Antioxi ni tin deen jigi We nijonə di balɔ na bri We taanu dum tin ba titari ni. Bantu mu yi Banabasi, di Simeyon wulɔ ba na bæ ni nazono tin, di Sireeni tu Lukiyusi, di Manayen wulɔ deen na yi gɔvirma tu Erɔdi yuu-doŋo ba biini ni tin, didaani Sooli.

² De didwi ba maa wɔra ba zuli Baŋa-We, yi ba ta kwəri ba vɔ ni. We Joro kum laan ma ta ku bri-ba ku wɔ: «Li-na Banabasi di Sooli amɔ ŋwaani, si ba taa tuŋi tituŋi dilɔ amɔ na kuri-ba si ba tuŋi tin.»

³ Zezi karabiə bam na ni kuntu tun, ba daa ma wo ni yi ba loori We ba pa-ba. Ba ma daari ba danɔ ba ja ba baŋa ni, yi ba laan banɔ-ba yi ba viiri.

Pooli di Banabasɔ na wo Sipri ni te tun

⁴ We Joro kum deen na tɔŋi Banabasɔ di Sooli kuntu tun, ba ma vu ba yi Seliusi. Ba ma zu naboro ba tɔŋi ninuɔ kum wo ba vu ba be ba yi Sipri.

⁵ Ba ma vu ba zu Sipri tuɔ kudoŋ, ku yiri mu Salamini. Ba na yi da tun, ba maa zuɔri Zwifə bam We-di sum ba tɔɔli We kwərə. Zan Mariki maa wo ba tee ni o wəli-ba.

⁶ Ba ma zaŋi Salamini ni ba tɔli je sum maama ba ke. Ba ma vu ba yi Pafɔsi. Ba ma jeeri liri tu wɔdoŋ daani, o yiri mu Bar-Zezi, yi o yi Zwifu. O deen paɔ o yi We nijonnu mu yi o daɔ.

⁷ O maa yi gɔvirma tu Seriziu Polusi kwaga nɔɔno mu. Gɔvirma tu wɔm maa jigi swan lanyirani. O ma bəŋi Banabasɔ di Sooli o pa ba ba o te. O maa lagɔ si o ni We kwərə kam.

⁸ Liri tu wɔm ma zaŋi o wɔra o culi ba brim dɔm. O maa kwaanɔ si o ci gɔvirma tu wɔm si o yi se We ciga kam. Liri tu wɔm yiri didoŋ mu yi Elimasɔ di Greki tiinə taani.

⁹ Sooli wɔɔɔ yiri didoŋ ta na yi Pooli tun deen jigi We Joro kum dam lanyirani. O ma nii liri tu wɔm vɔrɔ, yi o wɔ:

¹⁰ «N wo su di sisuna mu didaani balɔɔ. Nmu yi sutaani jɔŋa nɔɔno mu. Nmu culi wəenu tɔɔ maama na lana tun. Nmu tiini n kwaana si n pipiri di Yuutu wɔm ciga kam si ka ji vwan mu.

11 Nii, Baŋa-We wó ba DÍ magi-m dɪ DÍ ji-dɪa lele kuntu. Nń ji lilwe yi n daa n bá na wɪa pooni, si kɔ taa ve maŋa kalɔ We na lagi tɪn.»

O na tagi kuntu tɪn, bɪdwɪ baŋa nɪ mɔ Elimasi yiə dwe, yi o zigi lim wɔnɪ. O maa ve o kɪkara, yi o lagi vaŋɪnɔ si o ja o jɪŋa.

12 Gɔvɪrma tu wɔm na nɛ kulɔ na kɪ tɪn, o laan ma kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Kɪsi. DÍ Yuutu cɪga kam ba na brɪ-o tɪn ma sɔ-o.

Pooli-ba na wɔ Antɔsi nɪ te tɪn

13 Pooli dɪ o badonnə bam laan ma zaŋɪ Pafɔsi nɪ ba zɔ naboro ba vu ba yi Pamfili tɪv kɔdɔŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Pɛrɪzi. Zan Marɪkɪ ma yaŋɪ-ba dáanɪ, yi o daari o joori Zeruzalem.

14 Ba daa maa zigi Pɛrɪzi nɪ ba vu Antɔsi kulɔ na wɔ Pisidi nɪ tɪn. Zwifə bam siun dɛ dɪm na yi tɪn, ba ma vu ba zɔ ba We-digə kam wɔ ba je da.

15 Nɔɔna ma zaŋɪ ba karɪmɪ Moyisi cullu twaanɔ tɪm dɪ faŋa faŋa We nijɔŋnə bam twaanɔ tɪm wɔnɪ. Ba na karɪmɪ ba ti tɪn, ba yigə tiinə bam ma tɔŋɪ ni ba pa Pooli-ba, yi ba wɪ: «DÍ ko-biə-ba, abam na jigi kwɪə yalɔ na wó zəni nɔɔna bam tɪn, si á zaŋɪ á ta.»

16 Pooli ma zaŋɪ weɛnɪ o zəŋɪ o jɪŋa, yi o laan daari o ta o wɪ: «Yisɪrayɛli dwi tiinə-ba dɪdaanɪ dwi-gɛ tiinə balɔ na kwari We tɪn, cəgi-na a na lagi a ta kulɔ tɪn.

17 We dɪlɔ dɪbam Yisɪrayɛli tiinə bam na tɔŋɪ tɪn dɛɛn mɔ kuri dÍ nabaara bam, si ba taa yi DÍ tɪti nɔɔna. Maŋa kam ba dɛɛn na yi vərə Ezipi nɪ tɪn mɔ We pɛ ba puli zanzan. DÍ ma daari DÍ

ma DI tɪtɪ ji-dɪa kam DI lɪ-ba DI pa ba nuŋi tɪv kɔm kɔntɔ nɪ.

¹⁸ Ba na beeri kagɔa wɔnɪ taan bɪna fiinna tɪn, DI ma kɪ wɔ-zuru dɪdaanɪ ba.

¹⁹ Ba na zɔ Kanaan tɪn, DI ma pa tɪv kɔm dwi dwi tiinə kuni bɪrpe cɔgɪ, yɪ DI daari DI pa DI tɪtɪ nɔɔna Yisɪrayelɪ tiinə bam taa te tɪv kɔm kɔntɔ.

²⁰ Kɔntɔ kəm dɪm maama yɪ nɪnɛnɪ bɪna biə-yana dɪ fiinnu mɔ (450).

Kɔntɔ kwaga nɪ, Wɛ laan ma kuri yigə tiinə DI pa-ba yɪ bantɔ te-ba taan, kɔ vu kɔ yɪ maŋa kam DI nijonnu Samɔwelɪ na tu o ba o te-ba tɪn.

²¹ Nɔɔna bam laan ma loori Samɔwelɪ sɪ o tinji pɛ o pa-ba. Wɛ ma tinji Benzamen dwi tu dɪdɔa DI pa-ba, o yɪrɪ mɔ Sayuli. O yɪ Kisi bu mɔ. O maa ji ba pɛ bɪna fiinna.

²² Wɛ dɛen ma ba DI lɪ Sayuli paari dɪm wɔnɪ, yɪ DI daari DI pa Davidi ji ba pɛ. Wɛ dɛen tagɪ wɔntɔ taanɪ DI wɪ: <Zese bu Davidi yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ na su amɔ wɔ tɪn. Wɔntɔ wɔ kɪ kulɔ maama a wɔbɔŋa na lagɪ tɪn.>

²³ Kɔ nan yɪ wɔntɔ dwi dɪm wɔnɪ mɔ Wɛ pɛ Zezi ba. Wɛ ma tɔgɪ ni dɪlɔ DI na goni tɪn DI pa Zezi ji dɪbam Yisɪrayelɪ tiinə bam Vɪrnɔ.

²⁴ Maŋa kam Zezi ta na wɔ puli o tituŋa yam tɪn, Zan dɛen mɔ brɪ Yisɪrayelɪ tiinə bam maama o wɪ, ba ləni ba wɔrɔ ba yagɪ kəm-balwaarɔ, sɪ ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔnɪ Wɛ ŋwaantɪ.

²⁵ Kɔ na tu kɔ daari finfin sɪ Zan ti o tituŋa yam tɪn, o ma bwe nɔɔna bam o wɪ: <Abam bɔŋɪ sɪ amɔ yɪ wɔɔ mɔ? Amɔ dai wɔlɔ wɔm á na tɪnɪ tɪn. Wɔntɔ nan lagɪ o sanɪ a kwaga mɔ o ba, yɪ a wɔ maŋɪ sɪ a bwəli o nɛ natra dɪ.>

26 A ko-biə-ba, Abraham dwi tiinə dɪ dwi-ge tiinə balɔ na kwarɪ Wɛ tɪn, kɔ yɪ dɪbam mu Wɛ pɛ sɪ dɪ ni Dɪ taanɪ dɪm kɔntɔ, sɪ dɪ wanɪ dɪ lwarɪ Dɪ na lagɪ Dɪ vrɪ dɪbam Dɪ yagɪ te tɪn.

27 Zeruzalem tiinə bam dɪ ba yigə tiinə bam nan wɔ lwarɪ Zezi na yɪ wɔlɔ tɪn. Kɔ daa zɪ yɪ wəənu tɪlɔ Wɛ nijonɔnə bam na pɔpɔnɪ ba tinɪ yɪ nɔɔna yəni ba karɪmɪ-tɪ ba siun da yam maama nɪ tɪn, ba ba ni wəənu tɪntɔ kuri dɪ. Ba nan na pɛ Zezi na cam tɪn, kɔ pɛ Wɛ nijonɔnə bam na pɔpɔnɪ kɔlɔ tɪn sɪnɪ kɔ kɪ.

28 Ba maa ba jigɪ taanɪ dɪlɔ na wɔ pa ba gu-o tɪn. Dɪ kɔntɔ dɪ, ba ta ma loori Pilatɪ sɪ o pa ba gu-o.

29 Ba ma kɪ kɔlɔ maama na manɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ yɪ kɔ ta o taanɪ tɪn ba ti. O na tɪgɪ tɪn, ba laan ma par-o tɔvɔn-dagara kam banɔ nɪ ba ja vu ba kɪ yibeeli wɔnɪ.

30 Wɛ laan ma pa o bi o yagɪ tɔvɔnɪ.

31 O maa wɔra da kɔgɔ kɔgɔ. O na wɔra tɪn, kuni zanzan mu o brɪ o tɪtɪ o karabiə bam yigə nɪ, balɔ ya na tɔgɪ dɪd-o Galile nɪ ba beeri ba ve Zeruzalem tɪn. Bantɔ laan mu yɪ o maana tiinə ba brɪ o cɪga kam ba pa dɪbam Yisɪrayelɪ tiinə bam.

32 Dɪbam nan tu abam te mu sɪ dɪ tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam dɪ brɪ abam. Kɔ nan yɪ nɪ, Wɛ dɛɛn na goni ni dɪ dɪbam nabaara bam nɪ Dɪ wɔ kɪ kɔlɔ tɪn mu,

33 Dɪ laan sɪnɪ Dɪ kɪ Dɪ pa dɪbam balɔ na yɪ ba naarɔ tɪn. Mu kɔntɔ mu Dɪ bi Zezi Dɪ pa o yagɪ tɔvɔnɪ. Kɔ yɪ nɪnɛɛnɪ kɔ na manɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ ləŋ-ŋwɪ tɔnɔ pɔɔrɪm bile tu wɔnɪ te tɪn kɔ wɪ:

⟨Nmɔ mɔ yɪ amɔ Bu
yɪ zɪm amɔ dɪ jigi nmɔ Ko.⟩

³⁴ Wɛ tɔnɔ kɔm daa ta brɪ Wɛ na wɔ bi-o Dɪ pa
o yagɪ tɔnɪ, sɪ o yɪra yɪ pɔ. Kɔ ma ta kɔ wɪ:

⟨Aá pa n na wo-laaru cɪga cɪga,
nɪ a na maŋɪ a go nɪ sɪ a pa Davidi na-tɪ te tɪn.⟩

³⁵ Wɛ tɔnɔ kɔm jəgə kadoŋ nɪ Davidi pɔpɔnɪ o
wɪ:

⟨Nmɔ Wɛ bá sɛ sɪ n tɪtɪ Wɔ-pɔŋo Tu wɔm yɪra
pɔ.⟩

³⁶ Kɔ nan na yɪ Davidi tɪtɪ, wɔntɔ dɛɛn tɔŋɪ Wɛ
tɪtɔŋa yam maŋa kalɔ o na ŋwɪ tɪn, yɪ o laan ba
o tɪ. Ba ma kwe-o ba kɪ o nabaara bam tee nɪ. O
yɪra yam ma sɪnɪ ya pɔ.

³⁷ Kɔ daari, wɔlɔ wɔm Wɛ na pɛ o bi o yagɪ tɔnɪ
tɪn, wɔntɔ yɪra nan wɔ pɔgɪ.

³⁸ A ko-biə-ba, abam maŋɪ sɪ á lwarɪ nɪ kɔ yɪ
Zezi ŋwaanɪ mɔ dɪ jɪgɪ cwəŋə sɪ dɪ brɪ abam nɪ
Wɛ wɔ wantɪ Dɪ yagɪ á lwarɪm Dɪ ma cɛ abam.

³⁹ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na kɪ Moyisi jɪŋa nɪ tɪn warɪ
tɪ pa á lwarɪm dɪm tɪ. Kɔ daari wɔlɔ maama na
kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn wɔ na vrɪm Wɛ tee nɪ,
dɪ o lwarɪm dɪm maama na tɪ wɔntɔ ŋwaanɪ tɪn.

⁴⁰ Nan taá yɪrɪ-na á tɪtɪ, sɪ lɛɛrɔ tɪlɔ Wɛ niŋoŋnə
bam na pɔpɔnɪ tɪ taanɪ tɪn yɪ zanɪ tɪ yɪ abam.

⁴¹ Ba dɛɛn tagɪ ba wɪ:

⟨Nii-na, abam balɔ na yəni á gooni amɔ Wɛ cɪga
kam tɪn,

abam yɪra wɔ sɔɔrɪ yɪ á tɪ.

Bɛŋwaanɪ kɔ na yɪ kəm dɪlɔ a na lagɪ a kɪ abam
da yam kɔntɔ nɪ tɪn,

abam bá sɛ nɪ dɪ yɪ cɪga,

nɔɔnɔ na maŋɪ o brɪ abam tɪ kuri dɪ, á ta bá sɛ.>

»

⁴² Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o dɪ Banabasɪ ma zaŋɪ sɪ ba nuŋɪ Wɛ-digə kam wɔnɪ. Ba na lagɪ ba viiri tɪn, nɔɔna bam ma ta dɪ ba sɪ ba joori ba ba siun dɛ dɪdoŋ dɪm nɪ, sɪ ba daa ta ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm kɔntɔ dɪ ba.

⁴³ Nɔɔna bam ma zaŋɪ ba jagɪ. Ba zanzan ma tɔɔ Pooli dɪ Banabasɪ, Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə balɔ na nɪɔɔ Wɛ yɪ ba tɔɔɔ cullu tɪlɔ Dɪ na pɛ dɪbam Zwifə bam tɪn dɪ maa tɔga. Pooli dɪ Banabasɪ maa ta dɪ nɔɔna bam sɪ ba ta kwaanɪ ba dalɪ Wɛ Dɪ zaanɪ dɪlɔ Dɪ na pɛ-ba tɪn ŋwaanɪ.

⁴⁴ Ba siun dɛ dɪm ma joori dɪ yi. Nɔɔna zanzan ma la daanɪ sɪ ba cəgi Baŋa-Wɛ kwərə kam, kɔ ge fiun sɪ kɔ taa nyɪ dɪ tɪlɔ kɔm nɔɔna maama mɔ lagɪ da te.

⁴⁵ Zwifə bam na nɛ kɔɔɔ kɔm na su je sɪm maama tɪn, ba maa tiini ba jɪɔɔ wɔ-gurɔ dɪ ba. Ba ma yáalɪ Pooli na tɛ kulɔ tɪn, yɪ ba kwəri ba tɔɔ-o.

⁴⁶ Pooli dɪ Banabasɪ laan ma fɔɔɔ ba ŋɔɔnɪ dɪ baarɪ, yɪ ba wɪ: «Dí ya maŋɪ sɪ dí puli abam tee nɪ mɔ dí ŋɔɔnɪ Wɛ kwərə kam. Abam nan na maŋɪ á wɔ sɛ-ka tɪn, abam ba buŋɪ nɪ á maŋɪ dɪ Wɛ ŋwɪ-dɔŋa kam. Kɔntɔ ŋwaanɪ dí wó vu dwi-ge tiinə bam te dí daarɪ abam.

⁴⁷ Dí Yuutu wɔm na pɛ dɪbam ni dɪlɔ tɪn mɔ tɪntɔ:

<Amɔ Wɛ tiŋɪ nmɔ sɪ n ja a pooni dɪm
n vu n pa dwi-ge tiinə bam,
sɪ n wantɪ n pa nabiinə na vrɪm
lɔɔɔ baŋa je maama nɪ.> »

⁴⁸ Dwi-ge tiinə balu na wura yi ba ni kuntu tin, ba maa jigi wupolo, yi ba pa Banja-We kwərə kam jigi dam. Balu maama na manɪ sɪ ba na We ŋwi-dɔŋa kam tin mu sunɪ ba kɪ ba wu-dɪdɔa dɪ Zezi.

⁴⁹ Banja-We kwərə kam ma jagɪ je sɪm kuntu maama wɔni.

⁵⁰ Ku daari Zwifə bam ma kwaanɪ ba pa kaana balu jɪŋa na jigi yi ba nigi We tin dɪ tɪv kum yigə tiinə bam bana zanɪ dɪ Pooli dɪ Banabasɪ. Ba dɛen ma pa ba yaari Pooli dɪ Banabasɪ, yi ba daari ba zəli-ba ba pa ba nuɲi ba tɪv kum wɔni.

⁵¹ Ba na kɪ-ba kuntu tin, Pooli dɪ Banabasɪ ma puɪsɪ ba nɛ fogo kum ba yagɪ da, sɪ ku bri nɪ ba wu kɪ lanyiranɪ. Ba laan ma daari ba vu Yikon.

⁵² Zezi karabiə bam dɛen tiini ba jigi wupolo, yi We Joro kum wu ba tee nɪ lanyiranɪ.

14

Pooli dɪ Banabasɪ na wu Yikon nɪ te tin

¹ Pooli dɪ Banabasɪ na wu Yikon nɪ tin, ba daa ta ve Zwifə bam We-digə kam. Ba ŋɔɔnɪ We taanɪ dɪm ba bri nɔɔna bam, yi ba zanzan kɪ ba wu-dɪdɔa dɪ Zezi, Zwifə dɪ dwi-ge tiinə dɪ.

² Ku daari Zwifə badonnə vɪn We taanɪ dɪm. Bantu ma zanɪ ba vugimi dwi-ge tiinə bam wɔbɔŋa ba pa ba wɔrɔ cɔgi dɪ Zezi karabiə bam.

³ Pooli dɪ Banabasɪ maa zɔvri da taan. Ba na wura kuntu tin, ba maa ŋɔɔnɪ dɪ Yuutu Zezi taanɪ dɪ baari yi ba kɪ ba wu-dɪdɔa dɪd-o. Ba maa tɛ dɪ Yuutu wɔm na kɪ nɔɔna lanyiranɪ te tin, yi o zigɪ ba taanɪ dɪm kwaga nɪ dɪ o na pɛ-ba

dam sɪ ba taa kɪ wo-kunkagɪla dɪ wəənu tɪɓ na brɪ Wɛ dam tɪn.

⁴ Tɪɓ kum nɔɔna bam dɛɛn pɔɔrɪ bɪle mu. Badaara tɔgɪ Zwifə bam mu, yɪ badonnə dɪ tɔgɪ Zezi tuntɔŋna bam.

⁵ Dwi-gɛ tiinə dɪ Zwifə badonnə dɛɛn ma lu wɔbɔŋa ba wəli dɪdaanɪ ba yigə tiinə bam, sɪ ba yaari Zezi tuntɔŋna bam, sɪ ba dɔlɪ-ba dɪ kandwa.

⁶ Ba na lwarɪ kɔ ni nɪ tɪn, ba ma duri ba vu Likoni tɪnɪ dɪm, Lisitri dɪ Derɪbɪ dɪ tɪ-niə yam maama.

⁷ Ba na wɔra tɪn, ba maa tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam ba brɪ nɔɔna.

Kɔ na kɪ te Lisitri nɪ tɪn

⁸ Nɔɔnɔ dɛɛn mu wɔ Lisitri nɪ, o yɪ kɔrɔ mu. Kɔ na zɪgɪ o lɔra maŋa nɪ o maŋɪ o warɪ o vu.

⁹ O dɛɛn maa tɔgɪ o je o cəgɪ Pooli na ŋɔɔnɪ taanɪ dɪɓ tɪn. Pooli ma nii-o ziin, yɪ o lwarɪ nɪ o kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi sɪ o wanɪ o na yazurə.

¹⁰ O laan ma ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Zaŋɪ wɛɛnɪ n zɪgɪ n nɛ sɪm baŋa nɪ ywam!» O na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔrɔ kum ma zaŋɪ wɛɛnɪ kɔ faŋɪ kɔ cwɪ yɪ kɔ sɪŋɪ vəŋə.

¹¹ Nɔn-kɔgɔ kum na nɛ kɔɓ Pooli na kɪ tɪn, ba maa tiinɪ ba ŋɔɔnɪ baŋa baŋa dɪ ba tɪtɪ dwi taanɪ dɪm ba wɪ: «Kɔ yɪ dɪbam wa yam mu jigi nabiinə ya tu ya ba dɪbam te.»

¹² Ba ma pa Banabasɪ yɪrɪ nɪ Ziusi. Pooli dɪ yɪrɪ maa yɪ Erməsɪ, bɛŋwaanɪ kɔ yɪ wɔntɔ ya mu ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm.

¹³ Ba dɛɛn maa jɪgɪ digə ba tɪɓ kum daa nɪ ba na yəni ba kaanɪ ba wɛ Ziusi da tɪn. Ba kaanɪm

tu wum ma zanɪ o ja nabe dɪ tweeru punnu tɪɮ ba na sɔgɪ tɪn o ba o zɪgɪ tɪɮ kum ni nɪ. Wuntu dɪdaani nɔn-kɔgɔ kum maama dɛɛn maa lagɪ sɪ ba gɔ nabe sɪm ba ma kaani Zezi tuntɔŋna bam.

¹⁴ Banabasɪ dɪ Pooli ma lwarɪ ba na bɔŋɪ sɪ ba kɪ te tɪn. Ba wɔ ma cɔgɪ zanzan. Ba ma ja ba gwaarɔ ba kaari, yɪ ba daari ba duri lɪla ba zɔ nɔn-kɔgɔ kum wɔ. Ba maa tɛ baŋa baŋa ba wɪ:

¹⁵ «Nɔɔna-ba, bɛɛ mɔ yɪ abam lagɪ á kɪ kuntu? Dɪbam yɪ nabiinɔ mɔ, nɪ abam dɪ te. Dɪbam nan tu yo seeni sɪ dɪ tɔɔɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam mɔ dɪ brɪ abam, sɪ á yagɪ jwɛnɔ kaani, sɪ á daari á taá tɔgɪ Nwɪa Tu Baŋa-Wɛ. Dɪntɔ mɔ kɪ weyuu dɪ tɪga dɪ na-fara dɪ wɛɛnu tɪɮ maama na wɔ tɪ wɔnɪ tɪn.

¹⁶ Faŋa tɪn, Wɛ dɛɛn yagɪ dwi maama sɪ dɪ kɪ dɪ wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn.

¹⁷ Dɪ kuntu dɪ, Dɪ ta yɛni Dɪ kɪ abam lanyɪrɪnɪ, sɪ kɔ pa á lwarɪ nɪ Dɪ yɪ Wɛ cɪga cɪga. Dɪ yɛni Dɪ pa dɔa nɪa yɪ wɔdiiru kɪ tɪ maŋa nɪ. Dɪ paɪ abam wɔdiu yɪ á dɪ, yɪ Dɪ paɪ abam wɔpolo lanyɪrɪnɪ.»

¹⁸ Pooli na tagɪ kuntu tɪn, kɔ ya gɛ finfin mɔ sɪ nɔɔna bam kwe wɛɛnu tɪm ba ma kaani-ba, yɪ ba laan yagɪ.

¹⁹ Zwifɔ badonnɔ ya nuŋɪ Antɔɔstɪ mɔ Pisidi tɪɮ nɪ ba ba. Badaara dɪ ma nuŋɪ Yikon ba ba. Bantu ma pa kɔgɔ kum maama wɔrɔ lɛni dɪ Pooli. Ba laan ma dɔɪ-o dɪ kandwa, yɪ ba daari ba tuur-o ba ja nuŋɪ tɪɮ kum wɔnɪ. Ba ya bɔŋɪ nɪ o tɪgɪ mɔ.

²⁰ Zezi karabiɔ bam laan ma vu ba gilim-o. O ma zanɪ ba tɪtari nɪ o joori o zɔ tɪɮ kum wɔ. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, o ma tɔgɪ dɪdaani Banabasɪ yɪ ba

vu Dɛrɪbɪ.

Ba na joori ba vu Antɔsɪ te tɪn

²¹ Pooli dɪ Banabastɪ na wɔ Dɛrɪbɪ nɪ tɪn, ba ma tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kam yɪ nɔɔna zanzan ji Zezi karabiɔ. Ba daa ma joori ba vu Lisitri dɪ Yikon, yɪ ba daari ba kɛ ba yi Antɔsɪ kɔlɔ na wɔ Pisidi wɔnɪ tɪn.

²² Ba na maa ve kuntɔ tɪn, ba ma pa balɔ maama na yɪ Zezi karabiɔ tɪn na baari, yɪ ba kwe-ba sɪ ba fɔgɪ ba taa tɔgɪ Wɛ cwɛŋɛ kam, sɪ ba yɪ yagɪ-ka. Ba ta ma brɪ-ba ba wɪ: «Dɪbam balɔ maama na tɔgɪ Zezi tɪn, dɪ wɔ na yaara zanzan mɔ sɪ dɪ laan zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

²³ Je sɪlɔ maama ba na ve tɪn, ba lɪ nakwa Zezi kɔgɔ kum wɔnɪ sɪ ba taa nii-ba. Ba maa yɛni ba vɔ ni ba loori Wɛ ba pa nakwa bam, yɪ ba kɪ-ba dɪ Yuutu jɪŋa nɪ, o na yɪ wɔlɔ ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ŋwaanɪ.

²⁴ Ba dɛɛn ma da Pisidi ba kɛ. Ba ma vu ba yi Pamfili je sɪm.

²⁵ Ba na wɔra tɪn, ba ma vu Pɛrɪzɪ ba ŋɔɔnɪ Wɛ taanɪ dɪm da, yɪ ba daari ba vu Atali.

²⁶ Ba laan ma zɪgɪ dɛaanɪ ba zɔ naboro ba joori ba vu Antɔsɪ kɔlɔ na wɔ Siiri wɔnɪ tɪn. Kɔ dɛɛn yɪ kantɔ jɛgɛ kam nɪ mɔ Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam ya kwe-ba ba kɪ Wɛ jɪŋa nɪ, sɪ Dɪ zɛni-ba sɪ ba wantɪ ba vu ba tɔŋɪ kɔlɔ ba laan na tu ba tɔŋɪ ba ti tɪn.

²⁷ Ba na yi Antɔsɪ tɪn, ba ma pa Zezi kɔgɔ kum la daanɪ, yɪ ba laan tɔlɪ kɔlɔ maama Wɛ na kɪ dɪ ba tɪn ba brɪ-ba, dɪ Dɪ na pɔrɪ cwɛŋɛ Dɪ pa dwi-gɛ tiinɛ sɪ ba wantɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn.

²⁸ Ba ma zɔ Zezi karabiɔ bam tee nɪ ba daanɪ.

15

Zezi kɔgɔ kɔlv na wɔ Zeruzalem ni tin ŋɔɔni dwi-ge tiinə bam taani

¹ Nɔɔna badonnə ma zaŋi Zude ni ba vu Antɔsi. Ba maa wɔra ba bri Zezi karabiə bam ba wɔ: «Abam na wɔ se á tɔgi Moyisi cullu tim na bri te si á go á bəkəri, á bá wanɔ á na vrim.»

² Pooli dɔ Banabasɔ na ni kɔntɔ tin, ba ma tiini ba magɔ kantɔgɔ dɔ nɔɔna bam. Kɔntɔ ŋwaanɔ Zezi kɔgɔ kɔm ma li wɔbɔŋa sɔ ba li Pooli dɔ Banabasɔ dɔ nɔɔna badonnə ba wɔni, sɔ ba ja taani dɔm ba vu Zeruzalem ba kɔ Zezi tintɔŋna bam dɔ nakwa bam jɔa ni.

³ Zezi kɔgɔ kɔm ma banɔ-ba yɔ ba kɛ. Ba ma vu ba da Fenisi dɔ Samari je sɔm. Ba na maa ve tin, ba maa tɛ dwi-ge tiinə na ləni ba wɔrɔ ba se Wɛ te tin ba bri nɔɔna bam. Zezi karabiə bam na ni kɔntɔ tin, kɔ ma pa ba maama jɔgi wɔpɔlo lanyɔranɔ.

⁴ Ba ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi tintɔŋna bam dɔ o kɔgɔ kɔm maama dɔ ba nakwa bam ma jeeri-ba lanyɔranɔ. Ba laan ma maŋi ba bri-ba Wɛ na kɔ kɔlv dɔ ba tin.

⁵ Zwifə badaara balɔ na wɔ Farizɔan kɔgɔ kɔm wɔni yɔ ba ba ba tɔgi Zezi tin ni taani dɔm. Ba ma zaŋi ba ta ba wɔ: «Nɔɔna bantɔ maŋi sɔ ba go ba bəkəri mɔ, sɔ ba daari ba se Moyisi cullu tim maama na bri te tin.»

⁶ Zezi tintɔŋna bam dɔ o kɔgɔ kɔm nakwa bam ma la daani sɔ ba bwe taani dɔm ba nii.

⁷ Ba na magɔ kantɔgɔ taan tin, Pɔyɛɛri ma zaŋi ba wɔni o ta o wɔ: «A kɔ-biə-ba, abam ye sɔ Wɛ dɛen kuri amɔ abam wɔni, sɔ a vu dwi-ge

tiinə bam te sɪ a brɪ-ba DI kwər-ywəŋə kam, sɪ ba daari ba sɛ-ka.

⁸ Wɛ na ye nɔɔna wɔbɔŋa na yɪ te tɪn, DI ma pa-ba DI Joro kɔm, nɪ DI na maŋɪ DI pa dɪbam te tɪn, sɪ kɔ brɪ nɪ DI sɪnɪ DI vrɪ-ba ba lwarɪm wɔnɪ.

⁹ DI ma wɔ pɔɔrɪ bantɔ dɪ dɪbam daanɪ. DI fɔŋɪ DI kwɛ ba wɔbɔŋa mɔ dɪ ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn ŋwaanɪ.

¹⁰ Kɔntɔ tɪn, bɛŋwaanɪ mɔ á bɔŋɪ sɪ á maŋɪ Wɛ á nii dɪ á na lagɪ á pa Zezi karabiə bam zɪŋɪ zɪla yalɔ na dummə ya dwe-ba tɪn? Kɔ na yɪ dɪbam nabaara bam naa dɪbam tɪtɪ dɪ, dɪ warɪ dɪ tɔŋɪ kənə yantɔ cwəŋə, yɪ á lagɪ á pa bantɔ tɔŋɪ-ka.

¹¹ Kɔ nan dai kɔntɔ. Wɛ na jonɪ dɪbam DI yagɪ te tɪn, kɔ yɪ dɪ Yuutu Zezi zaanɪ dɪm ŋwaanɪ mɔ, dɪ dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn. Kɔ nan yɪ bɪdɔwɪ mɔ dɪ bantɔ dɪ.»

¹² Ba kɔŋɔ kɔm maa je, yɪ ba cəŋɪ sɔɔ sɪ ba ni taanɪ dɪm. Pooli dɪ Banabasɪ ma zaŋɪ ba ta Wɛ na dɛ bantɔ jɪŋa DI kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ wəənu tɪlɔ na brɪ DI dam dwi-gɛ tiinə bam te tɪn.

¹³ Ba na ŋɔɔnɪ ba ti tɪn, Zakɪ ma zaŋɪ o ta o wɪ: «A kɔ-biə-ba, á cəŋɪ-na a na lagɪ a ta kɔlɔ tɪn.

¹⁴ Simɔn Pɪyɛɛrɪ maŋɪ o ta o brɪ dɪbam, Wɛ na sɪŋɪ DI brɪ DI tɪtɪ dwi-gɛ tiinə bam tee nɪ yɪ DI lɪ nɔɔna ba wɔnɪ sɪ ba taa yɪ DI tɪtɪ nɔɔna te tɪn.

¹⁵ Wɛ nijɔŋnə bam na tagɪ kɔlɔ faŋa faŋa tɪn dɪdaanɪ kəm dɪntɔ maama yɪ bɪdɔwɪ mɔ. Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

¹⁶ «Kɔntɔ kwaga nɪ amɔ Wɛ wú joori a ba, yɪ a daa lɔ Davidi sɔŋɔ kɔlɔ ya na cəŋɪ tɪn.

Amu wó fɔgi a lo di-donjo kum,
si ku ji so-duŋu.

¹⁷ Kuntu tin, noona balu na daari tin wó kwaanu
si ba lwaru amu wulu na yi ba Yuutu Baŋa-
We tin.

Dwi-ge tiinə balu a na li si ba taa yi a titi noona
tin wó lwaru amu.

Yuutu Baŋa-We mu tagi kuntu,
yi DI pa wənu tum suni ti ki.

¹⁸ DI maŋi DI pa noona lwaru wənu tuntu ni nu
faŋa faŋa mu.> »

¹⁹ Zaki ta ma ta o wi: «Kuntu ŋwaani amu buŋi
si, di wu maŋi si di yaari dwi-ge tiinə balu na tu
ba se We tin.

²⁰ Di nan na wó ki kulu tin, di wó pupuni tonu
mu di pa-ba, si di bri-ba ni ba daa yi taa di wudiu
kulu noona na me ba kaani jwənə yi ku ba lana
tin, si ba yi cogi ba titi di kaana, si kaana di yi
cogi ba titi di baara. Di wó ta di ba si ba yi di
varum wulu ba na jujugi ba gu tin, si ba yi di jana
di.

²¹ Benwaani, ku na siŋi faŋa faŋa tin, ba maŋi
ba karumi Moyisi tonu kum Zwifə We-di sum nu
ba siun de maama wuni, yi noona yəni ba bri
wənu tilu na pupuni da tin tuni dim maama
wuni.»

²² Ba maama na ni kuntu tin, Zezi tintuŋna
bam di o kɔgo kum nakwa bam maa li wubuŋa
si ba li noona ba wuni, si ba togi di Pooli di
Banabasi ba vu Antosi. Ba deen ma li noona
bale balu na yi yigə tiinə ba kɔgo kum wuni tin.
Ba didba yiri mu Zudi wulu yiri didon na yi
Basaba tin. Wodon wum yiri mu Silasi.

23 Ba ma pɔpɔni tonɔ si ba tuni-ba di ku, yi tonɔ kum wɔni ku wi:

«Dɔbam balu na yi á ko-biə tɔn, Zezi tuntuŋna bam di o kɔgɔ kum nakwa bam, dí jɔɔni abam, dwi-ge tiinə balu na tu á tɔgi Zezi yi á zɔuri Antɔsi ni, di Siiri di Silisi ni tɔn.

24 Dɔbam ni ni dí kɔgɔ kum nɔɔna badonnə mu zanɔ ba ba abam te, ba yaari abam ba pa á wɔbɔŋa cɔgi di kulɔ ba na bri abam tɔn. Dɔbam nan wɔ pɛ-ba cwəŋə si ba ki kuntu.

25 Kuntu ŋwaani dɔbam maama mu ki ni daani si dí li nɔɔna dí tuni-ba abam tee ni, si ba tɔgi di dɔbam cilon-sonnu Banabasi di Pooli ba ba.

26 Bantu mu yi balu na kwe ba ŋwɔa maama ba pa dí Yuutu Zezi Krisi tutuŋa yam ŋwaani tɔn.

27 Dɔbam nan mu tuni Zudi di Silasi abam tee ni, si ba ba ba fɔgi ba ŋɔɔni ba bri abam kulɔ dí na pɔpɔni tɔn.

28 Wɛ Joro kum didaani dɔbam maama bɔni ni ku wɔ maŋi si dí yaari abam zanzan. Wɔŋo kulɔ yirani na yi fifiɔn si á yi ki tɔn mu tuntu:

29 Á yi zanɔ á di wɔdiu kulɔ ba na mɛ ba kaani jwənə tɔn. Á yi di jana. Á yi di varim wulɔ ba na jujugi ba gu tɔn. Á yi cɔgi á titi di kaana, si kaana di yi cɔgi ba titi di baara. Á na jigi á titi di wəənu tuntu maama, á wó taá ki lanyirani. Wɛ wó pa abam yazurə.»

30 Ba na pɔpɔni kuntu ba ti tɔn, ba laan ma tuni nɔɔna bam si ba vu Antɔsi. Ba na yi da tɔn, ba ma la ba kɔgɔ kum maama daani, yi ba daari ba pa-ba tonɔ kum si ba karimi.

³¹ Nɔona bam na karimɩ tɔno kum tɩn, ba maa jɩgɩ wɔpolo lanyɩranɩ dɩ kɔ na fɔgɩ kɔ zɛni ba wɔbɔŋa tɩn.

³² Zudi dɩ Silasɩ na yɩ Wɛ nijɔŋnɔ tɩn dɛɛn ma tiini ba ŋɔɔnɩ dɩ nɔona bam ba pa ba na pu-dɩa dɩ baarɩ.

³³ Ba maa daanɩ ba tee nɩ, yɩ ba ba ba lagɩ ba viiri. Zezi kɔgɔ kum nɔona bam ma banɩ-ba, yɩ ba joori ba vu balɔ na tɔŋɩ-ba tɩn te dɩ yazurɔ.

[

³⁴ Silasɩ ma lɩ wɔbɔŋa sɩ o manɩ da.]

³⁵ Kɔ daari Pooli dɩ Banabasɩ dɩ ma manɩ Antɔsɩ nɩ. Ba dɛɛn maa tɔgɩ dɩ nɔona zanzan ba tɔɔɩ dɩ Yuutu Wɛ kwɛrɔ kam yɩ ba brɩ Dɩ cɩga kam.

Pooli dɩ Banabasɩ na pɔɔri daanɩ te tɩn

³⁶ Ba na daanɩ da da yagratɔ tɩn, Pooli ma ta dɩ Banabasɩ o wɩ: «Pa dɩ joori dɩ vu dɩ nii dɩ ko-biɔ bam tɩnɩ dɩɔ maama wɔnɩ dɩ na manɩ dɩ tɔɔɩ dɩ Yuutu wɔm kwɛrɔ kam da tɩn, sɩ dɩ nii kɔ na yɩ te tɩn.»

³⁷ Banabasɩ ma sɛ yɩ o lagɩ sɩ Zan Marɩkɩ taa tɔgɩ dɩdaanɩ ba o tɔŋa.

³⁸ Pooli maa bɔŋɩ nɩ kɔ wɔ manɩ sɩ o tɔgɩ o wɛli ba wɔnɩ, bɛŋwaanɩ manɩ kalɔ ba dɛɛn na wɔ Pamfili nɩ tɩn wɔntɔ yagɩ-ba mɔ, yɩ o daa ba tɔgɩ dɩ ba o tɔŋa.

³⁹ Ba ma tiini ba magɩ kantɔgɔ daanɩ, yɩ kɔ pa ba pwe da-tee nɩ. Banabasɩ ma ja Zan Marɩkɩ yɩ ba vu ba zɔ naboro sɩ ba vu Sipri.

⁴⁰ Pooli dɪ ma lɪ Silasɪ sɪ ba tɔɔɪ daanɪ ba vu. Zezi karabiə bam ma kɪ-ba dɪ Yuutu wʊm juŋa nɪ sɪ o zəni-ba. Ba laan ma zaŋɪ ba kɛ.

⁴¹ Ba ma tɔɔɪ Siiri dɪ Silisi wʊ, yɪ ba pa Zezi kɔɔɔ kʊm nɔɔna bam na wʊ je sɪɔ maama tɪn fɔɔɪ ba zɪɔ dɪ dam lanyɪranɪ.

16

Timoti na tɔɔɪ dɪ Pooli-ba yɪ ba brɪ Wɛ cɪga kam te tɪn

¹ Pooli daa ta ma vu o yɪ Dɛrɪbɪ dɪ Lisitri. Zezi karabu wʊdɔŋ maa wʊra, o yɪrɪ mʊ Timoti. O nu maa yɪ Zwifu yɪ o dɪ kɪ o wʊ-dɪdʊa dɪ Zezi. O ko maa yɪ Grɛkɪ tu.

² Zezi karabiə balʊ na zʊʊrɪ Lisitri nɪ dɪ Yikon nɪ tɪn maa tɛ ba wɪ, o yɪ nɔn-ŋʊm lanyɪranɪ.

³ Pooli maa lagɪ sɪ o ja-o, sɪ ba taa tɔɔɪ daanɪ ba tʊŋa. Zwifə balʊ maama na zʊʊrɪ je sɪm kʊntʊ nɪ tɪn maa ye nɪ Timoti ko yɪ Grɛkɪ tu mʊ. Kʊntʊ ŋwaanɪ Pooli ma pa ba go-o, nɪ Moyisi dɛɛn na brɪ Zwifə bam sɪ ba taa goni ba bəkəri te tɪn.

⁴ Ba laan ma zaŋɪ ba vu ba tʊlɪ tɪnɪ dɪm sɪ ba nii Zezi kɔɔɔ kʊm nɔɔna bam maama. Ba maa brɪ-ba niə yalʊ Zezi tɪntʊŋna bam dɪ o kɔɔɔ kʊm nakwa bam na lɪ Zeruzalɛm nɪ tɪn. Ba ma ta dɪ ba sɪ ba taa sɛ niə yam kʊntʊ.

⁵ Kʊntʊ mʊ pɛ Zezi kɔɔɔ kʊm nɔɔna bam na wʊ je sɪɔ maama tɪn na dam dɪ ba Wɛ cwəŋə kam tɔɔɪm, yɪ dɛ maama ba kɔɔɔ kʊm fɔɔɪ kʊ pulə kʊ wəli da.

Pooli na nɛ vɪrɪm Trvasɪ nɪ te tɪn

⁶ Pooli dɪ o tɔgɪ-donnə bam maa lagɪ sɪ ba kɛ ba vu Azi tɪnɪ dɪm ba tɔɔli Wɛ kwɛrə kam. Wɛ Joro kɔm ma cɪ ba yigə sɪ ba yɪ ve. Ba daa ma vu ba tɔgɪ Friizi dɪ Galatɪ tɪ-niə yam wɔnɪ ba kɛ.

⁷ Ba ma vu ba yɪ Miizi sisəm dɪm ni. Ba maa kwaanɪ sɪ ba zɔ Bitini wɔ. Zezi Joro kɔm ma wɔ pɛ-ba cwəŋə sɪ ba zɔ da.

⁸ Ba na kwaanɪ ba ga kɔntɔ tɪn, ba ma tɔgɪ Miizi wɔ ba kɛ, yɪ ba vu ba yɪ Trɔasɪ.

⁹ Ba na yɪ da tɪn, tɪtɪ nɪ Pooli ma dwe o na nɔɔnɔ na zɪgɪ o yigə nɪ. O yɪ Masɪdvanɪ tu mɔ. O ma loori Pooli o wɪ: «Popo, zaŋɪ n tɔgɪ nɪnɔ kɔm wɔ n bɛ n ba Masɪdvanɪ, n zəni dɪbam.»

¹⁰ Pooli na dwe kɔntɔ tɪn, dɪbam ma kɪ lɪla dɪ ti dɪ yigə sɪ dɪ vu Masɪdvanɪ, bɛŋwaanɪ dɪ maanɪ nɪ kɔ yɪ Wɛ mɔ bəŋɪ dɪbam sɪ dɪ vu dɪ brɪ nɔɔna bam Dɪ kwɛr-ywəŋə kam dáanɪ.

Lidɪa na kɪ o wɔ-dɪdva dɪ Zezi te tɪn

¹¹ Dɪ laan ma kwe naboro Trɔasɪ nɪ dɪ yɔɔrɪ Samotrasɪ. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, dɪ daa ma zaŋɪ dɪ tɔgɪ nɪnɔ kɔm dɪ vu Nɪapolisɪ.

¹² Dɪ laan ma zɪgɪ dáanɪ dɪ vu tɪga nɪ dɪ vu dɪ yɪ Filipi. Tɪw kɔm kɔntɔ yɪ Masɪdvanɪ tɪ-niə yam dayigə tɪw mɔ. Rom tiinə mɔ te-kɔ.

Dɪ ma kɪ da kɔgɔ kɔgɔ tɪw kɔm kɔntɔ nɪ.

¹³ Zwifə bam siun de dɪm na yɪ tɪn, dɪ ma nunɪ tɪw kɔm wɔ dɪ vu bugə ni. Dɪ ya bɔŋɪ nɪ jəgə wɔ ta wɔ dáanɪ Zwifə bam na yəni ba ve ba warɪ Wɛ da. Dɪ na nɛ jəgə kam tɪn, dɪ ma jəni tɪga nɪ yɪ dɪ ŋɔɔnɪ dɪ kaana balɔ na lagɪ daanɪ jəgə kam nɪ tɪn.

¹⁴ Kaanɪ wɔdɔŋ dɛɛn tɔgɪ o wɔra, o yɪrɪ mɔ Lidɪa. O nunɪ Tiyatiiri mɔ, yɪ o nɪgɪ Wɛ

lanyɪranɪ. O maa jɪgɪ gwaaru tɪɓ na tiini tɪ jɪgɪ nɪnwaŋa tɪn o yɛgə. Dí Yuutu wom ma purɪ o wobuŋa yɪ o sɛ wəənu tɪɓ Pooli na jɪgɪ o tɛ tɪn.

¹⁵ O dɛɛn ma pa dí miis-o dɪ o sɔŋɔ tiinə maama na wɔnɪ Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. O laan ma zaŋɪ o loori dɪbam o wɪ: «Abam na sɛ nɪ a sɪnɪ a kɪ a wɔ-dɪdɔa dɪdaanɪ dí Yuutu Zezi, sɪ á ba á taá zɔvɪrɪ dɪbam sɔŋɔ nɪ.» O ma wɔ sɛ sɪ dí viiri.

Ba na kɪ Pooli dɪ Silasɪ pɪna digə nɪ yɪ kv kɪ te tɪn

¹⁶ Dɛ dɪdwɪ mɔ dí zaŋɪ dí maa ve Wɛ warɪm jɛgə kam. Dí na maa ve tɪn, dí ma jeeri bɪsankana kalɔ na yɪ nɔɔna gambaa tɪn. Cicirə dɛɛn maa tɔg-o ka pa o pwərisə. O na yəni o pwərisə o tɛ wəənu tɪɓ na lagɪ tɪ ba tɪ kɪ tɪn, mɔ o yuu tiinə bam dɛɛn nɛ sɛbu zanzan kv baŋa nɪ.

¹⁷ O ma tɔgɪ Pooli dɪ dɪbam kwaga, yɪ o tɔɔɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Nɔɔna bantv yɪ Yuutu Baŋa-Wɛ tintuŋna mɔ. Ba tu sɪ ba brɪ abam cwəŋə mɔ sɪ á tɔgɪ da á na vrɪm.»

¹⁸ O dɛɛn tɔgɪ dɪbam kwaga o kɪ kɔntv mɔ taan da kɔgɔ kɔgɔ. Pooli wɔ laan ma cɔgɪ. O ma pipiri o ta dɪ cicirə kam o wɪ: «A lagɪ a ta dɪ nɔmɔ Zezi Krisi yɪrɪ ŋwaanɪ, nuŋɪ sɪ n daar-o!» O na tagɪ kɔntv tɪn, cicirə kam ma nuŋɪ ka daar-o bɪdwɪ baŋa nɪ.

¹⁹ Bɪsankana kam yuu tiinə bam ma maanɪ ba lwarɪ nɪ ba daa bá wanɪ ba na sɛbu o ŋwaanɪ. Ba ma ja Pooli dɪ Silasɪ ba vanɪ ba ja ba vu yaga, sɪ ba sanɪ-ba dɪdɛɛra bam tee nɪ.

²⁰ Ba ma ja-ba ba vu ba pa Rom tiinə dɪdɛɛra sɪ ba di ba taanɪ. Ba ma ta ba wɪ: «Nɔɔna bantv

Ƴɪ Zwifə mʊ, Ƴɪ ba jɪgɪ dɪbam tɪv kʊm nɔɔna wɔbɔŋa ba vugimə.

²¹ Ba brɪ wəənu tɪv na cɔgɪ dɪbam cullu tɪm mʊ. Dɪbam nan Ƴɪ Rom tiinə mʊ, dɪ bá wanɪ dɪ sɛ bantʊ na brɪ kʊlv tɪn.»

²² Kɔgɔ kʊm maama ma tɔgɪ ba jɪgɪ dɪ Pooli dɪ Silasɪ. Rom tiinə dɪdɛera bam ma ja-ba ba vanɪ ba gwaaru tɪm ba kaari, Ƴɪ ba daari ba pa nɔɔna magɪ-ba dɪ balaara.

²³ Ba na tiini ba magɪ-ba kʊntʊ tɪn, ba laan ma kɪ-ba pɪna digə nɪ. Dɪdɛera bam ma ta dɪ wʊlv na nii pɪna digə kam banɪ nɪ tɪn, sɪ o fɔgɪ o pɪ nɔɔna bam lanyɪranɪ.

²⁴ Nɔɔnʊ wʊm na ni kʊntʊ tɪn, o ma pa ba zʊ tɪtari digə kam wʊ, Ƴɪ o daari o kwaari-ba dɪ dɛ.

²⁵ Manɪ kalʊ tɪga na kwɪrɪ tɪn, Pooli dɪ Silasɪ maa wɔra ba warɪ Wɛ Ƴɪ ba leenə ba zuli Wɛ. Pɪna badonnə bam maa je ba cəgə.

²⁶ Tɪga kam laan ma da ka sisiŋi, Ƴɪ pɪna digə kam sisiŋi dɪ ka kuri maama. Digə kam bwəəru tɪm maama ma da tɪ pɔrɪ, pɪna bam capɔnnʊ tɪm maama ma kɔ tɪ tʊ.

²⁷ Nɔɔnʊ wʊlv na Ƴɪrɪ digə kam tɪn ma zanɪ Ƴɪ o na pɪna digə kam niə na pɔrɪ. O ma bɔŋɪ nɪ pɪna bam maama nunɪ ba duri mʊ. Kʊntʊ ŋwaanɪ o ma li sʊ-zɔɔ sɪ o ma gʊ o titɪ.

²⁸ Pooli laan ma bagɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Ƴɪ zanɪ n gʊ n titɪ, sɪ dɪbam maama wʊ yo.»

²⁹ Nɔɔnʊ wʊm ma bəŋi sɪ ba ja mini ba ba pa-o. O ma kɪ lɪla o zʊ digə kam wʊ o vu o tʊ Pooli dɪ Silasɪ Ƴigə nɪ, Ƴɪ o Ƴɪra saɪ.

³⁰ O ma pa ba nunɪ pooni, Ƴɪ o daari o bwe-ba o wɪ: «A Ƴuu tiinə-ba, a nan wú kɪ ta mʊ sɪ a ma

na vrɪm?»

³¹ Ba ma lər-o ba wɪ: «Nmɔ maŋɪ sɪ n kɪ n wɔ-dɪdɔa mɔ dɪdaani dɪ Yuutu Zezi, sɪ Wɛ wɔ vrɪ nmɔ dɪ n sɔŋɔ tiinə maama.»

³² Ba ma daari ba ta Wɛ kwərə kam ba brɪ-o dɪ balɔ maama na wɔ o sɔŋɔ kɔm nɪ tɪn.

³³ Tɪtɪ dɪm maŋa kam kɔntɔ nɪ mɔ o jaani-ba o vu o zari ba fufwələ yam maama. O na kɪ kɔntɔ o ti tɪn, mɔ o dɪ o sɔŋɔ tiinə bam maama dɛ ba pa ba miisi-ba na wɔnɪ Zezi yɪrɪ ŋwaani.

³⁴ O ma daari o pa Pooli dɪ Silasɪ zɔ o sɔŋɔ kɔm wɔ. O ma kɪ wɔdiu o pa ba dɪ. O na tu o sɛ Wɛ dɪ wɔ-dɪdɔa tɪn, o maa jɪgɪ wɔpolo lanyɪrani dɪ o sɔŋɔ tiinə bam maama.

³⁵ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Rom tiinə dɪdɛera bam ma tɔŋɪ nɔɔna sɪ ba vu pɪna digə kam yɪrɪnɔ wɔm te, ba ta dɪd-o nɪ o yagɪ nɔɔna bam sɪ ba viiri.

³⁶ Pɪna digə kam yɪrɪnɔ wɔm ma ta o brɪ Pooli dɪdɛera bam na tagɪ te sɪ o yagɪ-ba tɪn. O maa wɪ: «Ba pɛ abam cwəŋə sɪ á viiri. Nan ve-na dɪ yazurə.»

³⁷ Pooli laan ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: «Dɪbam nan yɪ Rom tɔ kɔm jɪŋa nɔɔna mɔ. Ba nan wɔ dɪ dɪbam taani sɪ ba na dɪ kəm-balɔrɔ, yɪ ba garɪ ba ja dɪbam ba magɪ nɔɔna maama yigə nɪ, yɪ ba daari ba kɪ dɪbam pɪna digə nɪ. Bɛɛ mɔ yɪ ba laan lagɪ sɪ ba sɛgi ba pɔrɪ dɪbam ba yagɪ? Dɪ bá sɛ. Ba tɪtɪ mɔ maŋɪ sɪ ba ba ba pɔrɪ dɪbam ba yagɪ.»

³⁸ Nɔɔna bam ma vu ba ta Pooli na tagɪ kɔlɔ tɪn ba brɪ Rom tiinə dɪdɛera bam. Ba na lwarɪ nɪ Pooli dɪ Silasɪ yɪ Rom tɔ kɔm jɪŋa nɔɔna mɔ tɪn, fɔɔnɪ ma zɔ-ba dɪ ba na kɪ-ba te tɪn.

³⁹ Ba ma vu ba koori Pooli dɪ Silasɪ sɪ ba yagɪ taanɪ dɪm sɪ kʊ ti. Ba ma daari ba purɪ-ba ba yagɪ, yɪ ba loori-ba ba wɪ, ba nuɲi tɪv kʊm wʊnɪ ba viiri.

⁴⁰ Pooli dɪ Silasɪ ma nuɲi pɪna digə kam nɪ ba vu ba zʊ Lidɪa-ba sɔŋɔ. Dáanɪ mʊ ba jeeri Zezi karabiə bam, yɪ ba ŋɔɔnɪ dɪ ba ba pa-ba dam dɪ baari. Ba laan ma zaɲɪ ba viiri.

17

Kʊ na kɪ te Tesaloniki nɪ tɪn

¹ Ba dɛen ma da Afipolisi dɪ Apoloni ba kɛ ba vu ba yɪ Tesaloniki. Tɪv kʊm kʊntʊ nɪ mʊ Zwifə bam Wɛ-digə wɔra.

² Pooli ma vu da, nɪ o na maɲɪ o yəni o kɪ te tɪn. O dɛen kɪ siun da yatɔ mʊ dɪ ba. O maa karɪmɪ Wɛ tɔnɔ kʊm, yɪ o brɪ-ba kʊ kuri sɪ ba ni.

³ O ma maɲɪ o brɪ-ba o wɪ, kʊ dɛen ya maɲɪ sɪ Krisi wʊm Wɛ na tʊɲɪ tɪn yaari mʊ o tɪ, sɪ o joori o bi o yagɪ tʊvɪ. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Zezi wʊlʊ a na jɪgɪ o taanɪ a tɛa a brɪ abam tɪn mʊ sɪnɪ o yɪ Krisi wʊm Wɛ na tʊɲɪ tɪn.»

⁴ Zwifə bam na ni kʊntʊ tɪn, ba badonnə ma sɛ o na tagɪ kʊlʊ tɪn, yɪ ba laan tɔgɪ ba wəli Pooli dɪ Silasɪ nɪ. Grekɪ tiinə balʊ na nɪgɪ Wɛ tɪn kɔgɔ zanzan dɪ ma sɛ Pooli taanɪ dɪm, dɪdaanɪ kaana zanzan balʊ jɪa na garɪ tɪn.

⁵ Zwifə badaara maa jɪgɪ wʊ-gʊrʊ dɪ ba. Ba ma vu yaga ba la zwabani-nyɪna ba pa ba tɔgɪ daanɪ, yɪ ba kɔgɔ kʊm ma pa tɪv kʊm maama vugimi dɪ sɔɔ bɔgɪ bɔgɪ. Ba ma vu ba cinɪ jara Zazon sɔŋɔ

ni, yi ba kwaani ba lagi Pooli di Silasi jage, si ba ja-ba ba ja nuŋi ba ki noona bam juŋa ni.

⁶ Ba ma wu ne-ba. Ba ma ja Zazon di Zezi karabiə badonnə ba ja vu tuv kum didera bam te, yi ba tooli ba wi: «Noona bantu mu yəni ba beeri lugu baŋa je maama ba vugimi noona wobuŋa. Bantu nan mu tu yo.

⁷ Zazon mu pe ba zuri o soŋo ni. Bantu maama mu vin di pa-faru wum cullu tum, yi ba te ba wi, pe wodon mu wura, o yiri mu Zezi.»

⁸ Tuv kum didera bam di kogo kum maama na ni kuntu tin, ba bana ma zaŋi zanzan di ba.

⁹ Didera bam ma pa Zazon di o donnə bam tiŋi səbu kulɔ na wɔ pa-ba cwəŋə si ba vri ba titi tin. Ba laan ma yaŋi-ba ba pa ba viiri.

Ku na ki te Beere ni tin

¹⁰ Tiga na tu ka yi tin, Zezi karabiə bam ma pa Pooli di Silasi nuŋi tuv kum ni ba vu Beere. Ba na ve ba yi da tin, ba ma vu ba zu Zwifə bam We-digə kam wu.

¹¹ Tuv kum kuntu Zwifə bam maa juŋi wobuŋ-ŋuna ba dwe Tesaloniki noona bam. Ba ma cəgi We kwərə kam lanyiranu di ba wu maama. De maama wunu ba yəni ba karimu We tonɔ kum si ba nii, Pooli na bri kulɔ tin sunu ku yi cigə na.

¹² Ba zanzan ma se Pooli taanu dum, Greki tiinə zanzan di maa se, baara di kaana balu jia na garu tin zanzan di maa se.

¹³ Tesaloniki Zwifə bam ma ni nu Pooli wu Beere ni o tooli We kwərə kam. Ba ma zaŋi ba vu Beere ba la kogo ba pa tuv kum noona bam bana zaŋi di Pooli.

14 Zezi karabiə bam na ne kuntu tun, ba ma pa Pooli zaŋi lila o nuŋi o vu nɔnɔ kum ni. Ku ma daari Silasi di Timoti mu maŋi Beere ni.

15 Nɔɔna balu na kogili Pooli tun ma da did-o ba vu ba yi Ateɛni. Ba na maa joori tun, Pooli ma pa-ba ni si ba vu ba ta Silasi di Timoti ni ba zaŋi ba toɔi o kwaga ba ba lila.

Ku na ki te Ateɛni ni tun

16 Pooli deen na wu Ateɛni ni o cegi Silasi di Timoti si ba ba tun, o wu ma tiini ku cegi di o na ne ni jwəne zanzan su tu kum tun.

17 O maa yəni o zu Zwifə bam Wɛ-digə kam wu o ŋɔɔni di ba didaani dwi-ge tiinə balu na ngu Wɛ tun. De maama o maa yəni o ve yaga ni o ŋɔɔni di balu na wura tun.

18 Yi-puru tiinə badonnə di ma ba ba maŋi did-o. Ba badaara deen toɔi Epikuri zaasum dum mu, babam di maa toɔi Sitoyisi zaasum dum. Ba badaara ma ta ba wi: «Ŋwan-fara tu wuntu buŋi si o bri beɛ mu?» Badonnə di ma ta ba wi: «Ku nyi di o ŋɔɔni dwi-ge tiinə jwəne taani mu te.» Ba tagi kuntu, beŋwaani o tooli Zezi kwər-ywəŋə kam di twa biim taani mu.

19 Ba laan ma ja-o ba vu Arɔpaazi, (me ba yigə tiinə bam na jeeri da tun). Ba ma ta-o ba wi: «Dɔbam ya lagi si di lwarɔ zaasum-duuri dum nmu na jigi n zaasi tun kuri mu.

20 Wəenu tɔlu nmu na bri tun, di ta wu fəgi di ni ti dwi. Kuntu mu di lagi si di lwarɔ ti kuri na yi te tun.»

21 Ateɛni tiinə bam maama didaani vərə balu na zuuri ba tee ni tun deen tiini ba lagi si ba

taa larɪ daanɪ mʊ maŋa maama, sɪ ba taa cɛgi wənu tɪɓ na yɪ wo-dʊnnʊ tɪn.

²² Pooli ma zaŋɪ o zɪgɪ Arɪpaazi yigə tiinə bam tɪtarɪ nɪ o wɪ: «Atɛɛnɪ tiinə-ba, amʊ na nii tɪn, abam ŋwɪa kam maama wʊnɪ á tiini á zuli jwənə mʊ zanzan.

²³ A na beeri abam tɪɓ kʊm wʊnɪ tɪn, a nɛ je sɪm maama á na zuli á jwənə da tɪn. A na beeri tɪn mʊ a nɛ kaanɪm bimbim dɪdʊa, yɪ kʊ pʊpʊnɪ dɪ yɪra nɪ kʊ wɪ: «Wɛ dɪɓ dɪ na yəri tɪn». Kʊntʊ, Wɛ dɪɓ abam na jɪgɪ á zuli yɪ á ta yəri-DI tɪn kwərə mʊ a lagɪ a tʊolɪ a brɪ abam.

²⁴ Dɪntʊ mʊ yɪ Wɛ dɪɓ na kɪ lɔgʊ baŋa dɪ wənu tɪɓ maama na wʊ kʊ wʊnɪ tɪn. Dɪ maa te wɛyuu dɪ tɪga baŋa maama, yɪ Dɪ ba zʊʊrɪ dɪ sɪɓ nabiinə na lɔgɪ ba pa-DI tɪn wʊnɪ.

²⁵ Wɛ nan wʊ gɛ kʊlʊkʊlʊ sɪ nabiinə taa tʊŋa ba pa-DI, kʊ na yɪ dɪntʊ tɪtɪ mʊ kwe ŋwɪa dɪ siun dɪ wɔŋo maama Dɪ pa nabiinə tɪn ŋwaanɪ.

²⁶ Wɛ nan kɪ nabiinu dɪdʊa mʊ, yɪ Dɪ laan pa nabiinə dwi maama zɪgɪ wʊntʊ yɪra nɪ. Dɪ ma pa ba jagɪ ba zʊʊrɪ lɔgʊ baŋa maama wʊnɪ. Kʊntʊ tɪn, dɪntʊ mʊ maŋɪ Dɪ lɪ wʊbʊŋa yɪ Dɪ lɪ mɪmaŋa kalɪ dɪ je sɪɓ dwi maama na wʊ ta zʊʊrɪ da tɪn.

²⁷ Wɛ na kɪ nabiinə kʊntʊ tɪn, kʊ yɪ sɪ ba taa lagɪ-DI mʊ. Ba maŋɪ sɪ ba beeri-DI mʊ ba na Dɪ jəgə, sɪ ba ma wanɪ ba lwarɪ-DI. Wɛ nan maŋɪ Dɪ dai yigə yigə dɪdaanɪ dɪbam maama.

²⁸ Kʊ nyɪ nɪ nɔɔnʊ wʊdɔŋ na tagɪ o wɪ: «Dɪntʊ ŋwaanɪ mʊ dɪ ŋwɪ, dɪ wʊra yɪ dɪ veə.» Abam tɪtɪ ləŋ-leenu dɪdʊa dɪ tagɪ kʊntʊ dɔŋ o wɪ: «Dɪbam dɪ maŋɪ dɪ yɪ Dɪ dwi tiinə mʊ.»

²⁹ Dɪbam na sɪnɪ dɪ yɪ Wɛ dwi tiinə tɪn, dɪ

wɔ maŋɪ sɪ dɪ bɔŋɪ nɪ Wɛ wɔ ta nyɪ dɪ kamɔɔ kɔlɔ nabiinu na mɛ sɛbu-sɪŋa naa luguru naa kandwa o ma o kɪ dɪ o tɪtɪ wɔbɔŋa tɪn.

³⁰ Faŋa faŋa yɪ nabiinɔ ta yɛri kɔlɔ na lana sɪ ba taa kɪ tɪn, Wɛ wɔ kwe-kɔ DI kɪ DI wɔbɔŋa nɪ. Kɔ daari lele kɔntɔ, DI laan pɛ ni nɪ nɔɔna maama lɔɔɔ baŋa nɪ maŋɪ sɪ ba lɛni ba wɔrɔ ba yaɣɪ wo-balwaarɔ kɛm.

³¹ Bɛŋwaanɪ DI li dɛ mɔ sɪ DI ma DI di nabiinɔ maama taanɪ. DI nan wɔ tɔɣɪ cɪga mɔ DI ma di ba taanɪ dɪm. DI nan maŋɪ DI kuri wɔlɔ DI na wɔ tɔɣɪ o ŋwaanɪ DI ma di ba taanɪ tɪn. DI pɛ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ mɔ bi o yaɣɪ tɔbɔnɪ, sɪ kɔ pa nɔɔna maama lwarɪ nɪ kɔ sɪnɪ kɔ yɪ cɪga mɔ.»

³² Pooli na ŋɔɔnɪ twa biim taanɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔna bam badonnɔ maa jɔg-o ba mwana. Kɔ daari badaara maa tɛ ba wɪ: «Dɪ lagɪ sɪ n joori n ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm kɔntɔ doŋ mɔ sɪ dɪ cɛɣɪ dɛ dɪdoŋ nɪ.»

³³ Pooli laan ma zaŋɪ o nuŋɪ ba tee nɪ.

³⁴ Nɔɔna badonnɔ dɛɛn ma sɛ ba tɔɣɪ Pooli, yɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔɔ dɪ Zezi. Ba dɪdɔɔ yɪrɪ mɔ Denisi. O tɔɣɪ o wɔ Arɪpaazɪ kɔɔɔ kɔm wɔnɪ mɔ. Kaanɪ wɔdoŋ dɪ wɔra, o yɪrɪ mɔ Damarisi. Nɔɔna badonnɔ dɪ tɔɣɪ ba wɛli da ba na sɛ Zezi.

18

Kɔ na kɪ tɛ Korentɪ nɪ tɪn

¹ Kɔntɔ kwaga nɪ, Pooli dɛɛn ma zɪɣɪ Atɛɛnɪ nɪ o yu Korentɪ.

² O na yɪ da tɪn, o ma maŋɪ dɪdaanɪ Zwifu wɔdoŋ, o yɪrɪ mɔ Akwila. Ba dɛɛn lɔg-o Pɔn nɪ

mv. Maŋa kalɔ Pooli na nɛ-o tɪn, o ya nuŋi Yitali mv o ba, dɪ o kaanɪ Prisili, bɛŋwaanɪ Rom pa-farɔ Kloodi dɛɛn ya zɔli Zwifɔ bam maama o pa ba nuŋi Rom nɪ ba viiri. Pooli ma zaŋɪ o vu ba te,

³ yɪ o zɔvri dɪ ba sɪ ba taa tɔŋɪ daanɪ, ba dɛɛn na tɔŋɪ titɔŋɪ didwɪ tɪn ŋwaanɪ. Ba dɛɛn nyaanɪ gwaarɔ mv yɪ ba yɔgi ba ma pu vwɔ.

⁴ Zwifɔ bam siun dɛ maama o maa yɔni o zɔ ba Wɛ-digɔ kam o ŋɔɔnɪ Wɛ taanɪ dɪ ba. O maa kwaanɪ sɪ o pa Zwifɔ bam dɪ Grɛkɪ tiinɔ bam maama sɛ o taanɪ dɪm.

⁵ Silasɪ dɪ Timoti dɛɛn zɪgɪ Masɪdvanɪ nɪ ba ba Pooli te. Ba na tu tɪn, Pooli laan ma cɛ dɪ Wɛ taanɪ dɪm zaasɪm. O maa kwaanɪ o pa Zwifɔ bam lwarɪ nɪ Zezi yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn.

⁶ Ba ma wɔ sɛ o taanɪ dɪm yɪ ba twɪ-o. O laan ma ja o gwaarɔ tɪm o pupugi tɪ fogo kɔm ba yigɔ nɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam na nɛ lɛɛrɔ Wɛ tee nɪ, kɔ yɪ abam titɪ yigɔ mv. Kɔ daa daɪ amɔ yigɔ. Kɔ na sɪŋɪ lele kɔntɔ tɪn, a laan wɔ vu dwi-gɛ tiinɔ bam te a daari abam.»

⁷ O ma sunɪ o nuŋi Zwifɔ bam tee nɪ o daari o vu o zɔvri dwi-gɛ tu wɔdɔŋ sɔŋɔ nɪ, o yɪrɪ mv Titɪu Zusitu. Wɔntɔ maa nɪgɪ Wɛ. O sɔŋɔ kɔm maa zɪgɪ Zwifɔ bam Wɛ-digɔ kam tɪkɔri nɪ.

⁸ Wɛ-digɔ kam yuutu wɔm yɪrɪ mv Krisipu. Wɔntɔ dɪ o sɔŋɔ tiinɔ bam maama dɛɛn tu ba tɔgɪ dɪ Yuutu Zezi. Korɛntɪ tiinɔ zanzan dɪ dɛɛn ma nɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam yɪ ba sɛ. Ba laan ma pa ba miisi-ba na wɔnɪ Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ.

⁹ Dɛ didwɪ titɪ nɪ mv Pooli dwe o na vurɪm wɔnɪ dɪ Yuutu wɔm na ŋɔɔnɪ did-o o wɪ: «Yɪ ta

n kwarɪ fɔɔnɪ. Ta ta n ŋɔɔna, sɪ n yɪ ta n cɪm,

¹⁰ sɪ amɔ wɔ nmɔ tee nɪ. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o kɪ nmɔ lwarɪm, bɛŋwaanɪ tɪw kɔntɔ wɔnɪ nɔɔna zanzan mɔ wɔra ba na yɪ amɔ tɪtɪ nɔɔna.»

¹¹ Pooli dɛɛn maa zɔɔrɪ da taan bɪnɪ dɪ canɪ sɪrdɔ. O na wɔra tɪn, o ma brɪ-ba Wɛ taanɪ dɪm.

¹² Nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn tu o ji Akayi tɪnɪ dɪm gɔvɪrma tu, o yɪrɪ mɔ Galɔ. O na wɔra maŋa kalɔ tɪn, Zwifə bam ma kɪ ni-dɪdwɪ yɪ ba ja Pooli ba vu sanɪ o tee nɪ.

¹³ Ba ma ta dɪ Galɔ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ jɪgɪ nɔɔna o sɔga, o pa ba tɔgɪ Wɛ kɔ na wɔ maŋɪ dɪ cullu na brɪ te tɪn.»

¹⁴ Pooli ya maa bɔŋɪ sɪ o ŋɔɔnɪ, yɪ Galɔ wuuri o ta dɪ Zwifə bam o wɪ: «Kɔ ya na yɪ ŋwɪnɔ taanɪ naa kəm-balɔɔ kɔdɔŋ taanɪ mɔ á jɪgɪ sɪ á ŋɔɔnɪ, kɔ yaá maŋɪ sɪ a zuri a yɪra a cɛgɪ abam.

¹⁵ Kɔ nan na yɪ abam na magɪ kantɔgɔ abam tɪtɪ cullu tɪm baŋa nɪ yɪ kɔ yɪ bɪtarbiə dɪ nɔɔna yɪra ŋwaanɪ mɔ tɪn, abam tɪtɪ mɔ maŋɪ sɪ á nii kɔ baŋa nɪ. A bá sɛ sɪ a di abam taana yantɔ donnə.»

¹⁶ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o ma zɛli-ba sɪ ba nunɪ taanɪ dɪm dɪm jɛgɛ kam nɪ.

¹⁷ Nɔɔna bam maama laan ma zanɪ ba ja Sositenɪ wɔlɔ na yɪ ba Wɛ-digɛ kam yuutu tɪn, ba mag-o taanɪ dɪm dɪm jɛgɛ kam nɪ. Galɔ yigɛ nan maŋɪ ka tɛrɛ dɪ ba kəm dɪm.

Pooli daa ta na beeri yɪ o kɪ te tɪn

¹⁸ Pooli dɛɛn ma kɪ da kɔgɔ kɔgɔ Korɛntɪ nɪ Zezi karabiə bam tee nɪ. O laan ma zanɪ o banɪ-ba sɪ o viiri. O ma pa Prisili dɪ Akwila tɔgɪ dɪd-o ba zɔ naboro sɪ ba vu Siiri. Ba ta na wɔ zɔ

naboro kum si ba ke tin, Pooli ya zigɔ Sankri ni o pa ba fanɔ o yuu, si ku bri ni o goni o ni dɔ We.

¹⁹ Ba ma tɔgi nɔnɔ kum wɔ ba vu ba yi Efɛzi. Pooli ma yagɔ Prisili dɔ Akwila dɔanɔ. O ma vu o zu Zwifɛ bam We-digɛ kam o ŋɔɔnɔ dɔ ba.

²⁰ Ba ma loor-o si o maŋɔ ba tee ni maŋa finfin. O ma wɔ sɛ.

²¹ O ma banɔ-ba, yi o ta o wɔ: «We na sɛ, aá joori a ba a na abam.» O daa ma zu naboro Efɛzi ni o ke.

²² O dɛɛn ma vu o yi Sezaari. O ma zigɔ dɔanɔ o vu tɔga ni o vu o yi Zeruzalem. O ma jɔɔnɔ Zezi kɔgɔ kum, yi o daari o ke o vu Antɔsɔ.

²³ O ma daanɔ da da finfin, yi o laan zaŋɔ o ke. O ma vu o tɔɔ Galatɔ dɔ Friizi tɔnɔ dɔm wɔ, yi o pa Zezi karabiɛ bam maama fɔgɔ ba zigɔ kɛŋkɛŋ.

Apolɔsɔ na tɔɔli We kwɛrɛ te tin

²⁴ Zwifu wɔdɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yiri mu Apolɔsɔ. Ba lɔg-o Alesandri ni mu. Wɔntɔ ma ba Efɛzi. O dɛɛn yi wɔɔ na wai taanɔ o ŋɔɔnɔ pɔri pɔri tin mu. O maa kwɛri o ye We tɔno kum wɛnɔnɔ tum kuri maama lanyiranɔ.

²⁵ Nɔɔna dɛɛn maŋɔ ba bri-o dɔ Yuutu wɔm cɔga kam na yi te tin. O maa wɔra o bri nɔɔna dɔ o wɔ maama, si o pa ba lwarɔ wɛnɔnɔ tɔɔ maama na bri Zezi cɔga kam tin. Ku nan na yi nɔɔna na pa ba miisi-ba na wɔnɔ We ŋwaanɔ te tin, o ye Zan na miisi nɔɔna na wɔnɔ te tin yiranɔ mu.

²⁶ O ma puli si o ta ŋɔɔnɔ We cɔga kam dɔ baari Zwifɛ bam We-digɛ kam ni. Prisili dɔ Akwila ma ba ba lwarɔ o zaasɔm dɔm na yi te tin. Ba ma

pa o tɔgɪ o zʉʉrɪ dɪ ba, yɪ ba fɔgɪ ba maŋɪ Wɛ cwɛŋɛ kam cɪga na yɪ te tɪn ba brɪ-o.

²⁷ Apolɔsɪ laan ma bʉŋɪ sɪ o nuŋɪ Efɛɛzɪ nɪ o kɛ o vu Akayi. Zezi karabiɛ bam ma pu o wʉbʉŋa yam kwaga nɪ. Ba ma pʉpʉnɪ tɔno sɪ ba pa Zezi karabiɛ balʉ na wʉ Akayi nɪ tɪn, ba ta dɪ ba sɪ ba fɔgɪ ba jeer-o lanyɪranɪ. O ma sɪnɪ o zaŋɪ o kɛ. O na yɪ Akayi tɪn, o ma tiini o wɛli balʉ na sɛ Wɛ zaanɪ dɪm tɪn sɪ ba kɪ ba wʉ-dɪdʉa dɪ Zezi.

²⁸ O ma kwaanɪ o ŋɔɔnɪ dɪ Zwifɛ bam nɔɔna maama yigɛ nɪ, yɪ o magɪ kantɔgɔ o wanɪ-ba, dɪ o na mɛ Wɛ tɔno kʉm o brɪ-ba nɪ Zezi sɪnɪ o yɪ Krisi wʉm Wɛ na tʉŋɪ tɪn.

19

Pooli na brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam Efɛɛzɪ nɪ te tɪn

¹ Apolɔsɪ dɛɛn ta na wʉ Korentɪ nɪ tɪn, Pooli ma zaŋɪ o beeri o tɔgɪ tɪnɪ dɪm tɪtarɪ o vu o yɪ Efɛɛzɪ. O na yɪ da tɪn, o ma na Wɛ cwɛŋɛ karabiɛ badonnɛ,

² yɪ o bwe-ba o wɪ: «Abam na tu á sɛ Wɛ tɪn, á jɔŋɪ Wɛ Joro kʉm na?»

Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Aye, dɪbam maŋɪ dɪ brɪ dɪ wʉ lwarɪ nɪ Wɛ Joro wʉra.»

³ O daa ma bwe-ba o wɪ: «Ba nan na miisi abam na wʉnɪ tɪn, ba miisi abam tɪta mu?»

Ba maa wɪ: «Kʉ yɪ Zan na miisi nɔɔna na wʉnɪ te tɪn mu.»

⁴ Pooli laan ma ta o wɪ: «Kʉ na yɪ Zan na miisi nɔɔna na wʉnɪ te tɪn, wʉntʉ dɛɛn brɪ nɔɔna sɪ ba lɛni ba wʉrʉ ba yagɪ ba kɛm-balwaarʉ tɪm, sɪ ba daari ba pa ba miisi-ba na wʉnɪ. O ma ta

dɪ nɔɔna bam sɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ wɔɔɔ wɔm na wɔ saŋɪ o kwaga o ba tɪn. Zezi mɔ wɔntɔ.»

⁵ Nɔɔna bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma pa ba miisi-ba na wɔntɔ dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ.

⁶ Pooli ma danɪ danɪ o jɪa ba banɔ nɪ. Wɛ Joro kɔm laan ma ba ba te. Ba ma ŋɔɔntɔ dwi-ge taana tɛrɪ tɛrɪ, yɪ ba daanɪ ba tɔɔɔ Wɛ kwɛrɛ kam.

⁷ Ba maama dɛɛn yɪ nɪnɛɛnɪ baara fugɛ-bale mɔ te.

⁸ Pooli dɛɛn ma kɪ canɪ sɪtɔ Efɛɛzɪ nɪ. O maa yɛnɪ o ve o zɔɔrɪ Zwifɛ bam Wɛ-digɛ kam o ŋɔɔntɔ dɪ baanɪ o brɪ-ba. O ma kwaanɪ o magɪ kantɔɔ dɪ ba, sɪ o pa ba lwanɪ Wɛ paanɪ dɪm na yɪ te tɪn.

⁹ Nɔɔna bam badonnɛ ma kwanɪmɪ ba zwa, yɪ ba vɪn sɪ ba sɛ o taanɪ dɪm. Ba maa jɪgɪ dɪ Yuutu wɔm cwɛŋɛ kam tɔgɪm ba goonɛ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ. Pooli ma zanɪ o nunɪ ba wɔntɔ, yɪ o pwe balɔ na sɛ ba tɔgɪ Zezi tɪn sɪ ba ta wɔ o tee nɪ. Dɛ maama o maa yɛnɪ o ŋɔɔntɔ o brɪ nɔɔna bam Tiranusi karadigɛ kam nɪ.

¹⁰ Pooli ma kɪ kɔntɔ donɪ taan bɪna yale. Kɔ ma pa nɔɔna balɔ maama na zɔɔrɪ Azi tɪnɪ dɪm nɪ tɪn ba ba ni dɪ Yuutu wɔm taanɪ dɪm, kɔ na yɪ Zwifɛ dɪ dwi-ge tiinɛ maama dɪ.

Kɔ na kɪ Seeva biɛ bam te tɪn

¹¹ Wɛ dɛɛn ma tɔgɪ Pooli jɪŋa Dɪ kɪ wɔ-kɪnkagɪla yalɔ donɪ na manɪ ya wɔ kɪ tɪn.

¹² Kɔ dɛɛn na kɪ te tɪn, nɔɔna yɛnɪ ba kwe garyɛ dɪ gwaanɔ tɪɔ na dwe Pooli yɪra tɪn ba ja vu ba ma dwe yawɪna, yɪ kɔ pa ba na yazurɛ, yɪ ciciri dɪ nunɪ sɪ yagɪ-ba.

¹³ Zwifɛ liri tiinɛ badonnɛ dɪ maa wɔra ba na yɛnɪ ba beerɪ ba zɛli ciciri nɔɔna tee nɪ. Bantu

dɪ dɛɛn ma kwaanɪ sɪ ba zɛli ciciri sɪm dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. Ba maa yɛni ba tɛ dɪ ciciri sɪm ba wɪ: «Zezi wɔɔɔ Pooli na brɪ o taanɪ tun yɪrɪ ŋwaanɪ mɔ a tɛ abam sɪ á nuŋi á viiri.»

¹⁴ Baara barpɛ dɪ dɛɛn mɔ wɔra, ba ko yɪrɪ mɔ Seeva yɪ o yɪ Zwifɛ kaanɪm yigɛ tu. Ba maa ma Zezi yɪrɪ dɪm ba zɛli ciciri nɔɔna tee nɪ.

¹⁵ Cicirɛ kadoŋ laan ma ta dɪ ba ka wɪ: «A maŋɪ a ye Zezi. A ye Pooli dɪ na yɪ wɔɔɔ tɪn. Sɪ abam nan yɪ bra mɔ?»

¹⁶ Nɔɔnɔ wɔm cicirɛ kam na tɔg-o tun laan ma zaŋɪ o puuri-ba. O ma wanɪ-ba o pa ba maama duri ba nuŋi o sɔŋɔ kɔm nɪ, yɪ ba gwaaru kaari kaari yɪ ba yɪra dɪ fwɛli fwɛli.

¹⁷ Nɔɔna balɔ maama na zɔɔrɪ Efɛɛzɪ nɪ tɪn ma lwarɪ kɔɔɔ na kɪ tɪn, Zwifɛ bam dɪ dwi-gɛ tiinɔ maama. Fɔɔnɪ ma zɔ-ba zanzan. Kɔ ma pa dɪ Yuutu Zezi yɪrɪ tiini dɪ zaŋɪ dɪ zulɛ.

¹⁸ Nɔɔna balɔ na tu ba sɛ Zezi tɪn zanzan ma zaŋɪ ba zɪgɪ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ, yɪ ba ta ba brɪ kɔɔɔ ba na kɪ ba cɔgɪ tɪn.

¹⁹ Ba badonnɔ zanzan ya na yɛni ba tɔgɪ liri kɔm tɪn ma kwe ba liri kɔm twaanɔ tɪm ba vwe daanɪ jɛgɛ dɪdɔa, yɪ ba daari ba zwɛ-tɪ nɔɔna bam maama yigɛ nɪ. Ba ma jeeli twaanɔ tɪm sɛbu ba nii kɔ ni na wɔ ta ma te tɪn. Kɔ ma yɪ sɛbu-dala mɔrr-fiinnu (50.000).

²⁰ Dɪ Yuutu wɔm na brɪ o dam dɪm kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa o taanɪ dɪm fɔgɪ dɪ jagɪ dɪ ve yigɛ yɪ nɔɔna sɛ-dɪ.

Vuvugɛ na zaŋɪ Efɛɛzɪ nɪ te tɪn

²¹ Wɛnɔ tɪntɔ dɛɛn na kɪ tɪ kɛ tɪn, Pooli ma lɪ wɔɔɔnɔ sɪ o beeri o tɔgɪ Masɪdwanɪ dɪ Akayi wɔ,

sɪ o laan ke o vu Zeruzalem. O ma buŋi o wɪ: «A na ve a wɔ Zeruzalem ni, a maŋi sɪ a vu Rom dɪ mu.»

²² O ma tuŋi nɔɔna bale sɪ ba da o yigə ba vu Masɪɔbanɪ. Bantu maa yɪ Timoti dɪ Erasɪti balɔ na tɔgɪ ba tuŋi ba pa-o tɪn. O tɪti ma maŋi Azi ni o daani finfin.

²³ Da yam kuntu ni mu vuvugə zanzan tuə dɪ Yuutu Zezi cwəŋə kam ŋwaani.

²⁴ Nɔɔnu wɔdonɔ dɛɛn mu wɔ Efɛɛzi ni, o yɪri mu Demetrɪsi. O yɪ gɔgɔ mu, yɪ o mai sɛbu-pwəənu o maa mɔɔni kamwarɔ o pai ti nyɪ dɪ digə kalɔ ba na zuli ba wɛ Atɪmisi ka wɔni tɪn. O tituŋa yam maa jaani nyɔɔri zanzan ya pai o tintuŋ-donnə bam.

²⁵ O ma zaŋi o bəŋi ba maama dɪ balɔ dɪ na tuŋi tituŋa yantu donɔ tɪn, yɪ ba la daani. O ma ta dɪ ba o wɪ: «A badonnə-ba, abam maŋi á ye ni tituŋi dɪɔ dɪ na jɪgɪ dɪ tuŋi tɪn mu pa dɪ jɪa gara.

²⁶ Abam nan ne yɪ á kwəri á ni Pooli wuntu na kɪ te tɪn. O yəni o te ni nabiinə na mɛ ba jɪa ba kɪ wəənu tɪɔ tɪn bá wanɪ ti taa yɪ wa cɪga cɪga, dɪ wɔ maŋi sɪ dɪ zuli-ya. O kɪ kuntu mu o sugɪ nɔɔna zanzan o pa ba sɛ o taani dɪm, yɪ kɔ da Efɛɛzi yɪranɪ wɔni mu o kɪ kuntu, kɔ gɛ fin mu sɪ kɔ taa yɪ Azi tɪɔ kɔm maama.

²⁷ Kuntu maama wai kɔ pa nɔɔna ŋɔɔni ba cɔgɪ dɪbam tituŋi dɪm. Kɔ ta wəli da, ba laan wɔ gooni dɪbam wɛ kamunu Atɪmisi digə kam, yɪ baá pa ka taa yɪ kafɛ. Kɔɔɔ na daari tɪn mu yɪ sɪ Atɪmisi tɪti yɪri dɪm wɔ cɔgɪ nɔɔna tee ni, yɪ wuntu ya yɪ wɛ dɪɔ nɔɔna maama na zuli Azi

tɩv kum wɔnt dɩ lɔgɔ banja maama wɔnt tɩn.»

²⁸ Nɔɔna bam na ni kɔntɩ tɩn, ba bana ma tiini ya zanɩ zanzan yɩ ba kaasɩ ba wɩ: «Dɩbam Efɛɛzi tiinɛ wɛ Atɩmisi mu jɩgɩ dam!»

²⁹ Sɔɔ laan ma tiini kɩ kɩ tɩv kum maama wɔnt bɔgɩ bɔgɩ. Nɔn-kɔgɔ kum ma vu ba ja Gayusi dɩ Arisariki, yɩ ba kɩ lɩla ba vanɩ-ba ba ja vu tɩv kum joro jɛgɛ kam. Nɔɔna bantɩ bale ya tɔgɩ dɩ Pooli mu ba nuɩ Masɩɔvanɩ ba ba.

³⁰ Pooli ma buɩ sɩ o vu o zɩgɩ kɔgɔ kum yigɛ nɩ o ŋɔɔnɩ dɩ ba. Zezi karabiɛ bam ma wɔ sɛ ba pa-o cwɛŋɛ.

³¹ Tɩv kum dɩɔɛera badonnɛ ya di cilɔŋo dɩ Pooli. Ba ma tɩɩ ni ba loor-o sɩ o yɩ zanɩ o vu joro kum jɛgɛ.

³² Ba ma kɩ sɔɔ bɔgɩ bɔgɩ joro jɛgɛ kam nɩ. Nɔɔnɩ maama maa tiini o ŋɔɔnɩ o wɔbuɩja taanɩ dɩ kwɛr-dɩa. Kɔgɔ kum nɔɔna zanzan ma wɔ lwarɩ wɔŋo kulɩ ŋwaanɩ ba na jeeri daanɩ tɩn.

³³ Zwifɛ bam ma lɩ Alesandri sɩ o nuɩ o zɩgɩ kɔgɔ kum yigɛ nɩ o ŋɔɔnɩ. Kɔgɔ kum nɔɔna badonnɛ ma kwaanɩ ba bri-o o na wɩ kɩ te. O ma zɛɩ o jɩja sɩ ba cɛgɩ sɔɔ kum, yɩ o sɩɩ sɩ o tɩlɩ kulɩ na kɩ tɩn o bri nɔn-kɔgɔ kum.

³⁴ Ba nan na lwarɩ nɩ o yɩ Zwifu tɩn, ba maama maa tɔgɩ daanɩ ba tiini ba bagɩ bɩɔwɩ ba wɩ: «Dɩbam Efɛɛzi tiinɛ wɛ Atɩmisi jɩgɩ dam!» Ba kɩ kɔntɩ donɩ mu taan, sɩ kɩ vu kɩ yɩ nɩnɛnɩ luu tɩle te.

³⁵ Tɩv kum twan-pɔpɔnɩ laan ma kwaanɩ o pa kɔgɔ kum bɩcara pɛni tɩga nɩ. O ma ta dɩ ba o wɩ: «A badonnɛ Efɛɛzi tiinɛ-ba, nɔɔn-nɔɔnɩ tɛrɛ o na yɛri nɩ dɩbam wɛ kamunu Atɩmisi digɛ kam

zɪgɪ Efɛzɪ wɔnɪ yoba seeni, yɪ dɪbam mu nii ka baŋa nɪ. Dí ta kwɛri dí jɪgɪ dɪ kamɔgɔ kulɔ na nuŋi weyuu nɪ kɔ tɔ tɪga nɪ tɪn dí niə.

³⁶ Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o ta nɪ kɔntɔ yɪ vwan. Kɔntɔ ŋwaanɪ kɔ maŋɪ sɪ á pa á bɪcara pɛni tɪga nɪ, sɪ á yɪ garɪ á kɪ kulɔ na wɔ maŋɪ tɪn.

³⁷ Nii-na, abam jaanɪ nɔɔna bantɔ bale á ba yo, yɪ ba wɔ ŋɔgɪ dɪbam wɛ digə kam wəənu naa ba ŋɔɔnɪ ba cɔgɪ dɪbam wɛ dɪm yuu.

³⁸ Kɔ nan na yɪ Demetrɪsi dɪ o nɔɔna bam, ba na jɪgɪ nɔɔnɔ wɔm taanɪ, ba maŋɪ sɪ ba vu sarɪya dɪm jəgə nɪ ba saŋ-o dɪdɛera bam yigə nɪ.

³⁹ Kɔ daari, abam ta na jɪgɪ bwɪə sɪ á wɛli da, dí maŋɪ sɪ dí bəŋi tɔ kɔm nɔɔna sɪ ba la daanɪ, nɪ kɔ na wɔ tɔgɪ cwəŋə te tɪn. Dí laan wɔ wanɪ dí ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm sɪ dí ni dɪ kuri.

⁴⁰ Kulɔ na kɪ zɪm tɪn wɔ wanɪ kɔ pa Rom tiinə bam cwəŋə sɪ ba taa wɪ, dí zɪm jeeri daanɪ dí kɪ wo-balɔɔ. Sɔɔ kɔm na su tɔ kɔm maama tɪn, kɔ ba jɪgɪ kuri. Ba na bwe dɪbam kɔ kuri, dí bá wanɪ dí ŋɔɔnɪ dí vrɪ dí tɪtɪ.»

⁴¹ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o ma ta dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm sɪ ba viiri.

20

Pooli na ve Masɪdvanɪ dɪ Grekɪ tɔv te tɪn

¹ Tɔv kɔm vuvugə kam na tu ka ti tɪn, Pooli laan ma zaŋɪ sɪ o kɛ. O ma bəŋi Zezi karabiə bam sɪ ba jəni daanɪ, yɪ o ŋɔɔnɪ dɪ ba o pa ba na baari. O ma daari o banɪ-ba yɪ o kɛ o vu Masɪdvanɪ.

² O maa tult je sim kuntu maama o ŋɔɔnu wænu zanzan o brɪ nɔɔna bam o pa ba na baari. O daa ma ke o vu o yi Greki tu.

³ O ma ki canɪ sɪtɔ daani. O laan ma ti o yigə sɪ o zɔ naboro o vu Siiri. O ma ba o lwarɪ nɪ Zwifə bam ki ni daani sɪ ba kwaanɪ ba cɔg-o. Kuntu ŋwaanɪ o ma ləni o wɔbɔŋa yɪ o bɔŋɪ sɪ o vu tɪga nɪ o tɔgɪ Masɪdvanɪ cwəŋə kam o joori o vu Siiri.

⁴ Balɔ na zanɪ sɪ ba tɔgɪ dɪd-o tɪn mu tɪntɔ:
Sopatɛɛrɪ wɔlɔ na yɪ Pirusi bu yɪ o nunɪ Beere tɪn,

Arisitakɪ dɪ Sɪkɔn, bantɔ nunɪ Tesaloniki mu,

Gayusi wɔlɔ na nunɪ Derɪbɪ tɪn,

Timoti,

Tisiki dɪ Trofim, ba na yɪ Azi tiinə tɪn.

⁵ Bantɔ mu de yigə ba loori ba vu Trɔasɪ ba cəgi dɪbam da.

⁶ Dɪbam tɪtɪ laan ma manɪ Filipi nɪ, yɪ dɪ tɔgɪ dɪ dɪ Zwifə bam candiə kalɔ ba na yəni ba dɪ dɪpɛ dɪlɔ na ba jɪgɪ dabɪlɪ tɪn. Candiə kam na ti tɪn, dɪ laan ma zɔ naboro dɪ tɔgɪ nɪnɪw kum wɔ dɪ ki da yanu dɪ vu dɪ yɪ Trɔasɪ. Dɪ ma jeeri dɪ tɔgɪ-donnə bam da, yɪ dɪ ki da yarpe tɪw kum nɪ.

Yutiki na tɪgɪ yɪ o joori o bi te tɪn

⁷ De dɪlɔ na sanɪ Zwifə bam siun de dɪm tɪn, dɪbam maama ma jeeri daani sɪ dɪ dɪ wɔdiu nɪ Zezi deen na fɔgɪ dɪpɛ o pa o karabiə bam yɪ ba dɪ te tɪn. Pooli ma tiini o ŋɔɔnu o brɪ nɔɔna bam taan, kɔ vu kɔ yɪ tɪtɪ kɔnkɔrɔ, bɛŋwaanɪ tɪga na pɔɔrɪ o lagɪ o viiri mu.

⁸ Dí ya lagı daanı weyuu digə kalı na yı bıto tu tun wıni mu. Ba ma tarıgı min-zwəənu zanzan ba zıgı da.

⁹ Nɔn-dınyı kudoŋ maa togi o wıra, o yıri mu Yutiki. O maa je təkoro ni ni. Pooli na tiini o ɲoɔni o daanı kuntu tun, nɔn-dınyı kum maa je o do o vıla. O laan ma ba o do fastı o ke. O ma togi təkoro kum o to tıga ni. Ba ma tu ba kwe-o di o tıga.

¹⁰ Pooli titı ma tu o vu o pəni nɔn-dınyı kum baŋa ni o kukwər-o di o ja yı o wı: «Á yı pa á yıra soori, sı o ta ɲwı mu.»

¹¹ Pooli ma joori o di weyuu digə kam. O ma fo dıpe dım o di. O daa ta ma ları di ba taan, yı tıga ba ka pıuri. O laan ma viiri.

¹² O na viiri tun, nɔona bam ma ja nɔn-dınyı kum ba ja vu soŋo di yazurə. Ba bıcara ma pəni tıga ni yı ba jıgı wıpolo.

Pooli na kaanı Efɛzi nakwa bam yı o banı-ba te tin

¹³ Dıbam ma yagı Pooli, yı dí vu dí zu naboro kum sı dí togi yigə dí da nınyı kum wı dí vu Asosı. Dí ya kı ni daanı sı dí jeeri Pooli Asosı ni mu, o na lagı sı o vu tıga ni tun ɲwaanı.

¹⁴ Dí na ne daanı Asosı ni tun, Pooli laan ma zu naboro kum, yı dí maama togi daanı dí vu dí yı Mitileeni.

¹⁵ Dí ma zıgı daanı dí togi nınyı kum wı dí ke. Tıga ma pıuri, yı dí vu dí togi Kiyı buburu kum dí ke. Tıga daa ma pıuri, dí ma vu dí be dí yı Samosı. Tıga daa ta na pıuri tun, dí ma vu dí yı Miletı.

16 Pooli dɛɛn ya bɔŋɪ sɪ o da Efɛɛzɪ mʊ o kɛ sɪ o yɪ zɪɣɪ da. O ya ba lagɪ sɪ o daanɪ Azi nɪ, bɛŋwaanɪ o lagɪ lɪla mʊ sɪ o na wai, sɪ o vu o yɪ Zeruzalɛm dɪ Pantɪkoti candiə kam ta wʊ yɪ.

17 Dɪbam dɛɛn na wʊ Miletɪ nɪ tɪn, Pooli ma tʊŋɪ nɪ o pa Zezi kɔgɔ kʊm nakwa bam Efɛɛzɪ nɪ o wɪ, ba ba.

18 Ba na tu tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam manɣɪ á ye a dɛɛn na zʊʊɪ abam tee nɪ yɪ a kɪ te maŋa maama, kʊ na zɪɣɪ dɛ dɪlʊ a na sɪŋɪ a ba Azi tɪn.

19 A tʊŋɪ a pa dí Yuutu wʊm dɪ tu-n-tɪtɪ mʊ, a yɪ-na nʊŋɪ, yɪ a na yaara dɪ Zwifə bam na kɪ nɪ daanɪ sɪ ba cɔɣɪ amʊ te tɪn.

20 Abam ta ye nɪ, a wʊ yagɪ sɪ a ta wonɔ kʊlʊ maama na wʊ wanɪ kʊ wəli abam tɪn a brɪ abam. A ma kwaanɪ a brɪ abam Wɛ cɪga kam nɔɔna maama yigə nɪ dɪ á tɪtɪ sam nɪ.

21 A ma tiini a brɪ Zwifə bam dɪ dwi-gɛ tiinə maama sɪ ba ləni ba wʊʊʊ ba sɛ Wɛ, sɪ ba daari ba kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ dí Yuutu Zezi.

22 Lele kʊntʊ a laan maa ve Zeruzalɛm. Kʊ yɪ Wɛ Joro kʊm mʊ fi-nɪ sɪ a vu, yɪ a yəri kʊlʊ na wʊ vu kʊ kɪ amʊ da tɪn.

23 A na ye kʊlʊ tɪn mʊ yɪ sɪ Wɛ Joro kʊm yəni kʊ brɪ amʊ tɪv maama nɪ, nɪ nɔɔna wʊ ja-nɪ ba vɔ yɪ ba kwəri ba bɛɛsɪ-nɪ.

24 A nan na bɔŋɪ te tɪn, a ba pai sɪ a ŋwɪa taa jɪɣɪ nyɔɔɪ ka pa-nɪ. Kʊlʊ na yɪ wo-ŋʊŋʊ tɪn mʊ yɪ sɪ a tʊŋɪ tɪtʊŋa yalʊ dí Yuutu Zezi na kɪ a jɪŋa nɪ sɪ a tʊŋɪ tɪn a ti. Tɪtʊŋa yam kʊntʊ mʊ yɪ sɪ a kwaanɪ a brɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam dɪ Dɪ na kɪ nɔɔna lanyɪranɪ te tɪn.

25 A nan ye ni abam wɔɔwɔɔ daa bá na amɔ, abam nan yi balɔ a na beeri á wɔni a bri abam We paari dim ciga kam tin.

26 Kuntɔ ŋwaani a lagɔ a tiini a kaani abam zɔm de dim ni, ni abam wɔɔ na ge ŋwɔa We tee ni, kɔ daa dai amɔ yigə.

27 Beŋwaani a tɔɔli ciga kalɔ maama na tɔɔi We wɔɔɔŋa tin a bri abam, yi a wɔ sɛgi abam kɔɔkɔɔ.

28 Nan fɔɔi-na á taá nii á titi baŋa ni, didaani kɔɔɔ kɔɔ maama We Joro kum na kwe kɔ ki abam juŋa ni si á taá nii tin. Á taá nii We kɔɔɔ kum baŋa ni, ni nayira na nii ba peeni te tin. We me DI titi bu wɔm jana mɔ DI ma vri DI kɔɔɔ kum si kɔ taa yi DI nyim.

29 A ye ni, a na viiri a daari abam, non-balwaarɔ wú zaŋi ba zɔ abam wɔ ba yaari abam ninɛɛni nywɛnkuri na jaani peeni te tin. Ba bá se si ba yagi abam kɔɔɔ kum yi ba wɔ cɔɔi abam wɔ nɔɔna.

30 Nɔɔna di wú zaŋi abam titi wɔni, ba pipiri We ciga kam ba ganɔ Zezi karabiə bam, ba pa ba ywəri We kwaga ni si ba daari ba tɔɔi-ba.

31 Kuntɔ ŋwaani á fɔɔi á ci á titi. Á taá guli ni amɔ zɔ abam tee ni bina yatɔ, yi a kaani abam maama si á taá tɔɔi We di ciga. Maŋa maama a yəni a ki kuntɔ mɔ wɔa di titi, yi a yi-na nunji zanzan.

32 A laan lagɔ a ki abam We juŋa ni, si á taá tɔɔi DI zaani kwərə kam. Kaá wani ka kwe abam lanyirani, si á laan ba á tɔɔi di balɔ maama na yi We titi nɔɔna tin á na ywəəni DI tee ni.

33 A wɔ jɔŋi sɛbu naa sɛbu-siŋa naa gwaaru

abam wɔlɔwɔlɔ tee nɪ.

³⁴ Abam tɪtɪ ye lanyɪranɪ nɪ, a mɛ a tɪtɪ jɪa mɔ a tɔŋɪ sɪ a dɪ a tɔŋɪ-donnə bam wanɪ dɪ na dɪ nɪ-wɔdiu.

³⁵ A na kɪ kɔlɔ maama abam tee nɪ yɪ a cɛ dɪ tɪtʊŋa kɔntɔ donɪ tɪn, a kɪ a brɪ abam nɪ dɪ maŋɪ sɪ dɪ tɔŋɪ dɪ wəli nabwənə mɔ. Taá guli-na dɪ Yuutu Zezi na tagɪ o wɪ: <Nmɔ na kwe wɔŋo n pa n donɪ, nɪ na wɔpɔlo kɔ dwəni n na jɔŋɪ wɔŋo n donɪ tee nɪ.> »

³⁶ Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, ba maama ma kuni doonə yɪ o loori Wɛ o pa-ba.

³⁷ Ba ma zaŋɪ yɪ ba maama tiini ba keerə. Ba ma kukwəri Pooli lanyɪranɪ.

³⁸ Ba wɔrɔ ma tiini tɪ cɔŋɪ, dɪ o na tagɪ taanu dɪlɔ o brɪ-ba nɪ ba daa bá joori ba na-o tɪn. Ba ma zaŋɪ ba kogil-o ba ja vu naboro kum na wɔ mɛ tɪn ba yag-o.

21

Pooli na ve o yi Zeruzalem te tɪn

¹ Dɪ laan ma banɪ-ba yɪ dɪ daaru dɪ viiri. Dɪ ma kwe dɪ yigə dɪ yɔɔrɪ nɪnɔ kum wɔ dɪ vu dɪ yi Kosi. Tɪga ma pɔɔrɪ, dɪ daa ma yi Rodi. Dɪ ma zɪŋɪ dáanu dɪ vu Patara.

² Dɪ na yi dáanu tɪn, dɪ ma na naboro kɔdonɪ kɔ na lagɪ kɔ vu Fenisi. Dɪ ma vu dɪ zɔ kɔ wɔ sɪ dɪ tɔŋɪ dɪ vu.

³ Dɪ na maa ve tɪn, dɪ ma tɔlɪ dɪ na Sipri. Dɪ ma yagɪ-kɔ dɪ jagwiə nɪ, yɪ dɪ daaru dɪ kɛ. Dɪ ma vu dɪ yi Siiri. Dɪ na yi da tɪn, dɪ ma zɪŋɪ Tiiri nɪ.

Ku yi dɔ́ani mu ba maŋi si ba li naboro kum zila yam.

⁴ Dí ma nuŋi dí vu dí jeeri balu na yi Zezi karabiə tɪn, yi dí ki da yarpe ba tee ni. Dí na wɔra tɪn, Wɛ Joro kum dam ma pa ba ta di Pooli si o yi zaŋi o vu Zeruzalem.

⁵ Da yarpe yam na ke tɪn, dí ma zaŋi dí kwe dí cwəŋə si dí viiri. Zezi nɔɔna bam di ba kaana di ba biə maama ma ja dɪbam ba nuŋi tɪv kum wɔni ba vu si ba yagi. Dí na ve dí yi nɪnɪv kum ni tɪn, dɪbam maama ma kuni doonə tɪga ni dí warɪ Wɛ.

⁶ Dí na warɪ Wɛ dí ti tɪn, dí ma banɪ daani di yi-na, yi dí zɔ naboro kum. Bantu ma joori sɔŋɔ.

⁷ Dí ma zaŋi dí nuŋi Tiiri ni, yi dí tɔli nɪnɪv kum ni dí vu dí yi Tolɛmɪ. Dí na yi da tɪn, mu dí ne Zezi karabiə. Dí ma jɔɔni-ba yi dí ki de didwi ba tee ni.

⁸ Tɪga na puuri tɪn, dí ma zaŋi dí vu dí yi Sezaari. Dí ma vu dí pəni Filipi-ba sɔŋɔ ni. Wɔntɔ mu tɔoli Wɛ kwər-ywəŋə kam, yi o tɔgi o yi nɔɔna barpe balu ba na li Zeruzalem ni tɪn wɔ nɔɔnɔ didwa.

⁹ O maa jɔgi o bukwa bana ba ta wɔ zɔ banna. Bantu yi balu na wat ba ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwe tɪn.

¹⁰ Dí na ki da finfiɪn dɔ́ani kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wɔdon ma nuŋi Zude o ba dɪbam te. O yiri mu Agabusi. O yi Wɛ nijonnu mu.

¹¹ O na tu dɪbam te kɔntɔ tɪn, o ma li Pooli kilə o tɔŋə ni o ma vɔ o titi ne di o jia o ki daani. O laan ma ta o wi: «Mu Wɛ Joro kum na tagi kulɔ tɪn ku wi: Zwifə balu na zɔuri Zeruzalem ni tɪn wó ja kilə kantɔ tu ba vɔ tɪntɔ don, yi ba daari

ba kɪ-o dwi-ge tiinə jɪŋa nɪ.»

¹² Dí na ni kɔntɔ tɪn, dɪbam dɪ balɔ na tɔɔɪ ba wɔra tɪn maa kwaanɪ dí loori Pooli sɪ o yɪ zaŋɪ o vu Zeruzalem.

¹³ O ma ləri o wɪ: «Bɛŋwaanɪ mɔ abam keerə, yɪ á pa a wɔ ɔɔɔɪ? Ba na lagɪ ba vɔ-nɪ Zeruzalem nɪ naa ba na lagɪ ba gɔ-nɪ dɪ, amɔ wó sɛ sɪ a tɪ dí Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ.»

¹⁴ Dí na loor-o taan dí ga tɪn, dí ma yagɪ yɪ dí ta dí wɪ: «Wɛ wó kɪ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ kulɔ tɪn.»

¹⁵ Dí na kɪ da fɪnfɪtɪn da tɪn, dí ma zaŋɪ dí ti dí yigə dí nuŋɪ dí maa ve Zeruzalem.

¹⁶ Zezi karabiə badaara ma zaŋɪ Sezaari nɪ ba kogili dɪbam. Ba ma ja dɪbam ba vu nɔɔnɔ wɔlɔ sɔŋɔ dí na lagɪ dí pəni da tɪn. O yɪrɪ mɔ Mɪnasɔn. O yɪ Sipri tu mɔ o na maŋɪ o yɪ Zezi karabu faŋa faŋa.

Pooli na wɔ Zeruzalem nɪ kɔ kɪ-o te tɪn

¹⁷ Dí na yɪ Zeruzalem tɪn, dí ko-biə bam ma jeeri dɪbam lanyɪranɪ.

¹⁸ Tɪga na pɔvri tɪn, Pooli ma zaŋɪ o tɔɔɪ dɪdaanɪ dɪbam sɪ dí vu dí na Zakɪ. Zezi kɔɔɔ kɔm nakwa bam maama maa tɔɔɪ ba wɔra.

¹⁹ Pooli ma jɔɔnɪ-ba. O ma tɔlɪ kulɔ maama Wɛ na kɪ dwi-ge tiinə bam tee nɪ o tɪtɔŋa yam wɔnɪ tɪn o bri-ba.

²⁰ Ba na ni kulɔ maama o na tagɪ tɪn, ba ma kɪ Wɛ le kɔ ŋwaanɪ. Ba laan ma ta dɪ Pooli ba wɪ: «Dɪbam ko-bu, ni kɔ na yɪ te tɪn. Zwifə bam murrɔ kɔɔɔ kɔɔɔ laan mɔ tu ba sɛ Zezi, yɪ ba ta tɔɔɪ Wɛ ni-doorə yam dɪ ba wɔ maama.

21 Ba ni nɪ nmɔ yəni n brɪ Zwifə balɔ na zɔvri dwi-ge tiinə wɔni tɪn, sɪ ba yaɣi Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na kɪ Moyisi juŋa nɪ tɪn. Ba ni nɪ n tɛ nɔɔna bam kɔntɔ sɪ ba daa yɪ ta goni ba bəkəri, sɪ ba daa yɪ ta tɔɣɪ dɪbam Zwifə bam mɪɔ na yɪ tɛ tɪn.

22 Zwifə balɔ na wɔ yo seeni tɪn wó lwarɪ nɪ nmɔ tuə. Dí nan wó kɪ ta mu?

23 Kɔntɔ, dí nan wó brɪ-m n na wó kɪ tɛ tɪn. Nɔɔna bana wɔ dɪbam tee nɪ ba na goni ba ni dɪ Wɛ.

24 Ba na lagɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kɔm sɪ ba kwɛ ba titɪ dɪ Wɛ, nmɔ maŋɪ sɪ n tɔɣɪ n vu mu, sɪ n daari n ŋwɪ kulɔ na wó pa ba na cwəŋə sɪ ba fa ba yuni tɪn. N na kɪ kɔntɔ, nɔɔna bam maama wó lwarɪ nɪ ba na tɛ kulɔ ba pa nmɔ tɪn dai cɪga. Ba nan wó lwarɪ nɪ nmɔ titɪ tɔɣɪ Wɛ cullu tɪm na brɪ tɛ tɪn mu.

25 Kɔ daari dwi-ge tiinə balɔ na tu ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi tɪn, dɪbam maŋɪ dí pɔpɔni tɔno dí pa-ba yɪ dí ta kulɔ dí na bɔŋɪ tɪn. Dɪbam tagɪ-ba sɪ ba yɪ zaŋɪ ba di wɔdiu kulɔ nɔɔna na mɛ ba kaani jwənə tɪn, naa ba di jana, naa ba di varɪm wɔlɔ ba na jujugi ba gɔ tɪn, yɪ dí ta dɪ ba sɪ ba yɪ cɔɣɪ ba titɪ dɪ kaana, sɪ kaana dɪ yɪ cɔɣɪ ba titɪ dɪ baara.»

26 Ba na tagɪ kɔntɔ tɪn, Pooli ma sɛ ba taanu dɪm. Tɪga na pɔvri tɪn, o ma ja nɔɔna bam o vu sɪ o tɔɣɪ o kwɛ o titɪ dɪ Wɛ. O ma daari o zɔ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔ, sɪ o ta o brɪ ka yigə tiinə bam da yalɔ ni na daari sɪ nɔɔna bam kwɛ ba titɪ dɪ Wɛ ba ti tɪn, sɪ ba laan ja ba wəənu tɪm ba ja ba, sɪ ba ma kaani Baŋa-Wɛ ba pa ba dɪdɔa dɪdɔa.

27 Da yarpe yam ni na daari fiɩn si ya ti tɩn, Zwifə badaara ma na Pooli Wε-di-kamunu kum wɔni. Bantu nuŋi Azi tiɩ kodonɩ mu. Ba ma pa non-kɔgɔ kum maama na wɔra tɩn bana zaŋi di Pooli. Ba ma ja-o,

28 yi ba tɔɔli ba te ba wɩ: «Yisɩrayeli tiinə-ba, ba zəni-na dɩbam! Nɔɔnu wɔntu mu yi wɔlu na tɔli je maama o bri nɔɔna maama si ba yi taa niŋi dɩbam Yisɩrayeli tiinə, si ba yi taa se Wε cullu tiɩ dɩbam na tɔgi tɩn, si ba pa Wε-di-kamunu kuntu di ji kafe. Ku wəli da, o jaani dwi-ge tiinə badonnə mu o ba o zu dɩbam Wε-digə kam wɔ, o pa ba digiru cɔgi jɔgə kalu na yi Wε nyɩm tɩn.»

29 Ba deen tagi kuntu don, beŋwaani ba ya ne Trofim di Pooli na tɔgi daani tiɩ kum wɔni, yi o yi dwi-ge tu na nuŋi Efɛzi tɩn. Ba deen buŋi ni nɔɔnu wɔm kuntu mu Pooli jaani o zu Wε-di-kamunu kum wɔ.

30 Vuvugə ma zaŋi tiɩ kum maama wɔni. Non-kɔgɔ ma duri ku vu jɔgə kam. Ba laan ma ja Pooli ba tuur-o ba ja nuŋi Wε-di-kamunu kum wɔni, yi ba daari ba pi ka niə yam maama.

31 Non-kɔgɔ kum maa kwaana si ba gu Pooli. Rom pamaŋna bam didɛru wɔm ma ni nu Zeruzalem tiɩ kum maama vugimi.

32 O na ni kuntu tɩn, o ma li pamaŋna bam di ba yigə tiinə badaara, yi ba duri lila ba vu ba yi kɔgɔ kum na wɔ me tɩn. Nɔɔna bam na ne-o di o pamaŋna bam kuntu tɩn, ba ma yagi Pooli magɩm.

33 Didɛru wɔm ma vu o twe Pooli te, yi o pa ba ja-o. O ma pa ba kwe capɔnu tɩle ba ma vɔ-

o. O ma daari o bwe si o lwarɩ nɔɔnɩ wɔm na yi wɔlɩ tɩn, di o na ki kɔlɩ tɩn.

³⁴ O na bwe kuntu tɩn, nɔɔna badaara ma kaasa kɔgɔ kum wɔnɩ yi ba te n ni n ni. Sɔɔ kum na daga kuntu tɩn, ku ma pa didɛɛrɩ wɔm wari si o lwarɩ kɔlɩ na ki cɩga cɩga tɩn. Kuntu ŋwaanɩ o ma pa o nɔɔna bam ni, si ba ja Pooli ba vu ba pamaŋna bam piina digə kam.

³⁵ Ba na jaan-o ba yi natənə yam diinim jəgə tɩn, pamaŋna bam kwe-o mu ba zɩŋɩ, beŋwaanɩ nɔn-kɔgɔ kum yiə tiini ya sunɩ o baŋa ni.

³⁶ Nɔɔna bam maama ma pɛ ba pu o kwaga, yi ba kaasi ba te ba wɩ: «Gu-o-na!»

³⁷ Pamaŋna bam na lagɩ ba ja Pooli ba zu ba piina digə kam tɩn, o ma ta di ba didɛɛrɩ wɔm o wɩ: «Nmɩ wɔ pa-nɩ cwəŋə si a ta taanɩ a bri-m na?»

Didɛɛrɩ wɔm na ni kuntu tɩn, o ma bwe Pooli o wɩ: «Nmɩ ki ta mu n ni Greki tiinə taanɩ?»

³⁸ Ku na yi kuntu, nmɩ dai Ezipi tu wɔlɩ dɛɛn na pɛ nɔɔna vɩn ba tɩv kum yigə tiinə ni yi o daari o li nɔɔna murr-tɩna (4.000) balɩ na yi jara-kərə o ja vu kagva wɔnɩ tɩn na?»

³⁹ Pooli ma ləri o wɩ: «Aye. Amɩ yi Zwifu mu. Ba lɔgɩ amɩ Silisi tɩv Tarɩsɩ ni mu. A yi tu-kamunu kum kuntu nɔn-bu mu. A loori-m si n pa-nɩ cwəŋə si a ŋɔɔnɩ di nɔn-kɔgɔ kum.»

⁴⁰ Didɛɛrɩ wɔm ma sɛ. Pooli ma zanɩ o zɩgɩ natənə yam baŋa ni. O ma zəŋɩ o jɩŋa kɔgɔ kum baŋa ni. Ba maama ma cəgi sɔɔ. O ma ŋɔɔnɩ di ba di ba tɩtɩ Zwifə taanɩ dɩm.

22

*Pooli na ŋɔɔni sɪ o ma jonji o titi te tin
(Tɪtʊŋa Tɔnɔ 9:1-19, 26:9-18)*

¹ O ma ta o wɪ: «A kwə-ba dɪ a ko-biə-ba, á fɔŋɪ á cəŋi sɪ a tɔlɪ kɔ na yɪ te tin a brɪ abam.»

² Zwifə bam na lwarɪ nɪ o ŋɔɔni ba titi dwi taanɪ mɔ tin, ba ma fɔŋɪ ba cəŋi sɔɔ.

³ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ yɪ Zwifu mɔ. Ba lɔŋɪ-nɪ Silisi tɪv Tarɪsɪ nɪ mɔ. Kɔ nan yɪ Zeruzalem yɔ mɔ a kɪ nɔɔnɔ. Gamaliyeli mɔ brɪ amɔ dɪbam nabaara cullu tɪm na yɪ te tin cɪga cɪga. A dɛɛn cɛ lanyɪranɪ a kwe a titi a pa Wɛ nɪnɛɛnɪ abam zɪm dɪ na kɪ te tin mɔ.

⁴ A dɛɛn yaarɪ balɔ na sɛ ba toŋɪ Zezi cwəŋə kam tin, yɪ a daari a pa ba ɡɔ badaara. A maa yəni a jaanɪ baara dɪ kaana a kɪ pɪna digə nɪ.

⁵ Dɪbam kaanɪm yuutu wɔm dɪdaanɪ dɪ nakwa kɔŋɔ kɔm maama wó wanɪ ba ta nɪ kɔ yɪ cɪga. Maŋa kadoŋ nɪ a ve bantɔ te mɔ a jonji twaanɔ tɪv a na wó kwe a brɪ Zwifə balɔ na wɔ Damasɪ nɪ tin, sɪ ba pa-nɪ cwəŋə sɪ a ja balɔ na toŋɪ Zezi cwəŋə kam tin, a vɔ-ba a ja a ba Zeruzalem sɪ ba na cam.

⁶ A na maa ve yɪ a daari fɪn sɪ a yɪ Damasɪ tin, kɔ na maŋɪ dɪ wɪa titarɪ nɪ tin, mɔ pooni dɛ dɪ nuŋi weyuu nɪ dɪ ba dɪ pɪpɪlɪ dɪ kaagɪ-nɪ.

⁷ A ma tɔ tɪga nɪ, yɪ a ni kwərə na bəŋi-nɪ ka wɪ: <Sooli, Sooli! Bɛŋwaanɪ mɔ yɪ n jɪŋɪ amɔ n bɛɛsɪ kɔntɔ?>

⁸ A ma bwe a wɪ: <A tu, nmɔ yɪ wɔɔ mɔ?>

O ma ləri o wɪ: <Amɔ yɪ Zezi mɔ, Nazaretɪ tu wɔlɔ nmɔ na jɪŋɪ n bɛɛsɪ tin.>

⁹ Nɔɔna balu na togi di amu tun ma na pooni dum, yi ba wu ni wulu kwɛrɛ na ŋɔɔni di amu tun.

¹⁰ A laan ma bwe a wi: <A tu, bɛɛ mu a nan wɔ ki?>

Dí Yuutu wum ma lɛri-ni o wi: <Zaŋi n vu n zu Damasi, si daani mu ba laan wɔ bri-m kulu maama We na pe ni si n ki tun.>

¹¹ A ma zaŋi weeni, yi a yiɛ daa ba nai, pooni dum na tiini di pɔpɔli-ya tun ŋwaani. Kuntu, balu na togi di amu tun ma ja a juɔa ba vani-ni ba ja zu Damasi tu kum wu.

¹² Nɔɔnu wodon maa wura, o yiri mu Ananiya. O maa nigɛ We lanyirani, yi o togi dibam Zwifɛ bam cullu tum. Zwifɛ balu maama na zuuri Damasi ni tin maa te o taani ba wi, o yi nɔn-ŋum.

¹³ O laan ma ba o zigɛ amu tee ni yi o wi: <A ko-bu Sooli, joori n ta n nai!> O na tagɛ kuntu tun, bidwi baɔa ni mu a yiɛ yam puri yi a na o yibiyɛ.

¹⁴ O ma ta o wi: <Dibam nabaara Baɔa-We mu li nmu si n lwarɛ Dɛ wɔbuɔa na lagɛ kulu tun, si n daari n na Wu-pɔɔo Tu wum si n ni o na ŋɔɔni di o titi kwɛrɛ.>

¹⁵ Bɛɔwaani nmu wɔ ta n yi o maana tu si n bri nɔɔna bam maama o cigɛ kam, si n ta n bri-ba nmu na ne kulu yi n daari n ni te tun.

¹⁶ Nmu nan wu maɔi si n da n daani. Zaŋi si n loori We dí Yuutu wum yiri ŋwaani, si n daari n pa ba miisi-m na wuni, si We wɔ yagi n lwarim Dɛ ma ce-m.>

¹⁷ Kuntu na ke tun, a laan ma joori a vu Zeruzalem. A ma vu We-di-kamunu kum wu a

wɔra a warɪ Wɛ. A na wɔra tɪn, Wɛ ma pa a na wo-kɪnkagɪlɪ nɪ dɪndwɪa te.

18 A ma na dí Yuutu wɔm yɪ o ŋɔɔnɪ dɪ amɔ o wɪ: <Zaŋɪ n kɪ lɪla n durɪ n nuŋɪ Zeruzalem nɪ, beŋwaanɪ tɪv kɔm nɔɔna bam bá sɛ kɔlɔ nmɔ na wó ta amɔ ŋwaanɪ tɪn.>

19 A ma ləri a wɪ: <A yuutu, nɔɔna bam ye lanyɪranɪ nɪ amɔ dɛɛn yəni a tɔlɪ Zwifə bam Wɛ-di sɪm, yɪ a jaanɪ nɔɔna balɔ na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ nmɔ tɪn a pa ba pɪ-ba, yɪ ba daarɪ ba magɪ-ba.>

20 Kɔ daarɪ maŋa kalɔ ba na gɔ Etiyentɪ wɔlɔ na yɪ nmɔ maana tu o brɪ nmɔ cɪga kam tɪn, a tɪtɪ wɔra yɪ a sɛ nɪ kɔ maŋɪ sɪ ba gɔ-o. Amɔ dɛɛn mɔ zɪgɪ a nii ba gwaarɔ tɪm ba na lɪ ba tɪŋɪ sɪ ba daarɪ ba dɔl-o ba gɔ tɪn.>

21 Dí Yuutu wɔm laan ma ta dɪ amɔ o wɪ: <Nan ve, sɪ amɔ wó tɔŋɪ-m yigə yigə sɪ n vu dwi-gɛ tiinə bam te.> »

22 Pooli na ŋɔɔnɪ te maama tɪn, nɔɔna bam ya cɪm mɔ yɪ ba cəg-o. O nan na tagɪ dwi-gɛ tiinə bam taanɪ o wəli da tɪn, ba laan ma zaŋɪ ba kaasɪ dɪ kwər-dɛ ba wɪ: «Ti-na o mɔmwe! Kɔ wɔ maŋɪ sɪ o taa ŋwɪ!»

23 Ba maa nanɪ baarɪ yɪ ba vuvugə ba gwaarɔ weɛnɪ, yɪ ba mɔɔnɪ fogo ba caara.

24 Pamaŋna bam dɪdɛɛrɔ wɔm na nɛ kɔlɔ na kɪ tɪn, o ma pa o nɔɔna bam ni sɪ ba ja Pooli ba zɔ ba pɪuna digə kam. O ma ta dɪ ba sɪ ba mag-o dɪ balaara, sɪ o ta o pa ba lwarɪ o na kɪ kɔlɔ yɪ Zwifə bam nanɪ baarɪ o baŋa nɪ tɪn.

25 Ba na vɔg-o ba ti sɪ ba daarɪ ba mag-o tɪn, Pooli ma ta dɪ pamaŋna bam yigə tu wɔlɔ na zɪgɪ da tɪn o wɪ: «Abam jɪgɪ cwəŋə sɪ á ja Rom

tɪv jɪŋa nɔɔnʊ á magɪ, yɪ ba ta wʊ bwe-o ba nii o na cɔɔɪ kʊlʊ tɪn na?»

²⁶ Pamaŋna yigə tu wʊm na ni kʊntʊ tɪn, o ma vu o ta dɪ o dɪdɛɛrʊ wʊm o wɪ: «Nmʊ nan lagi n kɪ ta mʊ? Nɔɔnʊ wʊm yɪ Rom tɪv jɪŋa nɔɔnʊ mʊ.»

²⁷ Dɪdɛɛrʊ wʊm ma vu Pooli te o bwe-o o wɪ: «Nmʊ yɪ Rom tɪv kʊm jɪŋa nɔɔnʊ mʊ na? Sɪ n ta n brɪ-nɪ.»

Pooli ma ləri o wɪ: «Eɛn, a yɪ Rom tɪv kʊm jɪŋa nɔɔnʊ mʊ.»

²⁸ Dɪdɛɛrʊ wʊm ma ta o wɪ: «Amʊ ŋwɪ sɛbu-fɔrɔ mʊ yɪ a daari a ji Rom tɪv kʊm jɪŋa nɔɔnʊ.» Pooli ma lər-o o wɪ: «A nan maŋɪ a yɪ Rom tɪv kʊm jɪŋa nɔɔnʊ a lʊra maŋa nɪ mʊ.»

²⁹ Nɔɔna balʊ ya na zɪɔɪ sɪ ba mag-o sɪ o ŋɔɔnɪ tɪn na ni kʊntʊ tɪn, ba ma kwe o yɪra ba yagɪ lɪla. Dɪdɛɛrʊ wʊm dɪ na lwarɪ nɪ Pooli yɪ Rom tɪv kʊm jɪŋa nɔɔnʊ tɪn, fʊʊnɪ ma ja-o dɪ o na pɛ ba vɔ-o dɪ capɔnnʊ tɪn.

Pooli na zɪɔɪ nakwa bam yigə nɪ te tɪn

³⁰ Dɪdɛɛrʊ wʊm dɛɛn maa lagi sɪ o lwarɪ kʊlʊ na kɪ yɪ Zwifə bam sanɪ Pooli tɪn. Tɪga na pʊʊrɪ tɪn, o ma pa ba bwəli Pooli ba yagɪ. O ma daari o pa ni sɪ Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba sariya-dirə nakwa bam maama jeeri daanɪ. O laan ma ja Pooli o vu o pa o zɪɔɪ ba yigə nɪ.

23

¹ Pooli ma nii sariya-dirə nakwa bam seeni yɪ o wɪ: «A ko-biə-ba, kʊlʊ maama a na kɪ a ŋwɪa wʊnɪ sɪ kʊ ba kʊ yɪ zɪm tɪn, fʊʊnɪ təri a bɪcarɪ nɪ, yɪ Wɛ dɪ ye kʊ ni nɪ.»

² Zwifə bam kaanım yuutu wɔm o yırı na yı Ananiya tın na ni Pooli na tagı kulɔ tın, o ma ta dı balɔ na zıgı Pooli tee nı tın sı ba frı o ni nı.

³ Pooli ma ləri Ananiya o wı: «Wε wɔ magı nmɔ tıtı mɔ. Nmɔ nyı dı kəbrə kalɔ nɔɔna na fɔgı tın mɔ. Nmɔ yı wɔlɔ na je sı n di amɔ taanı sı kɔ tɔgı Zwifə bam cullu tım mɔ, yı nmɔ tıtı mɔ cɔgı-tı dı n na pε ni sı ba magı amɔ tın.»

⁴ Nɔɔna balɔ na zıgı Pooli tee nı tın ma ta dıd-o ba wı: «Nmɔ jıgı Wε kaanım yuutu wɔm mɔ n twıa!»

⁵ Pooli ma ləri-ba o wı: «A ko-biə-ba, a maŋı a yəri nı o yı kaanım yuutu mɔ. Kɔ pɔpɔnı Wε tɔnɔ kım wɔnı kɔ wı, n yı zanı n ɲɔɔnı n cɔgı dı wɔlɔ na yı abam yuutu tın.»

⁶ Pooli na lwarı nı kɔgɔ kım nɔɔna badaara yı Sadusıan tiinə yı badaara dı yı Farızıan tiinə tın, o laan ma ɲɔɔnı baŋa baŋa dı kwər-dıa ba kɔgɔ kım wɔnı o wı: «A ko-biə-ba, amɔ yı Farızıan tu mɔ yı a kwəri a yı Farızıan tiinə bu. Ba zım sanı amɔ sı ba di a taanı, dı a na jıgı tına nı twa wɔ joori ba bi ba yagı tɔbı tın ɲwaanı mɔ.»

⁷ O na tagı kontɔ o ti tın, Farızıan tiinə bam dı Sadusıan tiinə bam ma sıŋı ba wɔra ba magı kantɔgɔ daanı. Ba kɔgɔ kım ma pɔɔrı bile.

⁸ Sadusıan tiinə bam maa brı nı twa biim tərə, yı ba tε nı malesı dı cirə dı tərə. Kɔ daarı Farızıan tiinə bam maa brı nı tıntɔ maama wɔra.

⁹ Ba maama maa kı sɔɔ kɔ tiini kɔ ja gaalı. Wε cullu karanyına tiinə badaara na nuŋı Farızıan kɔgɔ kım wɔnı tın ma zanı weeni ba twanı dı dam ba wı: «Dıbam wɔ nε kulɔ nɔɔnɔ wɔntɔ na

cɔgi tɪn. De don ku wat ku yi ciru naa maleka mu sɪni ka ŋɔni did-o.»

¹⁰ Ba kantɔgɔ kum na tiini ku daga tɪn, ku ma pa fɔni zu pamaɲna bam didɛɛrɔ wɔm, o ya buɲi si ba ga wó ja Pooli ba vani ba tɔri mu. O ma pa ni si o pamaɲna bam zu kɔgɔ kum wɔ ba ja Pooli ba ja nuɲi, si ba daari ba ja-o ba joori ba vu ba piina digɛ kam.

¹¹ De dim kuntu titi ni, dí Yuutu wɔm ma ba o zigɪ Pooli tee ni yi o ta did-o o wɪ: «Ta n jigi baari, beɲwaanɪ nmɔ na pɛ amɔ maana n bri amɔ cɪga kam Zeruzalem tiinɛ tee ni te tɪn, nmɔ nan daa n ta maɲi si n bri a cɪga kam kuntu mu Rom tiinɛ tee ni di.»

Ba na kwaanɪ si ba gv Pooli te tɪn

¹² Tiga na puuri tɪn, Zwifɛ badaara ma la ba ki ni daani. Ba ma du di Wɛ ni ba daa bá di wɔdiu naa ba nyɔ kulukulɔ, si ku taa ve maɲa kalɔ ba na wó gv Pooli tɪn.

¹³ Nɔɔna balɔ na ki ni daani kuntu tɪn dwe nɔɔna finna.

¹⁴ Ba laan ma zanɪ ba vu ba kaanum yigɛ tiinɛ bam di ba nakwa bam te ba ta ba wɪ: «Dɪbam maama ki ni daani mu yi dí du di Wɛ dí wɪ, dí daa bá di kulukulɔ si ku taa ve maɲa kalɔ dí na wó gv Pooli tɪn.

¹⁵ Ku laan daari si abam di sarɪya-dirɛ nakwa bam maama mu tɔɲi ni pamaɲna didɛɛrɔ wɔm tee ni, si ba ja Pooli ba nuɲi ba ba pa abam. Abam wó ki si ku taa nyɪ ninɛɛni á lagɪ si á fɔgi á ni o taani dim woɲo mu te. Ku daari dɪbam wó vu dí ti dí yigɛ, si dí gv-o cwɛɲɛ ni yi o daa ta wɔ yi abam te.»

16 Pooli nakɔ bu dɛɛn ma ni kɛm dɪm kɔntu ŋwa. O ma zanɪ o vu o zu pamaŋna bam pɪna digɛ kam o ta o brɪ Pooli.

17 Pooli na ni kɔntu tɪn, o ma bɛŋi pamaŋna bam yigɛ tu didba sɪ o ba. O ma ta did-o o wɪ: «Ja nɔn-dɔŋɔ kɔntu n vu didɛɛrɔ wɔm te, sɪ o jɪgɪ taanɪ mu sɪ o ta did-o.»

18 Pamaŋna bam yigɛ tu wɔm ma tɔgɪ o yigɛ o ja-o o vu didɛɛrɔ wɔm te. O ma ta o wɪ: «Pooli wɔlɔ na wɔ pɪna digɛ nɪ tɪn mu bɛŋi amɔ o ta o wɪ, a ja nɔn-dɔŋɔ kɔntu a ba nmɔ te, sɪ o jɪgɪ taanɪ mu sɪ o ta o brɪ-m.»

19 Didɛɛrɔ wɔm ma ja o jɪŋa o van-o o ja nunɪ daa. O ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ jɪgɪ bɛɛn n lagɪ n ta n brɪ amɔ?»

20 O ma ta o wɪ: «Zwifɛ bam mu kɪ ni daanɪ sɪ ba jwa tɔŋɪ ni nmɔ tee nɪ, sɪ n ja Pooli n vu ba sariya-dirɛ nakwa bam te, sɪ kv taa nyɪ nɪnɛɛnɪ ba lagɪ sɪ ba fɔgɪ ba ni o taanɪ dɪm mu te.

21 Nan yɪ zanɪ n sɛ ba ni, bɛŋwaanɪ ba dwe nɔɔna fiinna ba na lagɪ ba sɛgɪ ba tɪtɪ cwɛŋɛ nɪ sɪ ba taa cɛg-o. Ba maama nan dugɪ dɪ Wɛ mu ba wɪ, ba bá di naa ba nyɔ kulɔkulɔ sɪ kv taa ve maŋa kalɔ ba na wɔ gu Pooli tɪn. Ba nan ti ba yigɛ, yɪ ba laan cɛgɪ sɪ nmɔ na sɛ ba ni dɪm mu, sɪ ba kɪ kɔntu.»

22 Didɛɛrɔ wɔm na ni kɔntu tɪn, o ma ta did-o o wɪ: «Yɪ zanɪ n ta n brɪ nɔɔn-nɔɔnɔ nɪ n tu n ta kɛm dɪm kɔntu dɪ amɔ.» O ma daanɪ o pa nɔn-dɔŋɔ kɔm viiri.

23 Didɛɛrɔ wɔm laan ma bɛŋi o yigɛ tiinɛ bale o ta dɪ ba o wɪ: «Lɪ-na pamaŋna biɛ-yale (200) sɪ ba vu Sezaari, didaanɪ sise diinɛ fusɪrpe (70)

dɪ cɪcwə dɔlɪna biə-yale (200). Á maŋɪ sɪ á tɪ á yigə sɪ á nuŋɪ kɔ maŋɪ dɪ luu nuɔɔ titɪ nɪ.

²⁴ Lɪ-na sise á pa Pooli sɪ o dɪ, sɪ o wantɪ o vu o yɪ ɔvɪrma tu Felisi te dɪ yazurə.»

²⁵ Dɪdɛɛrɔ wɔm laan ma pɔpɔnɪ tɔno o wɪ:

²⁶ «Amɔ Kloodi Lizɪa mɔ pɔpɔnɪ tɔno kɔntɔ a pa nmɔ Felisi wɔlɔ na yɪ dɪbam ɔvɪrma tu yɪ n nɪi dɪbam lanyɪranɪ tɪn. A jɔɔnɪ nmɔ.

²⁷ Zwifə badonnə mɔ jaanɪ nɔɔnɔ wɔntɔ, yɪ ba kwaanɪ sɪ ba ɔv-o. Amɔ nan lwarɪ nɪ o yɪ Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ mɔ. Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ amɔ dɪ a pamaŋna bam ma vu dɪ jɔŋ-o dɪ yagɪ.

²⁸ A ya lagɪ sɪ a lwarɪ wɔŋo kulɔ ŋwaanɪ ba na jaan-o ba ba ba saŋɪ tɪn mɔ. Mɔ kɔ kuri a jaan-o a vu a zɪɪ ba sariya-dirə nakwa bam yigə nɪ.

²⁹ A ma lwarɪ nɪ ba saŋ-o ba titɪ cullu tɪm ŋwaanɪ mɔ. Kulɔkulɔ nan tərə kɔ na brɪ nɪ ba maŋɪ sɪ ba ɔv-o naa ba pɪ-o.

³⁰ Nɔɔnɔ nan mɔ tagɪ o brɪ-nɪ, nɪ Zwifə badaara mɔ kɪ nɪ daanɪ sɪ ba ɔv nɔɔnɔ wɔm. Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a tɔŋ-o nmɔ tee nɪ. A ma ta dɪ balɔ na saŋ-o tɪn, nɪ ba ba nmɔ te ba ta kulɔ o na kɪ tɪn.»

³¹ Pamaŋna bam laan ma zaŋɪ ba ja Pooli ba nuŋɪ nɪ ba na pɛ-ba nɪ sɪ ba kɪ te tɪn. Ba ma ja-o titɪ dɪm kɔntɔ ba vu ba yɪ Antipatrɪsi.

³² Tɪga na pɔvɪrɪ tɪn, pamaŋna balɔ na ve tɪga nɪ tɪn ma zɪɪ dáanɪ ba joorɪ ba vu ba jəgə kam. Ba ma daari sise diinə bam yɪranɪ mɔ sɪ ba tɔɪ dɪ Pooli ba vu.

³³ Ba ma ja-o ba vu ba yi Sezaari. Ba na yi da tun, ba ma kwe tɔno kum ba pa gʊvirma tu wʊm yi ba ki Pooli o juna ni.

³⁴ O ma karimi tɔno kum, yi o daari o bwe Pooli o wi, tɩv kɔɔ mu o nunji? O na lwarɩ ni o nunji Silisi tun,

³⁵ o ma ta o wi: «Nmɔ saŋina bam na tuə, aá bwe nmɔ taani dɩm a nii.» O ma daari o pa ni o wi, ba ja Pooli ba vu sɔŋɔ kulɔ Pɛ Erɔdɩ dɛɛn na lɔgi tun ba pi-o da si ba taa yir-o.

24

Felisi na bwe Pooli taani te tin

¹ Da yanu na ke tun, Zwifə bam kaanum yuutu Ananiya laan ma ba didaani nakwa badaara, di bitar-yeenu wɔɔɔ na yi ba zannu tun o yiri mu Tetuli. Ba ma vu ba jəni gʊvirma tu wʊm yigə ni, si ba tɩli kulɔ Pooli na ki tun ba bri-o.

² Ba ma bəŋi Pooli si o ba. Tetuli laan ma puli si o ŋɔɔni taani dɩm. O ma tɩli o wi: «Dɩbam yuutu Felisi, dɩbam maama ye ni nmɔ ŋwaani mu dɩbam lɔgɔ kum jigi ywəəni di yazurə. Nmɔ na jigi dɩbam te tin mu pɛ dɩbam lɔgɔ kum fɔgi ku ve yigə.

³ Nmɔ na ki kulɔ maŋa maama naa je di je n pa dɩbam tun, di ki nmɔ le zanzan ku ŋwaani.

⁴ A nan ba lagi si a ŋɔɔni zanzan si ku yaari nmɔ. A nan loori-m si n cəgi dɩbam na jigi kulɔ finfin si di ta tun.

⁵ Dɩbam maani ni nɔɔnu wɔntu jigi nakɔɔri zanzan. O yəni o pa Zwifə bam magi kantɔgɔ yi ba pɔɔri daani lɔgɔ baŋa je maama ni. O maa kwəri o yi Nazareti tiinə vwan kara kam yigə tu.

⁶ O ya ma tiini o kwaanɩ sɩ o cɔgɩ dɩbam Wɛ-di-kamunu kum cullu tum. Dɩbam ma ja-o. [Dí ya maa lagɩ sɩ dí ma dɩbam Zwifə bam cullu tum mu dí di o taanɩ.

⁷ Pamaṅna bam dɩdɛɛɾɩ Lizɩa laan ma ba o vrɩ-o dɩ dam dɩbam jɩa nɩ.

⁸ O ma pa ni nɩ balɩ na saṅɩ Pooli tɩn ba nmu te.] Nmu nan na bwe-o taanɩ, nmu titɩ laan wó lwarɩ kulɩ o na kɩ yɩ dí saṅ-o tɩn.»

⁹ Tɛtuli na tagɩ kuntu tɩn, Zwifə bam ma pu o kwaga ba wɩ, o na tagɩ kulɩ maama tɩn yɩ cɩga mu.

¹⁰ Gɔvɩrma tu wum laan ma yɩgɩsɩ o jɩṅa sɩ Pooli dɩ daa tulɩ o kwəɾə. Pooli ma ta o wɩ: «Amu ye nɩ nmu te lɔgɩ kuntu yɩ n yɩ sarɩya-diru bɩna zanzan na kɛ. Kuntu ṅwaanɩ a jɩgɩ wɔpolo sɩ a zɩgɩ nmu yɩgə nɩ a ṅɔɔnɩ a jonɩ a titɩ.

¹¹ Nmu titɩ nan wó wanɩ n lwarɩ nɩ a na ve Zeruzalem sɩ a zuli Wɛ tɩn, ku ta wɩ dwəni da fugə-yale zɩm dɛ dɩm nɩ.

¹² Zwifə bam na nɛ amu Wɛ-di-kamunu kum nɩ tɩn, a ba wɩra a magɩ kantɔgɔ didaanɩ nɔɔn-nɔɔnɩ. Ba nan wɩ nɛ nɩ a pɛ vuvugə zɩ nɔɔna titari nɩ. Ku na yɩ dɩbam Zwifə bam Wɛ-di sɩm wɩnɩ naa je dɩ je tɩv kum wɩnɩ, ba wɩ nɛ nɩ a kɩ kuntu doṅ.

¹³ Wəənu tɩv ba na wɩ a kɩ tɩn, ba bá wanɩ ba brɩ nɩ tɩ yɩ cɩga.

¹⁴ A nan na wó ta kulɩ dɩ nmu nɩ ku yɩ cɩga tɩn mu tintɩ: A zuli Wɛ dɩv na yɩ dɩbam nabaara Wɛ tɩn mu, yɩ a tɔgɩ Wɛ cwə-dɩṅa kalɩ nɔɔna bantɩ na tɛ ba wɩ ka yɩ vwan tɩn. A nan sɛ a tɔgɩ wəənu tɩv maama na pɔpɔnɩ Wɛ cullu tɔno

kum wɔni di faŋa faŋa We nijonɔnə bam twaanu tum wɔni tin.

¹⁵ A nan jigi tɔna We tee ni, ni nɔɔna bantɔ di na jigi tɔna te, ni twa maama wɔ joori ba bi ba yagi tɔni, ku na yi nɔn-ɔɔna di nɔn-balwaarɔ maama.

¹⁶ Kuntɔ ɔwaaɔ mu a tiini a kwaana, si a ki kulɔ maama na lana We di nabiinə tee ni tin, yi fɔni tɔri a bicari ni.

¹⁷ A dɛen ya tɔri Zeruzalem ni bina zanzan na ke tin, yi a laan joori a ba. A jaani sɛbu pɛera mu a ba si a pa a tɔv kum yinigə tiinə, yi a daari a jigi pɛera si a ma kaani Baŋa-We.

¹⁸ A na wɔra a ki kuntɔ tin, Zwifə bam ma ba ba na amɔ We-di-kamunu kum wɔni. Ba na ne-ni kuntɔ tin, di amɔ maɔi a kwe a titi di We a ti. Nɔn-kɔgɔ di maa tɔri a tee ni. Vuvugə di nan tɔrə.

¹⁹ Ku daari Zwifə badaara na nunji Azi tɔni diɔm wɔni tin dɛen mu tɔgi ba wɔra. Bantɔ ya na jigi wɔɔo di amɔ, bantɔ mu ya maɔi si ba ba ba zigi nmu yigə ni si ba ta kulɔ a na cɔgi tin.

²⁰ Ba nan na tɔrə tin, pa nɔɔna bantɔ na zigi yo seeni tin ta ba na ne kulɔ amɔ na ki a cɔgi, maɔa kalɔ a na zigi Zwifə sarɔya-dirə nakwa bam yigə ni a ɔɔni tin.

²¹ Ba wɔ ne kulɔ a na cɔgi tin, ku na dai wɔɔo didɔva yirani mu a taga. A na zigi ba wɔni tin, a ya tagi di kwɛr-dia a wɔ: <Abam zɔm nan jigi amɔ taani mu á di, a na se ni twa wɔ joori ba bi ba yagi tɔni tin ɔwaaɔ.> »

²² Pooli na tagi kuntɔ o ti tin, Felisi ma pa ba tiɔi taani diɔm. Wɔm titi dɛen maɔi o ye We cwə-dɔɔa kam cɔga na yi te tin. O ma ta o wɔ:

«Pamaŋna bam dɪdɛɛɾv Lizia na tuə, a laan wó di abam taanu dɪm a ti.»

²³ O ma pa pamaŋna bam yigə tu wɔm ni sɪ o ja Pooli o vu o taa yɪr-o, sɪ o daari o pa-o pwələ sɪ o cillonə taa wat ba zən-o dɪ kulv o na lagɪ tɪn.

²⁴ Da finftɪn na kɛ tɪn, Felisi ma tɔgɪ dɪ o kaanu Drusili o ba. Wɔntv yɪ Zwifu mv. Felisi ma pa ba bəŋi Pooli sɪ o ba. Ba ma cəgi Pooli na wɔra o tɛ Zezi Krisi cwəŋə kam na yɪ te yɪ nɔɔna kɪ ba wɔ-dɪdva dɪ Zezi tɪn.

²⁵ Pooli ma daari o wɔra o tɛ kəm-laarv tɔgɪm taanu, dɪ nɔɔna na maŋɪ sɪ ba ja ba tɪtɪ te tɪn. O ta ma ta o brɪ-ba Wɛ na wó ba Dɪ di nɔɔna sarɪya te tɪn. Pooli na wɔra o tɛ kɔntv donɪ tɪn, fɔvɔni ma zv Felisi. O ma ta o wɪ: «Kv maŋɪ. Nan ve sɪ maŋa kalv a na lagɪ-m tɪn, a laan wó bəŋi-m.»

²⁶ O dɛɛn ya bɔŋɪ nɪ Pooli wó ma səbu mv o loor-o sɪ o yag-o. Kɔntv ŋwaanɪ mv o yəni o bə-o maŋa maama o ŋɔɔnɪ dɪd-o.

²⁷ Bɪna yale ma ba ya yi. Nɔɔnv wɔdonɪ ma ba o ləni Felisi yuu nɪ sɪ o taa yɪ lvgv kɔm tu. Wɔntv yɪrɪ mv Porisiu Fɛsɪtu. Felisi dɛɛn na lagɪ sɪ o pa Zwifə bam wɔ poli dɪd-o tɪn, o ma yagɪ Pooli pɪna digə kam nɪ tata.

25

Fɛsɪtu na ŋɔɔnɪ Pooli taanu te tɪn

¹ Fɛsɪtu dɛɛn na tu o ji lvgv kɔm tu tɪn, kv da yatv dɛ nɪ mv o zaŋɪ Sezaari nɪ o vu Zeruzalɛm.

² O na ve o wɔra kɔntv tɪn, Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba tɪv kɔm yigə tiinə bam ma vu o te ba saŋɪ Pooli.

³ Ba ma loor-o sɪ o wɛli-ba o pa Pooli joori o ba Zeruzalem. Kɔ yɪ ba na kɪ nɪ daanɪ sɪ ba gɔ Pooli cwɛŋə nɪ tɪn ŋwaanɪ mɔ ba loori Fesitu sɪ o kɪ kɔntɔ.

⁴ O ma lɛri-ba o wɪ: «Pooli wɔ Sezaari nɪ mɔ, yɪ ba jig-o ba yɪra. Kɔ nan bá daanɪ sɪ a tɪtɪ joori a vɔ da.

⁵ Kɔ nan na yɪ o kɪ woŋo mɔ o cɔgɪ, á pa á yigə tiinə bam tɔgɪ dɪ amɔ ba vɔ sɪ á laan san-o daanɪ.»

⁶ Fesitu na kɪ nɪnɛnɪ da nana naa da fugə ba tɔv kɔm nɪ tɪn, o laan ma zanɪ o joori o vɔ Sezaari. O na yɪ da yɪ tɪga pɔvri tɪn, o ma nunɪ o jɛni sɪ o di taanɪ dɪm. O ma pa nɪ sɪ ba ja Pooli ba ba.

⁷ Pooli na tu o ba o yɪ ba te tɪn, Zwifə balɔ na nunɪ Zeruzalem ba ba tɪn maa zɪgɪ ba gilim-o. Ba ma puli sɪ ba taa te wo-lwaan-kamunnu zanzan ba pa-o, yɪ ba warɪ ba ta kɔlɔkɔlɔ sɪ kɔ brɪ nɪ kɔ yɪ cɪga.

⁸ Pooli maa ŋɔɔnɪ o jɔŋi o tɪtɪ o wɪ: «Amɔ wɔ kɪ kɔlɔkɔlɔ na wɔ wanɪ kɔ cɔgɪ Zwifə bam cullu tɪm dɪ ba Wɛ-di-kamunu kɔm cullu tɪm tɪn. A nan wɔ kɪ kɔlɔ na wɔ cɔgɪ Rom pa-farɔ wɔm yuu tɪn.»

⁹ Fesitu dɛɛn maa lagɪ sɪ o pa Zwifə bam wɔ poli dɪd-o. Kɔntɔ ŋwaanɪ o ma bwe Pooli o wɪ: «Nɔmɔ wɔ sɛ sɪ n vɔ Zeruzalem sɪ a di nɔmɔ taanɪ daanɪ na?»

¹⁰ Pooli ma lɛr-o o wɪ: «A nan manɪ a zɪgɪ nɔɔnɔ wɔlɔ Rom pa-farɔ wɔm na pɛ-o nɪ sɪ o di dɪbam taanɪ tɪn yigə nɪ mɔ, kɔ yɪ Rom nɪ mɔ ba manɪ sɪ ba di a taanɪ dɪm. Kɔ na yɪ Zwifə

bam, a wɔ cɔgi ba kulɔkulɔ. Nmu titi nan maŋi n ye ni kuntu yi ciga mu.

¹¹ A nan na ki a tusi yi a ki kulɔ na maŋi si a ti tin, a se tɔni. Wəənu tiɔ Zwifə bam nan na ŋɔɔni ba pa amɔ tin na ba jigi ciga, nɔɔn-nɔɔnɔ ba jigi cwəŋə si o ja amɔ o ki ba jɪŋa ni. Kuntu ŋwaanɪ a laan lagi si a vu Rom pa-farɔ wɔm titi te mu, si wɔntɔ di a taanɪ dɪm.»

¹² Fesitu na ni kuntu tin, o ma ŋɔɔni di o kwaga nɔɔna bam, yi o laan daari o ta di Pooli o wɪ: «Nmu na wɪ n lagi si Rom pa-farɔ wɔm mu di n taanɪ dɪm tin, n nan wó vu dáanɪ mu.»

Pooli na zigɪ Agripa di Birinisi yigə ni o ŋɔɔni te tin

¹³ Da funfun deen na ke tin, pe wɔdoŋ o yiri na yi Agripa tin ma zaŋi o tɔgi di o nakɔ Birinisi o ba Sezaari. Ba tu si ba jɔɔni Fesitu di o na jigi tiɔ kɔm yuutu tin ŋwaanɪ mu.

¹⁴ Ba na ki da funfun da tin, Fesitu ma ta taanɪ dɪɔ na wɔ Pooli yuu ni tin o bri pe wɔm o wɪ: «Nɔɔnɔ mu wɔ yo seeni Felisi na jaan-o o ki piina digə ni yi o yag-o da.

¹⁵ A nan ve Zeruzalem yi Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam di ba nakwa bam ta o taanɪ ba bri amɔ. Ba ma ta ba wɪ, kɔ maŋi si a di o taanɪ ni kɔ maŋi si ba gb-o mu.

¹⁶ A ma ta di ba a wɪ, dɪbam Rom tiinə ba jaanɪ nɔɔnɔ dí ki nɔɔna jɪŋa ni, yi o ta wɔ zigɪ balɔ na saŋ-o tin yigə ni si o ŋɔɔni o jɔŋi o titi di ba na saŋ-o kulɔ ŋwaanɪ tin.

¹⁷ Ba laan ma tɔgi di amɔ ba ba yo seeni. A ma wɔ pe taanɪ dɪm dim daanɪ. Tɪga na pɔuri tin, a

ma zaŋɪ a nuŋɪ sɪ a di taanɪ dɪm. A ma pa ni sɪ ba ja nɔɔnɔ wɔm ba ba.

¹⁸ Balɔ na saŋ-o tɪn ma zaŋɪ sɪ ba nɔɔnɪ. A ya maa buŋɪ nɪ ba lagɪ ba nɔɔnɪ wo-lwaanɔ mɔ ba pa-o. Ba nan wɔ nɔɔnɪ kɔntɔ.

¹⁹ Ba na zaŋɪ ba nɔɔnɪ kulɔ tɪn yɪ kantɔgɔ bitari mɔ ba titɪ Wɛ cwəŋə kam nɔɔnɪ. Ku ma wəli di nɔɔnɔ wɔdoŋ na tɪga, o yɪrɪ mɔ Zezi, yɪ Pooli tɛ o wɪ, o ŋwɪ mɔ.

²⁰ A wɔbuŋa ma vugimi dɪ a na wó kɪ te a di ba taanɪ dɪm tɪn. Kɔntɔ nɔɔnɪ a ma bwe Pooli, sɪ o na wó sɛ o vu Zeruzalem sɪ a di o taanɪ dɪm dáanɪ.

²¹ Pooli ma loori sɪ dí taá nii-o, sɪ dí daari dí yagɪ taanɪ dɪm sɪ dí yuutu Rom pa-farɔ wɔm titɪ laan di o taanɪ dɪm. Kɔntɔ nɔɔnɪ a ma pa ni sɪ ba taa yɪr-o, sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ a na wó wani a pa o vu pa-farɔ wɔm te tɪn.»

²² Fesitu na tagɪ kɔntɔ did-o o ti tɪn, Agripa laan ma ta o wɪ, wɔm titɪ wó ta lagɪ sɪ o ni nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ ni-taanɪ. Fesitu ma lər-o o wɪ: «Jwaanɪ mɔ, nɔm wó ni o taanɪ dɪm.»

²³ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Agripa dɪ Bɪrɪnisi ma zaŋɪ ba kwe nɪnwaŋa lanyɪranɪ ba nuŋɪ. Pamaŋa bam didɛera didaanɪ tɪv kɔm yigə tiinə maa tɔgɪ ba kwaga, yɪ ba vu ba zɔ taanɪ dɪm dim jəgə kam. Fesitu laan ma pa ni sɪ ba ja Pooli ba ba.

²⁴ Fesitu ma ta o wɪ: «Pɛ Agripa dɪ abam balɔ maama na wɔ yo seeni zɪm tɪn, nii-na nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ Zwifə balɔ maama na wɔ Zeruzalem nɪ dɪ yoba seeni tɪn na jɪgɪ o taanɪ ba nɔɔnɪ dɪ amɔ tɪn. Ba maa tiini ba nɔɔnɪ dɪ dam nɪ kɔ wɔ maŋɪ sɪ nɔɔnɔ wɔntɔ daa ta ŋwɪ.

²⁵ A nan wɔ nɛ o na kɪ kulɔ kɔ maŋɪ sɪ dɪ gɔ-o tɪn. O titɪ nan na wɪ o lagɪ sɪ Rom pa-farɔ wɔm mɔ di o taani tɪn, amɔ li wɔbɔŋa sɪ a pa o vu dɔani mɔ.

²⁶ Kɔ daari, a nan ba jɪgɪ o wɔŋo kulɔ na jɪgɪ kuri tɪn sɪ a pɔpɔni a pa dɪbam yuutu wɔm. Kɔntɔ ŋwaani mɔ a pɛ o ba o zɪgɪ abam yigɛ ni sɪ á nii, kɔ na dwe dɪdɪ nmɔ Pɛ Agripa yigɛ ni. Dɪ nan na bwe-o dɪ ti, kɔ wai kɔ pai a nai o wɔŋo kulɔ a na wɔ pɔpɔni a pa pa-farɔ wɔm tɪn.

²⁷ Bɛŋwaani a bɔŋɪ ni kɔ bá ta jɪgɪ kuri sɪ a tɔŋɪ pɪnɔ sɪ o vu pa-farɔ wɔm te, yɪ a wɔ tagɪ o na jɪgɪ taani wɔŋo kulɔ ŋwaani tɪn.»

26

Pooli na ŋɔɔni sɪ o ma jɔŋi o titɪ te tɪn (Tituŋa Tɔno 9:1-19, 22:4-16)

¹ Fɛsɪtu na ŋɔɔni o ti tɪn, Agripa laan ma ta dɪ Pooli o wɪ: «Nmɔ jɪgɪ cwɛŋɛ sɪ n ŋɔɔni n ma n jɔŋi n titɪ.»

Pooli ma zɛŋɪ o jɪŋa, yɪ o laan daari o ŋɔɔni sɪ o ma o jɔŋi o titɪ.

² O maa wɪ: «Pɛ Agripa, a zɪm jɪgɪ wɔpɔlo, dɪ a na zɪgɪ nmɔ yigɛ ni sɪ a ŋɔɔni a jɔŋi a titɪ dɪ Zwifɛ bam na saŋɪ-nɪ wɛɛnu tɪɔ maama ŋwaani tɪn.

³ Kɔ sɪni kɔ yɪ cɪga mɔ dɪ a na wɪ a jɪgɪ wɔpɔlo tɪn, bɛŋwaani nmɔ titɪ ye Zwifɛ bam mɔ dɪ ba kantɔgɔ na yɪ te tɪn. Kɔntɔ ŋwaani a loori-m sɪ n kwaani n cɛgi a taani dɪm dɪ wɔ-zuru.

⁴ Zwifɛ bam maama maŋɪ ba ye amɔ ŋwɪa na yɪ te a biini ni sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm. Bantɔ nan ye

amu dɛɛn na ŋwɪ te a tɪtɪ tʊv nɪ dɪ Zeruzalem nɪ tɪn.

⁵ Ba maa maŋɪ ba ye nɪ kʊ yɪ pulim nɪ mʊ a maŋɪ a toɔɪ a wʊ Farizɪan bam kɔɔɔ kʊm wʊnɪ yɪ a toɔɪ a sɛ ba cullu tɪm, yɪ bantʊ cullu tɪm tiini tɪ damma tɪ dwe dɪbam Wɛ cullu tɪm maama. Ba na laga, ba ya wʊ wani ba ta nɪ kʊntʊ yɪ cɪga mʊ.

⁶ Benwaani mʊ yɪ a zɪɔɪ yo seeni zɪm sɪ ba bwe amʊ taani, kʊ yɪ a na jɪɔɪ tɪna nɪ Wɛ wʊ bi twa Dɪ pa ba yaɔɪ tʊbɪnɪ, nɪ Dɪ na goni ni Dɪ pa dɪ nabaara bam te tɪn.

⁷ Dɪbam Yisrayelɪ tiinɛ maama tiini dɪ zuli Wɛ, yɪ dɪ tʊŋɪ dɪ pa-Dɪ wɪa dɪ tɪtɪ maama, yɪ dɪ jɪɔɪ tɪna sɪ dɪ na Wɛ na goni Dɪ ni sɪ Dɪ kɪ wænu tɪntʊ doŋ tɪn. Amʊ tu pɛ, a na jɪɔɪ tɪna yam kʊntʊ tɪn mʊ pɛ Zwifɛ bam jɪɔɪ dɪ amʊ.

⁸ Benwaani mʊ abam wari sɪ á bʊŋɪ nɪ Wɛ wʊ wani Dɪ bi twa Dɪ pa ba yaɔɪ tʊbɪnɪ?

⁹ Kʊ na yɪ amʊ tɪtɪ dɪ, a dɛɛn bʊŋɪ nɪ kʊ maŋɪ sɪ a kɪ kʊlʊ maama na wʊ ma cɔɔɪ Zezi na yɪ Nazaretɪ tu tɪn yɪrɪ dɪm mʊ.

¹⁰ Amʊ kɪ kʊntʊ maama Zeruzalem nɪ. Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɛɛn mʊ pɛ-nɪ cwɛŋɛ, yɪ a jaani Zezi karabiɛ bam a kɪ pɪna digɛ nɪ. Ba na yɛni ba gʊ-ba, amʊ yɛni a sɛ nɪ kʊ maŋɪ.

¹¹ Kuni zanzan a yɛni a kari a ve Zwifɛ bam Wɛ-di sɪm maama, yɪ a jaani-ba a pa ba na cam. A maa kwaanɪ a fɪ-ba sɪ ba ŋɔɔnɪ ba twɪ ba Yuutu wɔm. A bani na tiini dɪ zaŋɪ dɪ ba tɪn, a yɛni a toɔɪ ba nɛ a ve tɪnɪ yigɛ yigɛ, yɪ a jaani-ba a bɛɛsa.

¹² Dɛ dɪdwɪ mʊ a zaŋɪ a maa ve Damasɪ sɪ a yaari Zezi karabiɛ bam. Zwifɛ bam kaanɪm yigɛ

tiinə bam dɛɛn pɛ-ni cwəŋə dɪ dam sɪ a vu da a yaari-ba.

¹³ Amɔ tu pɛ, dɪbam dɛɛn wɔ cwəŋə ni mu dɪ veə. Wɪa titari ni a ma na pooni na tiini dɪ dana dɪ dwe wɪa kam na yɪ te tɪn, dɪ nunɪ weyuu ni dɪ pɪpɪlɪ dɪ gilimi amɔ dɪ balɔ na tɔɔɔ dɪ amɔ tɪn.

¹⁴ Dɪbam maama ma tɔ tɪga ni. A ma ni kwərə na ŋɔɔni dɪ Zwifə bam taani ka wɪ: <Sooli, Sooli, bɛɛ mu yɪ n jɪɔ amɔ n bɛɛsɪ kɔntɔ? Nmɔ kɪ nɪnɛɛni nabɪa na kwaanɪ sɪ ka ta wɔlɔ na jɪɔ-ka o pa tɪn mu. Nmɔ wɔ joori n cɔɔɔ n tɪtɪ mu.>

¹⁵ A ma bwe a wɪ: <A tu, nmɔ yɪ wɔɔ mu?> Dɪ Yuutu wɔm ma ləri o wɪ: <Amɔ yɪ Zezi wɔlɔ nmɔ na jɪɔ n bɛɛsɪ tɪn mu.>

¹⁶ Nan zaɲɪ n zɪɔ weɛni. A bri a tɪtɪ dɪ nmɔ sɪ a lɪ-m sɪ n ta n yɪ a tɪntɔŋnɔ mu dɪ a maana tu, sɪ n daari n pa nɔɔna lwarɪ nmɔ zɪm na nɛ kulɔ amɔ tee ni dɪ kulɔ a na wɔ bri nmɔ tɪn.

¹⁷ Aá jɔɲɪ nmɔ Zwifə bam jɪɲa ni a yaɔɪ, dɪ dwi-ge tiinə bam jɪɲa ni. A laan nan wɔ tɔŋɪ nmɔ sɪ n vu dwi-ge tiinə bam te,

¹⁸ sɪ n puri ba yɪə sɪ ba yaɔɪ lim, sɪ ba taa ŋwɪ pooni yɪgə ni. Nmɔ wɔ pa ba nunɪ sutaani dam wɔni n daari n kɪ-ba Wɛ jɪɲa ni. Kɔntɔ tɪn, Wɛ wɔ yaɔɪ ba lwarɪm Dɪ ma cɛ-ba sɪ ba na jɔŋə je Dɪ tɪtɪ nɔɔna bam wɔni, ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ tɪn ŋwaanɪ.>

¹⁹ Kɔntɔ tɪn, Pɛ Agripa, amɔ wɔ vɪn vɪrɪm dɪlɔ na nunɪ Wɛ-sɔŋɔ dɪ ba amɔ te tɪn, a sɛ-dɪ mu.

²⁰ A puli a tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam a bri nɔɔna Damasi ni mu dɪ Zeruzalem ni, kɔ wɔli dɪ Zwifə bam tɪv kɔm maama ni, dɪ dwi-ge tiinə bam dɪ tee ni. A bri-ba sɪ ba ləni ba wɔrɔ, sɪ ba daari

ba pipiri ba taa tɔgi Wɛ, si ba taa ki kulɔ na wɔ
bri ni ba suni ba lani ba wurɔ tin mu.

²¹ Kuntu ŋwaanɩ mu Zwifɛ bam jaani-ni maŋa
kalɔ a na wɔ Wɛ-di-kamunu kom wɔni tin, yi ba
kwaanɩ si ba gu-ni.

²² Wɛ nan mu wɛli-ni yi ku ba ku yi zɩm.
Kuntu ŋwaanɩ mu a zigɩ yo si a ta cigɩ a bri
nɔɔna maama, ku na yi nɔn-kamunɔ naa nɔɔnɔ
di nɔɔnɔ di. A na yɛni a tɛ kulɔ tin yi bidwi mu
di faŋa faŋa Wɛ nijonɔnɔ bam di Moyisi titi dɛɛn
na tagɩ ni kulɔ wɔ ki tin.

²³ Ku tagɩ ku wi, ni Kriŋi wum Wɛ na tɔŋi tin
maŋi si o na yaara, si o ji wulɔ na wɔ da yigɔ
o bi o yagi tɔbɩ tin, si o daari o pa Zwifɛ bam
di dwi-ge tiinɔ bam di na pooni, si Wɛ vrɩ-ba ba
lwarɩm wɔni.»

²⁴ Pooli na wurɩ o ŋɔɔni si o ma jonɩ o titi
kuntu tin, Fɛŋitu ma zanɩ o ta di kwɛr-dia o wi:
«Pooli, nmɔ co mu! Nmɔ na tiini n zaasi tɔnɔ
zanzan kuntu tin mu pɛ n wɔbɔŋa tɛrɛ.»

²⁵ Pooli ma lɛri o wi: «Dɩbam tu Fɛŋitu, ku dai
ni a wɔbɔŋa mu tɛrɛ. A na zigɩ a tɛ kulɔ tin yi
cigɩ mu, yi ku jigɩ kuri lanyiranɩ.

²⁶ Pɛ Agripa maŋi o ye wɛɛnu tim kuntu ni
ni. Aa wani a ŋɔɔni a taani did-o jaja. A ye ni
a na ŋɔɔni kulɔ maama tin dai wo-dɔŋɔ did-o,
bɛŋwaanɩ wɛɛnu tim kuntu wɔ sɛgi ti ki gugoro
ni.

²⁷ Pɛ Agripa, nmɔ sɛ faŋa faŋa Wɛ nijonɔnɔ bam
na bri kulɔ tin na? Amɔ ye ni n sɛ.»

²⁸ Agripa ma ta di Pooli o wi: «Ku ge finfin si
n taani dim pa amɔ ji Zezi Kriŋi bu.»

29 Pooli ma ləri o wı: «Kv na ge funfun naa kv na daanı dı, a loori We sı DI pa nmv dı balv maama zım na je ba cəgi a taanı dım tın dı ji nı amv na yı te tın. Kv na dai capvnnv tım yıranı mv a ba lagı sı ba ma vɔ abam dı.»

30 Pe wvm dı gvırma tu Fesitu dı Bırınisi dı balv maama na wvra tın laan ma zanı ba nuŋi.

31 Ba na nuŋi tın, ba maa ɲɔɔnı daanı ba wı: «Nɔɔnv wvntv wv kı kulv na maŋı sı ba gv-o naa sı ba kı-o pına digə nı tın.»

32 Agripa ma ta dı Fesitu o wı: «Dı ya wv wanı dı lı nɔɔnv wvntv dı yagı, kv na dai o tıtı na wı o lagı sı pa-farv wvm mv di o taanı dım tın ɲwaanı.»

27

Pooli na maa ve Yitali te tın

1 Ba dɛen laan na lı wvbvŋa sı ba pa dı zv naboro dı vu Yitali tın, ba ma ja Pooli dı pına badonnə ba kı pamaŋna yigə tu wvdon jıŋa nı, o yıri mv Zuliyusi. O nuŋi pa-farv wvm pamaŋna bam kɔgɔ kvm wvntv mv.

2 Dı ma na naboro, kv nuŋi Adramiti yı kv lagı kv vu tıni dılv na wv Azi nııv kvm ni nı tın. Dı ma vu dı zv kv wv dı tɔgı dı ke. Arisarıkı dı ma tɔgı dıbam o ke. Wvntv nuŋi Masıdvanı tv kvdon mv, kv yıri na yı Tesaloniki tın.

3 Tıga na pıvri tın, dı ma vu dı yi Sidon. Zuliyusi ma duri Pooli ɲwaŋa, yı o pa-o cvwəŋə sı o vu o badonnə te, sı ba kı kulv o na lagı tın ba pa-o.

⁴ Dɪ ma zaŋɪ dɪ nuŋɪ dʌanɪ dɪ zɔ nuɪɔ kɔm wɔ. Vu-dɪɔ maa jeeri dɪbam kɔ maga. Kɔntɔ ŋwaanɪ dɪ ma dalɪ Sipri tɪɔ buburu kɔm yɪra dɪ ke.

⁵ Dɪ ma daari dɪ tɔgɪ nuɪɔ kɔm wɔ dɪ vu dɪ da Silisi dɪ Pamfili te dɪ ke. Dɪ ma vu dɪ yi Liizi tɪɔ kɔdoŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Miira.

⁶ Dɪ na yi da tɪn, pamaŋna yigə tu wɔm ma na naboro kɔdoŋ kɔ na nuŋɪ Alesandri kɔ maa ve Yitali. O ma pa dɪ zɔ kɔ wɔ.

⁷ Dɪ maa wɔ nuɪɔ kɔm wɔnɪ dɪ ve fun fun yɪ dɪ kɪ da kɔgɔ kɔgɔ, kɔ na tiini kɔ camma tɪn ŋwaanɪ. Dɪ ma vu dɪ yi Kinidi na batwari me tɪn. Viu kɔm na jeeri dɪbam kɔ magɪ kɔntɔ tɪn, dɪ daa ma wari dɪ yɔɔri dɪ yigə dɪ vu. Kɔntɔ ŋwaanɪ dɪ ma vu dɪ dalɪ Kreti buburu kɔm yɪra dɪ ke dɪ da Salimɔnɪ je sɪm.

⁸ Dɪ ma yɔɔri dɪ dalɪ buburu kɔm yɪra yɪ dɪ na cam zanzan, yɪ dɪ laan vu dɪ yi jəgə kalɔ yɪrɪ na yɪ Nabwæru Zigm Je-ŋɔŋa tɪn. Laazi tɪɔ kɔm batwari dɪ jəgə kam kɔntɔ.

⁹ Dɪbam ma tiini dɪ daanɪ je sɪm kɔntɔ nɪ. Kɔ ma ba kɔ yi maŋa kam kɔ na damma sɪ nɔɔna ja naboro ba zɔ nuɪɔ kɔm wɔ tɪn. Zwifə bam ni-vɔɔm de dɪm maŋɪ dɪ ke yɪ kɔ daari fun sɪ bɪnɪ dɪm ti. Pooli ma kaanɪ-ba o wɪ:

¹⁰ «A badonnə-ba, a na ne kulɔ tɪn, dɪ na zaŋɪ sɪ dɪ daa ke, dɪ wɔ na yaara zanzan. Dɪ wænu tum maama lagɪ tɪ cɔgɪ mɔ. Kɔ dai naboro kɔm dɪ kɔ zɪla yam yɪranɪ má, kɔ wai sɪ dɪbam tɪtɪ dɪ ga dɪ ŋwɪa.»

¹¹ Pooli na tagɪ kɔntɔ tɪn, pamaŋna yigə tu wɔm ma wɔ se o na tagɪ kulɔ tɪn, yɪ o daari o se

naboro kum tu wum di wulɔ na co-ku tin taanu dim.

¹² Nabwæru gugoro kum me ba na wura tin ba lana si ba taa tigi da, si vu-dɔɔ kum maŋa kam ba ka ke. Nɔɔna bam zanzan ma li wobuŋa si ba zaŋi ba ke ninɔ kum wɔ, si ba kwaanɔ ba nii baá wani ba yi Feniki na. Feniki wɔ Kretɔ ni mu, yi ku jigi nabwæru gugoro kulɔ kwaga na yagi viu kum tin. Ba na yi dáani, baá wani ba taa tigi da si viu kum maŋa ke.

Vu-fɔɔ na jaani-ba na baŋa ni te tin

¹³ Viu laan ma zaŋi jagwiə baŋa ni ku fulə. Nɔɔna bam maa buŋi ni baá wani ba na cwəŋə ba ki kulɔ ba na buŋi tin mu. Ba ma ti ba yigə si ba kwe naboro kum ba ke. Ba maa dalɔ Kretɔ buburu kum yira ba maa kea.

¹⁴ Dɔbam ma wɔ yi yigə, yi vu-dɔɔ zaŋi ku zigi bube dim ni ku ba ku magi dɔbam. Ba deen bə viu kum kuntu yiri ni Yurakilo mu.

¹⁵ Viu kum na tiini ku magi dɔbam kuntu tin, dí daa ma wari si dí pa naboro kum yɔɔri viu kum na nuŋi me tin. Dí na kwaanɔ dí ga tin, dí ma yagi naboro kum dí pa viu kum.

¹⁶ Viu kum ma ja dɔbam ku vu ku pa dí dalɔ buburu kɔdon yira, yi viu kum daa ba magi dɔbam zanzan. Bube dim kuntu yiri mu Kɔda. Ku tiini ku ce dí yira mu, yi dí laan wani dí liiri naboro balaja kam dí ki naboro kamunu kum wɔni si ka yi cɔgi.

¹⁷ Ba na pe ku zu naboro kum wɔni tin, ba ma kwe ŋɔni ba pa si tɔgi naboro kamunu kum kuri yi ba vɔ ku maama. Ba maa kwari fɔɔni

nɪ kʊ́ ja-ba kʊ vu na-kula je sɪɫv yɪrɪ na yɪ Siriti tɪn. Kuntʊ ŋwaanɪ ba ma kwaanɪ ba cəŋɪ naboro kʊm ba pa kʊ daa ba tiini kʊ durə, yɪ ba yagɪ-kʊ ba pa viʊ kʊm.

¹⁸ Vu-dɪv daa ta ma tiini kʊ magɪ dɪbam. Tɪga na pʊʊrɪ tɪn, ba ma sɪŋɪ sɪ ba lɪ naboro kʊm zɪla yam ba dʊlɪ ba yagɪ na bam wʊnɪ, sɪ kʊ daa yɪ ta dʊnə.

¹⁹ Tɪga daa na pʊʊrɪ tɪn, ba tɪtɪ ma ma ba jɪa ba lɪ naboro kʊm yɪra wəənu ba dɪ na bam wʊnɪ.

²⁰ Kʊ dɛɛn yɪ da kɔgɔ kɔgɔ mʊ dɪbam na wʊ nɛ wɪa dɪ calɪcwɪ. Vu-dɪv kʊm daa ta maa tiini kʊ magɪ dɪbam yɪ kʊ ba yaga. Dɪbam daa ba tɪna nɪ dɪ wó wəri.

²¹ Nɔɔna bam maa na ve taan yɪ ba ba dɪ wɔdiu tɪn, Pooli ma zanɪ o zɪgɪ ba wʊnɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A badonnə-ba, abam ya na sɛ a ni yɪ dɪ wʊ zanɪ dɪ yagɪ Kretɪ, dɪ ya bá na cɔgɪm dɪ yaara yantʊ dɔŋ.

²² A laan nan loori abam sɪ á taá jɪgɪ pu-dɪa. Amʊ ye sɪ abam wʊɫwʊɫ bá ga o ŋwɪa, kʊ yɪ naboro kʊm yɪranɪ mʊ wó cɔgɪ.

²³ Kʊ yɪ diin tɪtɪ nɪ mʊ, Wɛ dɪɫv na te amʊ yɪ a yɪ Dɪ tintʊŋnʊ tɪn tʊŋɪ Dɪ maleka amʊ tee nɪ.

²⁴ Ka ma ta ka wɪ: «Pooli, yɪ ta n kwari fʊʊnɪ, sɪ nmʊ manɪ sɪ n vu n zɪgɪ pa-farʊ wʊm yigə nɪ mʊ. Wɛ yɪ ŋwanja tu, yɪ Dɪ wó pa nɔɔna balʊ na tɔgɪ ba wʊ naboro kʊm wʊnɪ tɪn dɪ na ŋwɪa.»

²⁵ Kuntʊ ŋwaanɪ, a badonnə-ba, á taá jɪgɪ-na pu-dɪa. A jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ, nɪ maleka kam na tagɪ kʊɫv ka bri-nɪ tɪn wó sɪnɪ kʊ kɪ.

²⁶ Dɪ kuntʊ dɪ, viʊ kʊm manɪ sɪ kʊ magɪ dɪbam kʊ ja vu kʊ zɪgɪ bube dɪdɔŋ yuu nɪ mʊ.»

Naboro kum na cɔgi yi nɔɔna bam lu te tin

²⁷ Viu kum deen maa magi dibam taan, ku jigi ku maa ve Adria ninu kum wɔni. Ku deen yi titi dilu na ki dibam da fugə yana na bam wɔni tin mu. Titi konkuru ni balu na co naboro kum tin maa buɔi ni di wɔra di twe bube mu.

²⁸ Ba ma kwe kandwe na ləgə ŋona ni ni ba di na bam wɔni, si ba lwarɪ na bam na luunə te tin. Ba ma na ni ba luunə ba maɔi ni metra finna mu te. Ku na ki fiun tin, ba daa ma di ŋona kam si ba nii, yi ba na ni na bam ta luunə ba maɔi ni metra fiinto mu te.

²⁹ Ba maa kwari fɔɔni si vii kum wɔ magi naboro kum, ku ja vu ku magi di pweeru. Kuntu ŋwaanɪ ba ma li naboro kum zigim luguru tina ku kwaga ni ba di na bam wɔni si ku ma zigɪ. Ba ma daari ba loori We si tɪga puɔri lila.

³⁰ Naboro kum coonə bam ma buɔi si ba lu si ba daari naboro kum. Ba ma li naboro balaja kam ba di na bam wɔni, yi ba ki ninɛɛni ba lagi ba vu ba li naboro kum yigə luguru tim mu si ba ma zigɪ-ku te.

³¹ Pooli na lwarɪ ba na buɔi si ba ki te tin, o ma ta di pamaɔna yigə tu wum di o nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔna bantɔ na nuɔi ba daari naboro kum, abam daa bá wanɪ á lu.»

³² Pooli na tagɪ kuntu tin, pamaɔna bam ma go ŋuni silu ba na me ba lə boro balaja kam tin ba di-ka ba yagi.

³³ Tɪga na wɔra ka puɔri tin, Pooli ma loori ba maama si ba zaɔi ba di wɔdiu. O ma ta di ba o wɪ: «Zim mu jigi da fugə yana liə zanzan na jigi abam yi á warɪ wɔdiu si á di.

34 A nan loori abam sɪ á zaŋɪ á di wɔdiu. Á na wɔ kɪ kɔntɔ, á bá wəri. Á taá ye nɪ abam wɔlɔwɔlɔ bá lagɪ á yuuyua tɪtɪ dɪ á ga.»

35 Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o ma kwe dɪpɛ o zɪgɪ ba maama yigə nɪ o kɪ Wɛ le, yɪ o daari o fɔ-dɪ o wɔra o di.

36 Kɔ ma pa ba maama pu-dɪa yɪ ba dɪ di wɔdiu.

37 Dɪbam maama ni dɛɛn yɪ nɔɔna biə-yale dɪ fusɪrɛ bardɔ mɔ (276) naboro kɔm wɔnɪ.

38 Ba maama na di ba zaŋɪ tɪn, ba ma lɪ mɪna ywəlu tɪm naboro kɔm wɔnɪ ba dɪ na bam wɔnɪ, sɪ kɔ daa yɪ ta dɪnə.

39 Tɪga laan na pɔɔrɪ tɪn, nɔɔna bam maa yəri buburu kɔlɔ ni nɪ ba na wɔra tɪn. Ba ma nii ba na gugoro na na ve ba tigi da tɪn. Ba maa bɔŋɪ sɪ ba nii ba na wɔ wantɪ ba pa naboro kɔm tɔgɪ dáanɪ kɔ bɛ.

40 Ba ma go ŋɔnɪ sɪlɔ na lægɪ naboro kɔm zɪgɪm luguru tɪm tɪn ba yagɪ na bam wɔnɪ. Ba ma daari ba bwəli ŋɔnɪ sɪlɔ na vɔgɪ naboro kɔm naywi sɪm tɪn, sɪ ba taa paɪ kɔ ve nɪ ba na lagɪ te tɪn. Ba laan ma kwe naboro gɔrɔ ba læ naboro kɔm yigə nɪ sɪ viu kɔm taa magɪ-kɔ, sɪ naboro kɔm wantɪ kɔ bɛ.

41 Naboro kɔm ma vu kɔ yɪ na-kɔla jəgə kɔ cəŋɪ da. Kɔ yigə kam maa mɔɔrɪ kasɔla wɔnɪ, yɪ ka daa warɪ ka lɪ. Kɔ daari na bam maa tiini ba pɔgɪla, yɪ ba magɪ naboro kɔm kwaga kam ba pa ka wɔra ka cɔga.

42 Pamaŋna bam dɛɛn ma kɪ ni daanɪ sɪ ba ja pɪuna bam ba gɔ, sɪ ba wɔlɔwɔlɔ yɪ zaŋɪ o dɪn na bam o vrɪ o tɪtɪ ba jɪa nɪ.

⁴³ Ba yigə tu wum maa lagɪ sɪ o vɪ Pooli ŋwɪa o yagɪ. O ma cɪ-ba sɪ ba yɪ kɪ kulɔ ba na buŋɪ tɪn. O ma daari o pa ni, sɪ nɔɔna balɔ na wú wanɪ ba dɪn ba nuŋɪ tɪn da yigə ba faŋɪ ba cu na bam wɔnɪ sɪ ba dɪn ba be,

⁴⁴ sɪ balɔ na daari tɪn kwe naboro kum da-dɪdwaaru tɪm naa kɔ wəənu tɪlɔ na bwəri tɪn ba ma dɪn ba be. Kuntu mu dɪbam maama kɪ dí ma jɔŋɪ dí tɪtɪ.

28

Kulɔ na kɪ Malɪtɪ nɪ tɪn

¹ Dɪbam na lugi yɪ dí be bube dɪm kuntu tɪn, mu dí lwarɪ nɪ bube dɪm kuntu yɪrɪ mu Malɪtɪ.

² Nɔɔna balɔ na zɔvɪrɪ dáani tɪn maa ja dɪbam ŋwanja zanzan. Dɔa maa sɪŋɪ ka wɔra ka nɪa, ka pa waarɔ wɔra. Ba ma dwe mini ba pa dɪbam maama sɪ dí weeri.

³ Pooli ma puuri de o wɔra o kɪ mini dɪm wɔnɪ. Mini dɪm wulim ma pa bɪsankwɪa nuŋɪ de sɪm wɔnɪ ka karɪ Pooli jɪŋa ka lægi da.

⁴ Tɪv kum tiinə bam na ne bɪsankwɪa kam na lægi Pooli jɪŋa kam nɪ tɪn, ba maa te daani ba wɪ: «Kəm dɪntɔ bɪrɪ nɪ nɔɔnɔ wɔntɔ yɪ nɔn-gurɔ mu. Dɪ o na lugi nɪnɔv kum wɔnɪ tɪn dɪ, kɔ ta wɔ maŋɪ sɪ o taa ŋwɪ. We wɔ se sɪ o wəri.»

⁵ Pooli ma mi bɪsankwɪa kam o dɪ mini dɪm wɔnɪ, yɪ kulɔkulɔ wɔ kɪ-o.

⁶ Nɔɔna bam maa buŋɪ nɪ, o yɪra ga wú fɔlɪ mu naa oó da o tɔ tɪga nɪ mu o tɪ. Ba na cəgi kuntu taan tɪn, ba ma wɔ ne nɪ kulɔkulɔ kɪ-o. Ba ma læni ba wɔbuŋa yɪ ba daari ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ yɪ we dɪdon mu!»

⁷ Jəgə kam kuntu seeni nɔɔnɔ wɔdon̄ kara batwari da. Nɔɔnɔ wɔm yiri mu Pubilu. Wuntu mu yi tuɔ kum kuntu didɛɛrɔ. O ma jon̄i dɔbam lanyiran̄i o sɔŋɔ ni. Dɔ ma ki da yatɔ da.

⁸ O ko maa tigi o ba jigɔ yazurə. Paa di wuzuru mu jig-o. Pooli ma zu o digə kam si o na-o. O ma dan̄i o jia o ban̄a ni o loori We o pa-o, yi o yawɔɔ kum je.

⁹ O na ki kuntu tin, tuɔ kum tiinə balu maama na ba jigɔ yazurə tin maa tui o te, yi ba na yazurə.

¹⁰ Ba ma zuli dɔbam, yi ba kwe pɛera zanzan ba ja ba pa dɔbam. Man̄a kalɔ dɔ daa na lagu dɔ zu naboro si dɔ kɛ tin, ba ma pa dɔbam kulɔ maama na man̄i di dɔ vɛŋə kam tin si dɔ ja dɔ viiri.

Ba na kɛ ba maa ve Rom te tin

¹¹ Dɔ dɛɛn ki can̄i sitɔ mu tuɔ kum kuntu ni, yi dɔ laan na naboro kɔdon̄ kulɔ ba na ma bə ni Wa-yiywa tin. Ku dɛɛn nun̄i Alesandri mu ku ba ku zigi bube dim kuntu ni ni taan, yi vu-diɔ kum man̄a kɛ. Dɔ dɛɛn ma zu ku wɔ si dɔ kɛ.

¹² Dɔ ma tɔgi nun̄iɔ kum wɔ dɔ vu dɔ yi Sirakusi. Dɔ ma pəni da da yatɔ.

¹³ Dɔ ma zan̄i dāan̄i dɔ tɔgi nun̄iɔ kum wɔ dɔ vu dɔ yi Rigiɔ. Tɔga na pɔɔri tin, viu ma daa zan̄i dɔ kwaga ni ku sɔŋi ku maga. Dɔ ma ki da yale, yi dɔ vu dɔ yi Pusoli dɔ zigi da.

¹⁴ Dɔ ma nun̄i naboro kum wɔni dɔ vu dɔ man̄i di Zezi karabiə badonnə. Ba ma loori dɔbam si dɔ ki da yarpe ba tee ni. Dɔ ma ki da yarpe dāan̄i, yi dɔ laan vu dɔ yi Rom.

¹⁵ Zezi karabiə balu na wu Rom nu tun ma ni dibam nwa. Ba ma zanɔ Rom nu si ba nunɔ ba jeeri dibam cwəŋə nu. Ba deen tu ba yi Apiusi yaga kam na wu me tun, yi badaara di deen ba jəgə kalu ba na bə nu Vərə Di Sɪtɔ tun, si ba jeeri dibam. Pooli na ne-ba kuntu tun, o ma ki We le yi ku pa-o baari.

¹⁶ Dɪ na ve dɪ yi Rom kuntu tun, ba ma pa Pooli cwəŋə si o taa zɔuri o na lagɪ me tun, yi ba pa pamanɔv tɔgɪ o yɪr-o.

Pooli na bɪ We cɪga kam Rom ni te tun

¹⁷ Da yato na ke tun, Pooli ma bəŋi tɔv kum Zwifə bam yigə tiinə si ba jeeri daani. Ba na tu tun, Pooli ma ta di ba o wɪ: «A ko-biə-ba, a wu ki kulɔkulɔ a cɔgɪ dibam nɔɔna bam wu, naa a cɔgɪ cullu tɪlv dibam nabaara na tinɔ ba pa dibam tun. Di ku di, ba jaani amv Zeruzalem nu mv ba ki Rom tiinə jɔŋa nu si ba pɪ-nɪ.

¹⁸ Ba deen ma bwe-nɪ taani si ba nii a na ki kulɔ tun. Ba ma wu ne a na ki kulɔ a cɔgɪ si ku pa ba gv-nɪ tun. Kuntu nwaani ba ya maa lagɪ si ba yagɪ-nɪ.

¹⁹ Zwifə bam ma wu se kuntu. Mv ku kuri ku deen yi fɪfɪvɔn si a ta si Rom pa-farv wum titɪ di a taani dɪm. Ku nan dai ni amv ga jɪgɪ taani mv di a titɪ dwi tiinə bam.

²⁰ Kuntu nwaani mv a bəŋi abam si á ba, si dɪ nɔɔnɪ daani dɪ nii. Ba na vɔgɪ amv di capɔnnɔv tum tun, ku yi a na se wɔlv wum Yisɪrayelɪ tiinə bam na jɪgɪ o tɪna tun nwaani mv.»

²¹ Pooli na tagɪ kuntu tun, ba ma ta did-o ba wɪ: «Dibam nan wu jɔŋi tɔno Zude tiinə bam tee nu ba na pɔpɔnɪ ba ta nmv taani tun. Dibam ta wu

ne dí ko-bu wɔɔ na nuŋi da o ba o ta nmu taanu o bri dɔbam, naa o ta wo-balɔro o pa nmu.

²² Dɔbam nan wú ta lagi sɔ dí lwarɔ nmu na jigi kulɔ n wɔɔɔɔ na tɔn. Beɔwaanu dí maɔi dí ye nɔ, nmu na tɔgi cwə-dɔɔa kalɔ tɔn, nɔɔna yɛni ba ɔɔɔna ba yáalɔ-ka je maama.»

²³ Ba laan ma lagi de ba pa Pooli sɔ ba jeeri daanu. De dɔm na yi tɔn, nɔɔna zanzan ma ba jɛgə kalɔ Pooli na zɔɔɔ da tɔn. Ba na tu tɔn, o ma tiini o ɔɔɔnɔ taan o bri-ba, kɔ zɔgi zɔzɔɔa nɔ kɔ vu kɔ yi dɔdaan-ni. O ma ta We paari dɔm na yi te tɔn o bri-ba. O ma ma We cɔga kalɔ na pɔpɔnɔ Moyisi cullu tɔno kɔm dɔ faɔa faɔa We nijɔɔnə bam twaanɔ tɔm wɔnɔ tɔn o bri-ba, yi o kwaanɔ sɔ o pa ba se cɔga kalɔ o na te Zezi ɔwaanu tɔn.

²⁴ O na bri-ba kuntu tɔn, badaara ma se o taanu dɔm. Badaara dɔ ma wɔ se.

²⁵ Ba ma zaɔi sɔ ba viiri, yi ba magɔ kantɔgɔ daanu dɔ Pooli na tagɔ kulɔ tɔn. Ba ta na wɔ viiri tɔn, mu Pooli tagɔ taanu dɔdɔɔ o wəli da o wɔ:

«We Joro kɔm deen tɔgi We nijɔɔnu Ezayi kwərə mu kɔ ta cɔga dɔ abam nabaara bam kɔ wɔ:

²⁶ Ve a nɔɔna bam te sɔ n ta dɔ ba nɔ:

Abam wú fɔgi á cəgi We taanu dɔm dɔ á zwa,
yi á bá ni dɔ kuri.

Abam wú fɔgi á nii dɔ á yiə,

yi á bá na.

²⁷ Beɔwaanu nɔɔna bam kuntu wɔɔɔɔa tɔgi mu.

Ba zwa dɔ ma kwarɔmɔ,
yi ba daari ba pu ba yiə,
sɔ ba yiə yi zaɔi ya na,
sɔ ba zwa yi zaɔi ya ni,

sɪ ba wɔbɔŋa yɪ zaŋɪ ya lwarɪ Wɛ taanɪ dɪm kuri. Kɔ na daɪ kɔntɔ, ba ya wɔ pipiri ba sɛ amɔ Wɛ yɪ a pa-ba yazurɛ.»

²⁸ Pooli laan ma ta o wɛli da o wɪ: «Á nan taá ye nɪ Wɛ pɛ dwi-ge tiinɛ mɔ lwarɪ Dɪ na wɔ jonji-ba Dɪ yagɪ te tɪn. Bantɔ nan wɔ sɛ Dɪ kwɛrɛ kam.»

[²⁹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, Zwifɛ bam ma nunɪ o tee nɪ. Ba na maa viiri tɪn, ba ma tiini ba magɪ kantɔgɔ daanɪ.]

³⁰ Pooli dɛɛn kɪ bɪna yale mɔ jɛgɛ kam kɔntɔ nɪ, yɪ o zɔɔrɪ mɛ o na ŋwɪ sɪ o taa tigi da tɪn. O maa yɛni o jeeri nɔɔna balɔ maama na tui o te sɪ ba na-o tɪn.

³¹ O maa yɛni o brɪ Wɛ paarɪ dɪm cɪga kam, yɪ o tɔɔɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi kwɛrɛ. O dɛɛn ŋɔɔnɪ dɪ baarɪ mɔ, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ cɪgɪ o yigɛ.

CXXX

Wε Tɔno dɪ kasum

Kasem (Kassem): Wε Tɔno dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9